

Yù Napiá nga Dámak nga Meyannung kê Apu Kesu Kiristu nga Initúrâ ni Mattiu

Yù Meyannung sù Initúrâ ni Mattiu

Si Mattiu yù Kudio nga mangngágan gapay ta Libi (Mattiu 9:9; Markus 2:14), nga inagálán ni Apu Kesu ta umay makituddu kuna. Á mebiláng si Mattiu sù ira mapulu duá nga kábulun ni Apu Kesu nga sinudduán na ta tallu ragun.

Á ipalappâ ni Mattiu ta si Apu Kesu yù Patul nga iddagán nayù ira Kudio ta áddè ngaw gári. Nelistá saw yù ira naggaká kê Apu Kesu, nga namegapu kê Kákay Abrakam ta áddè kê Kusè nga atáwa ni Maria nga yená ni Apu Kesu. Á yáyù nga mepasingan ta si Apu Kesu yù ginaká ni Patul Dabid, nga makáwayyá nga mammaguray, megapu sù panullà ni Namarò kuna.

Á mepasingan gapay ta si Apu Kesu yù mesturu. Á ipakánnámmu na yù ipakuá ni Namarò sù ira tatole na, ána yù aru nga napiá nga initabbá ni Namarò sù ira nga mangikatalà kuna. Á aijan gapay yù ituddu na nga “Kapiánán nayù Itaddán ni Namarò” (22:37-38). Á maporián sù libru yù kinagi na nittam nga abbúnat tam ta “Yù Panullà ni Apu Kesu nittam, ta Mangipakánnámmu ittam kuna” (28:18-20).

Yù Mayán na yawe Napiá nga Dámak
Yù ira Naggaká kê Apu Kesu (1:1–2:23)

Yù Pangilayalayâ ni Kuan, nga Minánnigù (3:1-12)
 Yù Pakirigù ni Apu Kesu kâ Kuan (3:13-17)
 Yù Pamarubá ni Satanas kâ Apu Kesu (4:1-11)
 Yù Pangituddu ni Apu Kesu ta Keggá na ta Galilia (4:12-18:35)
 Yù Pangilayalayâ ni Apu Kesu ta Keggá na ta Puddul (5:1-7:18)
 Yù Áddasal nga Inituddu ni Apu Kesu (6:9-13)
 Yù Meyannung sù Pammagure ni Namarò (13:1-52)
 Yù Páno ni Apu Kesu ta Galilia nga Umay ta Jerusalem (19:1-20:34)
 Yù Pangikeká ra kâ Apu Kesu ána Pamapáte ra kuna (21:1-27:66)
 Yù Pagáddékán na yawe Ággaw ána yù Dattál nayù Pammagure ni Namarò (24:1-25:46)
 Yù Paginnanole ni Apu Kesu, nga Matolay (28:1-20)

Yù ira Naggaká kâ Apu Kesu

Lukas 3:23-38

¹ Yawe yù naketúratán nayù ira naggaká kâ Apu Kesu Kiristu. Neyaná si Apu Kesu sù ira ginaká ni Patul Dabid. Á neyanâ si Patul Dabid sù ira ginaká ni Kákay Abrakam.

² Danniaw yù ira nelistá nga namegapu kâ Kákay Abrakam.

Á si Abrakam yù ammò ni Isak, á yù apù ni Abrakam si Akup, á yù ira apù na ta siku si Juda ána yù ira wáwwagi ni Juda.

- ³ Á yù ira ápù ni Abrakam ta dulung di Peres kâ Sera nga ánâ ni Juda, á si Tamar yù innò da. Á yù apù ni Abrakam ta tumang si Eron.
- Á si Eron yù ammò ni Ram. ⁴ Á yù apù ni Eron si Amminadab, á yù apù na ta siku si Nassion, á yù apù na ta dulung si Salmun.
- ⁵ Á si Salmun yù ammò ni Boas, á nna yù innò ni Boas si Rakab*.
- Á si Boas yù ammò ni Obed, á nna yù innò ni Obed si Lus†. Á yù apù ni Boas si Jesse, nga anâ ni Obed. ⁶ Á yù apù ni Boas ta siku si Patul Dabid, nga anâ ni Jesse.
- Á si Patul Dabid yù ammò ni Solomon. Á yù innò ni Solomon yù babay nga atáwa na ngaw ni Uraya. ⁷ Á yù apù ni Patul Dabid si Robowam, á yù apù na ta siku si Abiya, á yù apù na ta dulung si Asa. ⁸ Á yù apù ni Patul Dabid ta tumang si Josapat.
- Á si Josapat yù ammò ni Joram. Á yù apù ni Josapat si Ussiya. ⁹ Á yù apù ni Josapat ta siku si Jotam, á yù apù na ta dulung si Akas, á yù apù na ta tumang si Esakiya.
- ¹⁰ Á si Esakiya yù ammò ni Manasse, á yù apù ni Esakiya si Amos, á yù apù na ta siku si Josiya.

---

* **1:5** Á ari Kudio si Rakab. Aggina yù ngaw babay nga taga Jeriku nga nangabbák sù ira duá nga lálláki nga jinok ni Josiuwa, ta tullung ira ta ili na Jeriku nga umay massísim. † **1:5** Ari Kudio gapay si Lus. Aggina yù bálu nga taga Moab, nga nepulù sù katugángán na ta panoli ra ta lugár na Juda.

11 Á si Josiya yù ammò di Jekoniya ána yù ira wáwwagi na. Danniaw yù ira ginaká ni Abrakam nga nelistá ta áddè ta pangappù nayù patul na Babilonia nira ána yù pamaggagakkâ na nira nga iniyánge na ta Babilonia, tapè aripanan na ira.

12 Á ta keggá nayù ira Kudio ta Babilonia áddè ta keyaná ni Apu Kesu Kiristu, danniaw yù ira nelistá nga naggaká kuna.

Si Jekoniya yù ammò ni Salatiel, á yù apù ni Jekoniya si Sirubbabel. 13 Á yù apù ni Jekoniya ta siku si Abiud, yù apù na ta dulung si Eliakim, á yù apù na ta tumang si Asor.

14 Á si Asor yù ammò ni Sadok, á yù apù ni Asor si Akim. Á yù apù na ta siku si Eliud. 15 Á yù apù na ta dulung si Eleyasar, á yù apù na ta tumang si Mattan. Á anâ ni Mattan si Akup.

16 Si Akup yù ammò ni Kusè. Á yù atáwa ni Kusè si Maria, nga innò ni Apu Kesu, nga mangngágan ta Kiristu, nga Mangiyígù ána Mammaguray.

17 Á yáyù nga mapulu appâ yù gaká nayù ira naggapu kê Kákay Abrakam áddè kê Patul Dabid. Á mapulu appâ yù gaká ra gapay nayù ira naggapu kê Patul Dabid áddè ta pangiyánge na patul sù ira Kudio ta gián na nga Babilonia. Á kunnian gapay, mapulu appâ yù ira gaká ra áddè ta pamegapu nayù ira Kudio nga naggián ta Babilonia áddè ta keyaná nayù Mangiyígù.

Yù Keyanâ ni Apu Kesu Kiristu

Lukas 2:1-7

¹⁸ Á kunniaw yù kesimmu nayù keyanâ ni Apu Kesu Kiristu. Netarátu si Maria nga meyatáwa kâ Kusè. Ngam lage ra magatáwa, nánámumuán ni Maria ta mabussikin negapu sù pakapangguá nayù Mangilin nga Ikararuá ni Namarò. ¹⁹ Á pakánnámmu ni Kusè ta mabussi yù katarátu na, á gapu ta napiá nga laláki si Kusè, nga mangikállà ána arán na ikáyâ ta mepasiránán si Maria, yáyù nga ninonò na ta igúnge na nga awán ta makánnámmu.

²⁰ Á ta pannononò na paga ni Kusè karannian, á nakakaturuk, á nattatagenà. Á pattatagenà na, aijan nappasingan kuna yù daroban ni Namarò. Á kinagi na kuna, “Kusè, sikaw nga ginaká ni Dabid, ari ka mabbábáng nga mangatáwa kâ Maria, ta mabussi lápáy sù pakapangguá nayù Mangilin nga Ikararuá. ²¹ Á iyanâ na sangaw yù laláki, nga ingágan naw ta Kesu, gapu ta aggina yù mangiyígù sù ira tatole na, tapè ari ira mapagikáru sù liwiliwâ da,” kun nayù daroban ni Namarò kâ Kusè.

²² Á nesimmu ngámin danniaw tapè matuppál yù bilin ni Namarò nga inipeyubobuk na sù ngaw ábbilinán na, nga kunniaw:

²³ “Ginnán naw yù kagiak ku nikayu. Mabussi sangaw yù magingánay nga narenu, á iyanâ na sangaw yù laláki nga ingágan naw ta Imanuel.”‡

Á yá kebalinán nayù ngágan na, aijan si Namarò nittam.

---

‡ **1:23** Isaya 7:14

²⁴ Á kalukák ni Kusè, kinuruk na yù kinagi nayù daroban ni Namarò, á inâ na si Maria ta bale na. ²⁵ Ngam arán na bulubugá siniggek si Maria áddè sù paganâ na ta láláki, nga ningágan ni Kusè ta Kesu.

2

Yù Pakimore nayù ira Álliuk nga taga Lalassangán

¹ Á sù pammagure ni Patul Erodo ta Judiya, neyanâ si Apu Kesu sù ili na Betlekem, sù purubinsia na Judiya. Á ari kuruk nga nabayák nga nappasá yù keyanâ na, á minay ta ili na Jerusalem yù ira lálláki nga naggapu ta arayyu nga lugár ta lalassangán. Nasírik ira nga naggigiámmu sù ira bituan. ² Á iniyabbû da sù ira tatolay nga taga Jerusalem, á kinagi ra, “Sisaw gián nayù abbing nga neyanâ gangù, nga mabbalin ta Patul nga mammaguray sù ira Kudio? Ta nasingam mi yù bituan na nga aijan gangù ta lalassangán, á yáyù nga umay kami makimoray kuna,” kud da. ³ Á pakarámak ni Patul Erodo karannian, kuruk nga nabbagal, á nepatalugáring sù ira ngámin nga tato lay ta Jerusalem gapay, marakè talián nayù abbing si Patul Erodo nga mammaguray ta Judiya.

⁴ Á gapu ta naburung si Patul Erodo, inipágál na yù ira ngámin nga kátannangán nga pári ána yù ira mangituddu sù tunung da, á iniyabbû na nira, nga kun na, “Sogián nayù nakeyanatán nayù mammaguray nga mangngágan ta Kiristu?” ⁵ Á simibbák yù ira kátannangán, á kinagi ra kâ Patul, “Á tán nga ili na Betlekem sù purubinsia na Judiya, ta

yáyù yù inipetúrâ ni Namarò sù ngaw ira ábbilinán na, nga kunniaw:

⁶ ‘Sikayu nga tatolay nga taga Betlekem, sù purubinsia na Judiya, mássiki nu baddi yù ili naw, meparámak sù ira ngámin nga mammaguray sù purubinsia na Judiya, gapu ta duttál sangaw nga maggapu sù ili na Betlekem yù mammaguray nga manaron sù ira tatolè nga Israel.’ ”*

⁷ Á pakaginná ni Erodo karannian, inagálán na laguk yù ira álliuk nga naggapu ta lalassangán. Á inilímak na yù pakiubobuk na nira, á iniyabbû na nira nu káni yù lattuák nayù bituan. Á kinagi ra kuna. ⁸ Á jinok na ira ta ili na Betlekem, á kinagi na nira, “En naw aleran ta napiá yù gián nayù abbing. Á sangaw nu málerán naw, iránuk naw nikán, tapè ek ku gapay makimoray kuna,” kun ni Erodo nira.

⁹ Á pakaginná nayù ira álliuk sù kinagi nayù patul, nánaw ira. Á pakalakalakák da ta dálan, nasingad da má yù bituan nga limittuák ta lalassangán. Á napolu yù bituan nira, á sinututtul da áddè ta pagginnà na sù aruk na gián nayù abbing. ¹⁰ Á nerallà yù pagayáyâ da megapu sù bituan, nga nangituddu sù gián nayù abbing. ¹¹ Á simillung ira sù balay, á nasingad da yù abbing kê Maria nga yená na. Á namalittúkak ira nga nakimoray sù abbing. Á binukatád da laguk yù kárgá ra, tapè ilawád da yù nangingá nga kukuá ra.

---

* 2:6 Mika 5:2

Á iniyawâ da kuna yù buláwán áнна duá kaláse nga bábbanguk, nga insensu áнна mirrá. ¹² Á sù páno ra nga nanoli ta lugár da, tanakuán yù nallakarád da, gapu ta pinagimuguk ni Namarò ira megapu sù ipatatagenà na nira, ta ari ira manoli kê Patul Erodo.

Yù Pangitammang ni Kusè kári Maria áнна yù Anâ na

¹³ Á páno nayù ira álliuk nga taga lalassangán, á nattatagenà mángin si Kusè. Á nappasingan kuna yù daroban ni Namarò, á kinagi na kuna, “Arà! Gumikkáng ka, ta em mu itálaw yù ira masíná, ta iyángem ira ta lugár na Egipto. Á maggián kayu túrin áddè ta kagiak ku nikayu ta mánaw kayu tán. Ta ipálek na sangaw ni Patul Erodo yù abbing, ta igagánge na nga ipapátay,” kun na kê Kusè. ¹⁴ Á dagarágâ nga giminikkáng si Kusè ta yian nga gabi, á nánaw ira, ta en na iniyánge ni Kusè yù masíná ta lugár na Egipto. ¹⁵ Á naggián ira ta Egipto áddè ta pate ni Patul Erodo. Á yáyù nga natuppál yù ubobuk ni Namarò nga inipeyubobuk na ngaw sù ira ábbilinán na, ta kinagi na, “Agálák ku yù Anâ ku nga maggapu ta lugár na Egipto,” kun na.

Yù Pangipapáte ni Patul Erodo sù ira Baddi nga Ábbing

¹⁶ Á pakánnámmu ni Patul Erodo ta sinestemán nayù ira masírik nga lálláki, nga ari manoli nga mangiránuk kuna, á nepallà yù pore na. Á jinok na yù ira umay mamapátay sù ira ngámin nga ábbing nga lálláki sù ili na Betlekem áнна yù ira bárriu

na. Á pinapáte ra ngámin yù ira kapángngiyaná áнна áddè ta duá yù dagud da, gapu ta pabbisítá ni Erodo sù ira masírik nga lálláki, nánnámmuán na ta duá ragunin yù nappasá áddè sù olu nga pakasingad da sù bituan. ¹⁷ Á yáyù nga natuppálin laguk yù inipeyubobuk na ngaw ni Namarò kâ Jeremia nga ábbilinán na, sù keggá na ngaw ta dabbuno. Ta kinagi na,

¹⁸ “Maginná nayù ira tatolay yù ira gikulukuletán, nga nepallà yù daddam da, túrin sù lugár na Rama. Maraddam yù ira ginaká ni Rakel, megapu sù pámmatay nayù ira ánâ da. Awán bulubugá ta ággayáyâ da, ta natayin yù ira ábbing.”†

Yù Panoli di Kusè ta Nasaret

¹⁹ Á pappasá nayù pate ni Patul Erodo, á kapamidduá na nga nappasingan yù daroban ni Namarò kâ Kusè túrin ta lugár na Egipto sù pattatagenà na. ²⁰ Á kinagi nayù daroban kâ Kusè, “Gumikkáng ka, á ilabbè min yù ira masíná sù lugár na Israel, ta natayin yù ira mangigagángay nga mamapátay sù abbing,” kun na. ²¹ Á giminikkáng laguk si Kusè, á inipáno na yù ira masíná, ta nanoli ira sù lugár na Israel.

²² Á labbè da ta lugár na Israel, narámak ni Kusè ta nammaguray ta lugár na Judiya si Arkelò, nga táli ni Patul Erodo nga yáma na. Á naganássing si Kusè nga manoli ta lugár na Judiya. Á pattatagenà na mángin ni Kusè, inipakánnámmu ni Namarò

---

† **2:18** Jeremia 31:15

kuna ta umay ira sù purubinsia na Galilia. ²³ Á minay ira laguk ta Galilia, nga nakipaggián ta ili na Nasaret. Á yáyù nga natuppálin yù inipeyubobuk na ngaw ni Namarò sù ira ábbilinán na, nga kinagi ra, “Meparámak sangaw nga taga Nasaret.”

3

*Yù Pangilayalayâ ni Kuan nga Minánnigù
Markus 1:1-8; Lukas 3:1-18; Kuan 1:19-28*

¹ Á pappasá na aru nga dagun, jimmítál si Kuan nga Minánnigù, nga mangilayalayâ sù kalállammatán sù purubinsia na Judiya. Á aru yù ira tatolay nga minay ta kalállammatán, tapè ginniginnád da yù kagian na. ² Á kinagi ni Kuan nira, “Maraddam kayu sù liwâ naw, á mabbabáwi kayu laguk sù narákè nga akka-akkuán naw, tapè dán nga naparán kayin, ta duttálin yù pammagure ni Namarò sù ira tatolay ta dabbuno,” kun na. ³ Á si Kuan, aggina yù kinagi na ngaw ni Isaya, nga ábbilinán ni Namarò, nga kun na, “Ajjan yù makkatakátol ta kalállammatán.

Yaw ikatakátol na: ‘Umayin si Apu! Paránan naw yù dалан na.

Tunungan naw yù pallakarán na.’ ”*

⁴ Á nabbarawási si Kuan ta gámì nga napadday ta duddù na kamel,† nga kun na barawási na pobare. Á nabbarakà ta tabbì na ayám. Á yá ipakkatole na yù durun áнна issi. ⁵ Á aru yù ira

* **3:3** Isaya 40:3 † **3:4** Yù kamel yù masikan nga ayám nga kun na nuáng onu kabáyu. Á sináppukul yù barâ na kamel. Á maggián ira ta namagá nga lugár.

minay kê Kuan tapè maginná ra yù ituddu na. Naggagapu ira ta ili na Jerusalem áнна ngámin nga purubinsia na Judiya áнна ngámin nga babálay nga aranni sù danum na Jordan. ⁶ Á nabbabáwi ira ta liwiliwâ da tapè pakomán ni Namarò ira. Á pakkagi ra ta pabbabáwi ra, jinigù na ira ni Kuan ta danum na Jordan.

⁷ Á gapu ta aru yù ira nga minay kê Kuan tapè makirigù ira kuna, á aru gapay yù ira Parisio áнна yù ira Sadusio nga minay kuna. Aggira yù naggigiámmu ta rilisiod da. Á pakasingan ni Kuan nira, kinagi na nira,

“Sikayu nga ginaká na iráw, ngattá ta kagian naw ta melilli kayu sù pamagikáru ni Namarò megapu sù karigù naw? Ari! ⁸ Likuránán naw laguk yù liwiliwâ naw, á akka-akkuán naw yù napiá, tapè mepasingan ta kukurugán nga nabbabáwi kayu. ⁹ Á arán naw gapay kagian ta makalilli kayu sù pamagikáru ni Namarò gapu ta ginaká na kayu ni Kákay Abrakam. Ta ikállà na galâ ni Namarò yù ira nga manguruk kuna, nga ginaká ni Kákay Abrakam. Á awayyá ni Namarò gemma nga pabbalinan ta gaká ni Kákay Abrakam yawe ira batu ta dabbun, tapè tuppálan na yù ngaw initabbá na kê Abrakam. ¹⁰ Á yaw keyarigán nayù pamagikáru ni Namarò yù wátay nga megangngà ta gamù na káyu. Á kunnay ta dán nga naparán yù wátay nga áttukák ta káyu, dán nga naparán gapay yù pamagikáru ni Namarò. Á ngámin ira nga kun na káyu nga ari napiá yù ábbungá ra, matukák ira nga matuggi.”

¹¹ Á inupù ni Kuan yù magubobuk, á kinagi na, “Nu makirigù kayu nikán, nga pakasinganán ta pabbabáwi naw ta liwâ naw, á danum lâ yù irigù ku nikayu. Ngam ajjan sangaw yù umay, nga dakal yù pakáwayyá na ánnè nikán. Á aringà mepángngà nga maggawing ta sapátù na. Á dumá yù ánnigù na, ta isipà na yù ira manguruk kuna sù Mangilin nga Ikararuá na, nga kun na irigù na nira. Á kun na api yù irigù na sù ira áppè pípiá, ta ari ira melilli sù pangukum na. ¹² Á sangaw nu lubbè, isinná na yù ira manguruk kuna sù ira ari manguruk, nga kun na tolay nga massâ ta aggì. Unnuran na yù aggì, nga pakappián na sangaw sù ággubbuán na. Ngam tuggian na sangaw yù attá sù api nga ari bulubugá máddà.” Yáyù inilayalayâ ni Kuan, nga Minánnigù.

Yù Karigù ni Apu Kesu

Markus 1:9-11; Lukas 3:21-22

¹³ Á minay si Apu Kesu kê Kuan ta dappâ na Jordan, nga naggapu ta purubinsia na Galilia, tapè makirigù kuna. ¹⁴ Á gapu ta mappasirán si Kuan, á kinagi na kê Apu Kesu, “Apu, sikán nakuan yù máwák nga makirigù nikaw, ngam ngattá, ta umay ka makirigù nikán?” kun ni Kuan. ¹⁵ Á kinagi ni Apu Kesu, “Paguráyám mu, ta napiá nu palurotat ta ngámin yù ipakuá ni Namarò nitta,” kun na. Á yáyù nga inanugù ni Kuan, á jinigù na.

¹⁶ Á kabalin ni Apu Kesu nga nakirigù kuna, á giminon nga naggapu sù danum. Á dagarágâ nabbukâ yù lángì, á nasingan na yù Ikararuá ni

Namarò, nga kun na lummun nga minay nad-dappá kuna. ¹⁷ Á nappáginná yù ngárál ni Namarò nga naggapu ta lángì, á kinagi na, “Yawe yù Anâ ku nga iddukak ku, á ayatánà megapu kuna.”

4

Yù Pamarubá ni Satanas kê Apu Kesu Markus 1:12-13; Lukas 4:1-13

¹ Á gon ni Apu Kesu nga naggapu ta danum, iniyánge nayù Ikararuá ni Namarò ta kalállammatán, tapè parubán ni Satanas nga liwatan. ² Á ari nakkákán si Apu Kesu ta appátapulu nga ággaw, á nepallà yù bisin na. ³ Á jimikkì kuna si Satanas, á kinagi na kuna, “Nu kuruk ta sikaw yù Anâ ni Namarò, arakè! Pabbalinam mè laguk ta kanan yawe ira batu,” kun na. ⁴ Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na, “Ajjan yù inipetúrâ ni Namarò nga kinagi na, ‘Ari lâ kanan yù ákkatolayán na tolay, nu ari gapay yù ngámin nga ubobuk ni Namarò,’ ”* kun na.

⁵ Á tabbák ni Apu Kesu kê Satanas, iniyánge na laguk ni Satanas sù ili na Jerusalem, á inipotun na sù kátannangán nayù bubbungán nayù karakalán nga kapilliá, nga mangilin nga bale ni Namarò. ⁶ Á kinagi ni Satanas kê Apu Kesu, “Nu kuruk nga Anâ naka ni Namarò, makkassú ka ngè laguk, ta ajjan yù netúrâ nga kunniaw: ‘Ipataron naka ni Namarò sù ira daroban na,

---

* **4:4** Deuteronomio 8:3

á tangngalád da ka, tapè ari ka mabigarán, mássiki yù takkim, ’”†

kun ni Satanas. ⁷ Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na kê Satanas, “Wan á, ngam ajjan gapay yù netúrâ,

‘Arám mu paraparubán si Namarò nga Yápum.’ ”‡

⁸ Á inipángè na laguk má ni Satanas si Apu Kesu sù kátannangán nga puddul, á inipasingan na yù ira ngámin nga páppatulán, ána ngámin nga nakástá nga kukuá nayù ira mammaguray nira.

⁹ Á kinagi na, “Iyawâ ku sangaw nikaw ngámin danniaw, nu mamalittúkak ka nga makimoray nikán,” kun ni Satanas. ¹⁰ Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na, “Mánaw ken, Satanas! Ta ajjan yù inipetúrâ ni Namarò nga kunniaw, ‘Pakimorayám mu lâ si Namarò nga Yápum.

Aggina lâ yù passerbiám mu!’ ”§

¹¹ Á gapu ta pinapáno ni Apu Kesu, á nánaw laguk si Satanas. Á limittuák laguk yù ira daroban ni Namarò, nga minay kê Apu Kesu tapè abbágád da.

Yù Pamegapu ni Apu Kesu nga Mangituddu

Markus 1:14-15; Lukas 4:14-15

¹² Á pakarámak ni Apu Kesu ta nebáluk si Kuan nga Minánngì, nanoli ta Galilia. ¹³ Á ari nga naggián ta ili na Nasaret, nga jinakalán na, ngam minay naggián ta ili na Kapernium nga aranni ta bebay na Galilia, ta dabbun na Sabulon ána Neptali. ¹⁴ Á yáyù nga natuppál yù inítúrâ na ngaw ni Isaya, nga ábbilinán ni Namarò, nga kunniaw:

---

† 4:6 Salmo 91:11-12   ‡ 4:7 Deuteronomio 6:16   § 4:10 Deuteronomio 6:13

15 “Túrin sù dabbun na Sabulon ána yù dabbun na Neptali,
 á túrin ta aruk na bebay ána ta dammáng na danum na Jordan,
 aijan yù purubinsia na Galilia, nga lugár nayù ira tatolay nga ari Kudio.

16 Á yù ira tatolay nga maggián tán, kun na nakallà yù nonò da, ta arád da ammu si Apu.
 Ngam manawagán yù nonò da sangaw nu umay yù mamannawák nira, ta ipakánnammu na nira yù bilin ni Namarò.

Nesinná ira ngaw kâ Namarò nga kun na natay.
 Ngam sangaw nu maginná ra yù bilin ni Namarò, pannawagan ni Namarò yù nonò da.”*

17 Á natuppál yane ubobuk ni Namarò, ta yáyù pamegapu ni Apu Kesu nga mangilayalayâ sù ubobuk ni Namarò. Á kinagi na, “Mabbabáwi kayu sù liwâ naw, á likuránán nawin yù ággangngué naw. Ta duttálin yù pammagure ni Namarò ta dabbuno.”

Yù Pagágál ni Apu Kesu sù ira Olu nga Tudduán na

Markus 1:16-20; Lukas 5:1-11

18 Á pallakalakák ni Apu Kesu ta aggik na bebay na Galilia, nasingan na yù ira duá nga mawwagi, di Simon, nga mangngágan gapay ta Eduru, ána si Andares, nga mattabatabukul, ta yáyù ángngalluád da. 19 Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Tuttulan nawà. Á abbágát takayu, tapè kunnay ta aru nga sirá yù málá naw kunangan, aru sangaw gapay yù ira tatolay nga ipálâ ku nikayu, nga patuttulan naw

---

* 4:16 Isaya 9:1-2

nikán, tapè mesipà ira sù pammagure ni Namarò,” kun na nira. ²⁰ Á dagarágâ nga nánawád da yù ira tabukul da, á siminuttul ira kuna.

²¹ Á pallakalakák di Apu Kesu paga ta aggik na bebay, nasingan na má yù duá paga nga mawwagi, di Ime kê Kuan, nga anâ ni Sebedo. Ajjan ira nga mepulupulù kê yáma ra, nga nagitubang ta barange ra nga mappolì ta tabukul da. Á pakasingan ni Apu Kesu nira, inagálán na ira gapay. ²² Á dagarágâ nga nánawád da si Sebedo nga ammò da sù barange ra, á siminuttul ira kê Apu Kesu gapay.

Yù Pangituddu ni Apu Kesu ána yù Pamammapiá na sù ira Máttakì
Lukas 6:17-19

²³ Á kabalin na nagágál ni Apu Kesu sù ira appâ nga kábulun na, pinassiár da yù tangapáddabbunán na Galilia, tapè maddagâ si Apu Kesu nga mangituddu sù ira tatolay ta ngámin nga kapilliá ra. Á inilayalayâ na yù napiá nga dámak nga meyanung sù pammagure ni Namarò ána pinammapiá na yù ngámin nga máttakì ána yù ira tatolay nga makkakerumá yù tulágad da. ²⁴ Á yáyù nga neparámak si Apu Kesu sù tangapáddabbunán na Siria, á iniyánge nayù ira tatolay ngámin nga máttakì, ána yù ira nga makkakerumá yù tulágad da, ána yù ira maganánutû baggi ra, á yù ira gapay nga nagunagán na anitu, yù ira mináballiák, ána yù ira ari makaguyu baggi ra. Á pinammapiá na ira ngámin. ²⁵ Á yáyù nga nagaru yù ira tatolay nga siminuttul kuna nga naggapu ta lugár na

Galilia áнна yù ira dakal nga ili na Dikapulis áнна Jerusalem, áнна yù purubinsia na Judiya, áddè ta dammáng na Jordan.

5

Yù Pangituddu ni Apu Kesu sù Keggá na ta Puddul

Lukas 6:20-23

¹ Á pakasingan ni Apu Kesu sù ira magaru nga tatolay, giminon ta puddul, á nagitubang. Á jimikkì kuna yù ira tudduán na. ² Á inituddu na nira, á kinagi na:

³ “Mapagayáyâ yù ira manukkalak, nga ammu ra ta nakaliwâ ira nga ari makatuppál sù ngámin nga ipakuá ni Namarò nira, ta ikatalà da si Namarò ta mangabbák nira.

Mammapiá yù ággiád da sangaw, ta aggira yù mesipà sù pammagurayán ni Namarò ta lángì.

⁴ Mapagayáyâ yù ira maraddam.

Mammapiá yù ággiád da sangaw, ta bannabannáyán na ira ni Namarò.

⁵ Mapagayáyâ yù ira tumulù.

Mammapiá sangaw yù ággiád da, gapu ta iyawâ na sangaw ni Namarò nira yù ngámin nga napiá nga initabbá na.

⁶ Mapagayáyâ yù ira makkaragâ nga manuppál sù ipakuá ni Namarò nira, nga kunnay ta mabisinin nga maláppà nga magalek ta kanan na.

Mammapiá sangaw yù ággiád da gapu ta pakáppagan na sangaw ni Namarò ira.

⁷ Mapagayáyâ yù ira mangikállà sù ira kábulud da. Mammapiá sangaw yù ággiád da gapu ta ikállà na sangaw ni Namarò ira.

⁸ Mapagayáyâ yù ira nga pareku nga matunung yù nonò da.

Mammapiá sangaw yù ággiád da, ta aggira sangaw yù makasingan kâ Namarò.

⁹ Mapagayáyâ yù ira mamakkakápiá sù ira mad-damá.

Mammapiá yù ággiád da, ta aggira ibiláng ni Namarò ta ánâ na.

¹⁰ Mapagayáyâ yù ira nga marigirigâ gapu ta panguruk da kâ Namarò.

Mammapiá sangaw yù ággiád da, ta aggira yù mesipà sù pammagurayán ni Namarò ta lángì.

¹¹ “Á sikayu, mapagayáyâ kayu nu uyu-uyawad da kayu nayù ira tatolay áнна jigirigátad da kayu áнна paraparáketad da kayu gapu ta pangikatalà naw nikán, ta mammapiá sangaw yù ággián naw.

¹² Ta kunnian gapay yù panigirigâ nayù ira ngaw tatolay sù ira ngaw ábbilinán ni Namarò. Magayáyâ kayu laguk, mássiki nu marigirigâ kayu, ta aru yù napiá nga bálà naw nga pinakappián ni Namarò ta lángì, nga málâ naw sangaw nu lubbè kayu tán.”

Yù Keyarigán nayù ira nga Manguruk kâ Apu Kesu

Markus 9:50; Lukas 14:34-35

¹³ Á inituddu na paga ni Apu Kesu, á kinagi na, “Sikayu nga manguruk nikán, yá keyarigán naw yù asin. Ta napiá áнна nasíngngà yù kanat tam nu

ajjan yù asin kuna. Á sikayu nga manguruk nikán, nekiruk kayu sù ira tatolay nga ari manguruk, tapè ituddu naw nira yù napiá, á máwayyá ra laguk nga mabbáli nakuan ta napiá gapay. Ngam nu mallállágin yù asin, awánin ta paggák na. Á kengá lâ, ta awán ta serbi na, nu ari lâ nga metabbà nga meguppuguppè sangaw.

¹⁴“Á yù ili nga napatáddak ta puddul, ari gemma metuttù. Kunnian gapay yù keyarigán naw. Ta sikayu nga manguruk nikán yù kun na nawák, á manawagán yù nonò nayù ira tatolay megapu sù ituddu naw nira. ¹⁵ Á awán ta tolay nga mamag-gatang ta isingan, nu ikáyâ na sangaw ituttù sù unak na palanggána. Ngam paggatangan na yù isingan nga ipotun na gemma sù ággianán na, tapè manawagán yù ira ngámin nga tatolay nga ajjan ta balay. ¹⁶ Á kunnian gapay yù keyarigán naw. Arán naw ilímak yù ángnguruk naw kê Namarò. Á tuppálan naw yù ipakuá na nikayu, tapè masingan nayù ira tatolay yù napiá nga akka-akkuán naw áнна dayáwad da si Namarò nga Yáma naw ta lángì.”

Yù Pangituddu ni Apu Kesu nga Meyannung sù Tunung ni Moyses

¹⁷ Á kinagi ni Apu Kesu, “Arán naw kagian ta umayà manguli sù tunung ni Moyses áнна yù ituddu nayù ira ngaw ábbilinán. Arák ku patalián yù kinagi ra nu arák ku galâ tuppálan yù ngámin nga kinagi ra. ¹⁸ Á kuruk yù kagiak ku nikayu, nga ari mapatalián yù tunung ni Moyses áddè ta pagádekán nayù lángì áнна dabbuno. Ta ari bulubugá mapangarián yù tunung, mássiki lâ nu

baddì, áddè ta matuppál ngámin. ¹⁹ Á yáyù gapu na nga yù tolay nga malliwâ ta baddì sù tunung, áнна ituddu na sù ira kábulun na tapè malliwâ ira gapay, aggina yù kagukábán sù pammagurayán ni Namarò ta lángì. Ngam yù tolay nga manuppál sù tunung ni Namarò, áнна ituddu na sù ira kábulun na tapè tuppálad da gapay, aggina yù meparáyaw sù pammagurayán ni Namarò ta lángì. ²⁰ Á yáyù laguk nga kagiak ku nikayu, nu ari napiá yù ánnuppál naw sù ipakuá ni Namarò ánnè sù ánnuppál nayù ira Parisio áнна yù ira mangituddu sù tunung, ari kayu gemma mesipà sù pammagurayán ni Namarò ta lángì.”

Yù Pangituddu ni Apu Kesu nga Meyannung sù Mapporay

²¹ Á kinagi ni Apu Kesu, “Ammu naw gemma yù netuddu gári sù ira ngaw tatolay, nga ‘Ari kayu mamapátay, ta gaputad da sangaw yù tolay nga mamapátay, á ikeká ra.’ ²² Ngam sikán, yawe yù kagiak ku nikayu. Pasikkálan naw yù akka-akkuán naw. Ta yù tolay nga mapporay sù kabbulun na, ipagápù da sangaw sù ira pulis. Á yù tolay nga manguyaw sù kabbulun na, ikeká ra sangaw sù arubáng nayù ira kues. Á yù tolay nga pakkakagián na yù kabbulun na, mapagikáru sangaw ta impiernu. ²³ Á yáyù nga tabarangat takayu, ta nu umay kayu sù mangilin nga bale ni Namarò, nga makimoray kuna, áнна manonò naw ta aijan yù kabbulun naw nga nataki yù nonò na nikayu, ²⁴ á mapolu kayu bì nga umay makipakomá sù kabbulun naw. Á kabalin naw makkakápakomá,

manoli kayu laguk nga makimoray kâ Namarò sù bale na.

*Makipakomá ittam sù ira Mapporay nittam
Lukas 12:58-59*

²⁵ “Á ta ángngarigán nu ajjan yù mangikeká nikayu, á mapolu kayu bì nga makipakomá kuna, marakè ipagápù na kayu nga ipeyángay ta kues, á ipaparesu na kayu sù ira pulis. ²⁶ Ta kuruk yù kagiak ku nikayu, nga maggián kayu ta ábbalurán ta áddè ta arán naw mekáru yù ngámin.

Yù Netuddu nga Meyannung sù ira Mangarallaw

²⁷ “Á ammu naw gemma yawe nakagi, nga ‘Ari kayu mangarallaw.’ ²⁸ Ngam sikán, yawe yù kagiak ku nikayu, ta nu inni-innan na tolay yù babay ána nononopan na yù pakkaragâ na nga makiruruk kuna, nakaliwákin kâ Namarò megapu sù nonò na.

Yù Meyannung sù Kelilli na Tolay sù Pakaliwatán na

Markus 9:47

²⁹ “Á nu mapaliwâ kayu sangaw megapu sù jiwánan nga matá naw, baddulan naw laguk nga itabbà naw. Ta napiá yù kesipà naw sangaw kâ Namarò ta lángì, mássiki nu nakúráng yù baggi naw ta tádday nga matá na, ánnè sù ketabbà nayù ngámin nga baggi naw sù impiernu. ³⁰ Á nu mapaliwâ kayu sangaw megapu sù jiwánan nga limá naw, gappulan naw laguk nga itabbà naw, gapu ta napiá yù kesipà naw sangaw kâ Namarò ta lángì, mássiki nu nakúráng yù baggi naw ta tádday nga

limá na, ánnè sù dattál nayù ngámin nga baggi naw sù impiernu.

*Yù Netuddu nga Meyannung sù ira Maggúngay
Mattiu 19:9; Markus 10:4, 11-12; Lukas 16:18*

³¹ “Á nakagi ngaw gapay ta nu ajjan yù laláki nga mangigúngay sù atáwa na, á iyawâ na laguk yù túrâ na nga pakasinganán ta paggúnge ra. ³² Ngam sikán, yawe yù kagiak ku nikayu, ta makaliwâ yù laláki nu igúnge na yù atáwa na nga ari nakilaláki, gapu ta nu makiatáwa yù babay ta tanakuán, yáyù pakikarallo na megapu sù olu nga atáwa na. Á mangarallow gapay yù laláki nga mangatáwa sù babay nga negúngay.

Yù Netuddu nga Meyannung sù Mappagássingán

³³ “Á naginná naw gapay yù kinagi ra gári sù ira ngaw olu nga tatolay, nga ‘Arán naw pallikuránán yù inittabbá naw. Ngam tuppálan naw yù inipagássingán naw nga inittabbá kâ Namarò.’ ³⁴ Ngam sikán, kagiak ku nikayu ta ari kayu bulubugá mappagássingán. Á arán naw ikanâ yù gián ni Namarò ta lángi onu yù ággitubangán na, ³⁵ onu yù dabbuno, nga kun na pabbatayán na takki na, áanna yù ili na Jerusalem, nga ili nayù kotunán nga Patul. ³⁶ Á arán naw ipappagássingán yù ulu naw, ta arán naw mapappuraw onu mapangngisì yù mássiki lâ tangalábák nga duddù naw. ³⁷ Napiá lâ nu kagian naw ‘Wan,’ nu uwan, onu ‘Ari,’ nu ari, ta naggapu kâ Satanas yù ilannà naw.

*Yù Netuddu nga Meyannung sù Mabbála ta
Narákè
Lukas 6:29-30*

38 “Á naginná naw gapay yù nakagi gári, nga kud da, ‘Nu aijan yù mamuling sù kabbulun na, á bulingan naw gapay. Onu aijan yù manultù sù ngipan na kabbulun na, á tappulán naw gapay.’
 39 Ngam sikán, yawe yù kagiak ku nikayu. Arán naw bálatan yù ira nga mangnuá nikayu. Á ta ángngarigán nu aijan yù mallappák sù jiwanán naw, ipalappák naw paga yù jimigi naw. Arán naw bálatan, mássiki nu palapalingngian na kayu ta lappák. 40 Á nu aijan yù mangikeká nikayu, tapè apan na yù barawási naw, á paguráyán naw nu apan na gapay yù latuk na barawási naw. 41 Á nu aijan yù mamuersá nga mappakáttu nikayu sù kárgá na ta tangakilometro, á pulutan naw nga mangáttu sù mekaruá nga kilometro gapay. 42 Á nu aijan yù makkiddaw nikayu, á iyawâ naw laguk yù kiddawan na.

Yù Meyannung sù Pangiddù tam sù ira Malusaw nittam

Lukas 6:27-28, 32-36

43 “Á naginná naw gemma yù nakagi, nga ‘Iddukan naw yù ira kákkopun naw, ána ikalusso naw yù ira malussaw nikayu.’ 44 Ngam sikán, kagiak ku nikayu ta iddukan naw yù ira malussaw nikayu ána ipakimállà naw kâ Namarò yù ira nga manigirigâ nikayu. 45 Tanu kunnian yù akkuán naw, ipasingan naw ta kuruk nga ánâ na kayu ni Namarò, nga Yáma naw ta lángì. Ta palassangan ni Namarò yù bilák megapu sù ngámin nga tatolay, mássiki yù ira nga narákè yù akkuád da ána yù ira nga napiá yù akkuád da. Á iyawâ na gapay ni

Namarò yù urán sù ira nga napiá yù akkuád da áнна yù ira nga mangnguá ta narákè. ⁴⁶ Á arán naw laguk kagian ta iddán na kayu ni Namarò sù bálà naw nu iddukan naw lâ yù ira mangiddù nikayu. Ta kunnian gapay yù akkuán nayù ira mináttuki ta buwì, nga massuítì. ⁴⁷ Á napiá kayu panò ánnè sù ira tatolay nga ari manguruk kâ Namarò, nu paddulotan naw ta bale naw yù ira kábulun naw? Mássiki yù ira tatolay nga ari manguruk kâ Namarò, paddulotad da gapay yù ira kábulud da. ⁴⁸ Párigán naw laguk si Namarò nga Yáma naw ta lángì, tapè pareku lâ nga napiá yù akkuán naw, nga kunnay kuna.”

6

Yù Netuddu nga Meyannung sù ira Mangikállà

¹ Á pangituddu na paga ni Apu Kesu, kinagi na, “Magimuguk kayu, ta ari lâ yù paddáyo na tatolay yù gapu na nga tuppálan naw yù napiá. Ta nu tuppálan naw yù napiá nga akkuán naw ta arubáng nayù ira tatolay tapè dayáwad da kayu, awán laguk bulubugá ta bálà naw nga naggapu kâ Namarò nga Yáma naw ta lángì. ² Á yáyù nu mallimù kayu sù ira pobare, arán naw párigán yù ira áppè pípiá, nga umay mallimù ta arubáng nayù ira tatolay sù paggammungán áнна yù dалан, tapè mepasingan yù napiá nga akkuád da áнна meparáyaw ira sù ira tatolay. Ta kuruk yawe nga kagiak ku nikayu. Yù paddáyo nayù ira tatolay nira, yáyù laguk yù bálà da. ³ Ngam sikayu, nu mallimù kayu, ilímak naw yù pallimù naw. Arán naw ipakánnámmu, mássiki nu kopun naw onu

yù wagi naw. ⁴ Á si Namarò nga Yáma naw, nga makasingan sù ngámin nga akka-akkuán naw, mássiki yù ilímak naw, aggina yù mabbalabálà nikayu.

Yù Ituddu ni Apu Kesu nga Meyannung sù Ákkimállà tam

Lukas 11:2-4

⁵ “Á nu makimállà kayu kê Namarò, arán naw párigán yù ira áppè pípiá. Ta ikáyâ da umay makimállà, nga manáddak sù tangngá na kapillíá onu tangngá na dálan, tapè mepasingan ira sù ira tatolay. Á kuruk yù kagiak ku nikayu, nga nálâ den yù bálà da, nga paddáyo nayù ira tatolay nira.

⁶ Ngam sikayu, nu makimállà kayu kê Namarò, tullung kayu sù bale naw áнна ilitù naw yù puertá, tapè awán ta tolay nga makasingan nikayu. Á makimállà kayu laguk kê Namarò nga Yáma naw nga ari masingan, nga aijan ta lángì. Ta masingan ni Namarò ngámin yù akkuán naw, mássiki nu ilímak naw, á aggina yù mabbalabálà nikayu.

⁷ “Á sù pakimállà naw, arán naw patturutan yù ubobuk naw, nga kunnay sù ira nga ari manguruk kê Namarò. Ta kagiad da ta ginnán na yù ipakimállà da megapu sù aru nga ubobuk da.

⁸ Arán naw ira párigán, ta ammu ni Namarò nga Yáma naw yù máwák naw lage naw makkiddaw kuna. ⁹ Á yáyù nga kunniaw laguk yù ákkimállà naw:

‘Ammò mi nga aijan ta lángì, parè lâ ta meparáyaw yù ngágam mu sù ira ngámin nga tatolay.

¹⁰ Á parè lâ ta mabì nga duttál yù pammagurem sawe dabbuno,

tapè mapatuppál yù urem saw dabbuno nga kunnay sù katuppál na ta lángì.

11 Á iyawâ mu nikami yù kanam mi ta ággawo.

12 Á pakomák kami sù ira liwiliwâ mi, nga kunnay sù pamakomá mi sù ira nakaliwâ nikami.

13 Á arák kami pángayan sù ira mangituddu ta narákè, á ililli kami kâ Satanas nga maddok nira.'

14 “Ta nu pakomán naw yù ira nakaliwâ nikayu, á pakomán na kayu gapay sangaw nayù Yáma naw ta lángì. 15 Ngam nu arán naw pakomán yù ira nakaliwâ nikayu, á arán na gapay sangaw pakomán nayù Yáma naw yù liwiliwâ naw.

Yù Meyannung sù Mangilin nga Ággaw nga Arán na Tolay Pakkákán

16 “Á nu ngilinan naw yù ággaw nga arán naw pakkákán, arán naw párigán yù ira áppè pípiá, gapu ta áppè daddaddam ira lâ, nga ari magámmuâ áнна ari mattagetay, tapè masingan na tatolay ta ngilina da yù ággaw. Á kuruk yù kagiak ku nikayu, nga nálâ den yù bálâ da, nga paddáyo nayù ira tatolay nira. 17 Ngam sikayu, nu ngilinan naw yù arán naw pakkákán, magámmuâ kayu laguk áнна mattagetay kayu, 18 tapè awán ta makasingan sù pangilin naw sù ággaw, nu ari lâ si Namarò nga Yáma naw ta lángì. Á yù Yáma naw nga makasingan sù inilímak naw, aggina yù mabbalabálâ nikayu.”

*Sisaw Gián nayù Kukuá naw?
Lukas 12:33-34*

19 Á kinagi na paga ni Apu Kesu, “Arán naw unnu-unnuran yù masserbi nikayu saw dabbuno, ta malogon gemma nga mararál megapu sù ulak ána ulolak onu masináyan, onu apan na sangaw nayù makkokò. 20 Akkuán naw laguk yù napiá nga ipakuá ni Namarò nikayu, tapè pakappián na ta lángì yù aru nga ipagayâyâ naw nga iyawâ na sangaw nikayu nu lubbè kayu ta gián na. Ta awán bulubugá ta makatallung nga manarál onu makkokò sù kukuá naw ta lángì. 21 Á nu yù gián ni Namarò ta lángì yù kárikúan naw, si Namarò gapay yù nononopan naw. Á nu yawe dabbuno yù paggianán nayù kukuá naw, arán naw si Namarò bulubugá manonò.”

Meyárik ta Isingan yù Matá tam

Lukas 11:34-36

22 Á kinagi na má ni Apu Kesu, “Á yù matá na tolay, meyárik ta isingan na baggi na. Á nu napiá yù matá naw, napiá gapay yù akkuán naw, gapu ta manawák gapay yù nonò naw. 23 Ngam nu jikkù yù matá naw, nakallà yù nonò naw, á awán ta napiá nga akkuán naw. Tanu kagian naw ta manawagán kayin, ngam narákè yù nonò naw, á kuruk nga nepallà laguk yù kallà na nonò naw.”

Si Namarò yù Mangiyawâ ta Máwák tam

Lukas 16:13; 12:22-31

24 Á nagubobuk má si Apu Kesu, á kinagi na, “Á awán ta tolay nga makapasserbi sù duá nga yápu na, gapu ta ari naggittá yù ayâ na nira, ta ikalusso na ána iluddè na yù tádday, á iddukan na ána pakimorayán na yù tádday. Á kunnay gapay

nikayu, ta ari kayu makapalurò kâ Namarò nu yá lâ ikáyâ naw yù kuártu ána yù kekatángán na sawe dabbuno.

²⁵ “Á yáyù nga kagiak ku nikayu ta arán naw ipakkaburung yù áttole naw saw dabbuno, nga kanan naw ána inuman naw, onu yù gámì nga ipabbarawási naw. Ta nu iniyawâ ni Namarò nikayu yù baggi naw nga sinole na, arán na panò iyawâ gapay yù ngámin nga máwák naw nga kanan ána gámì? ²⁶ Á ta ángngarigán, nonopan naw yù ira mammánù. Ari ira mammulá, á ari ira maggaták ta pakappiád da sù ággubbuán. Ngam si Namarò nga Yáma naw nga aijan ta lángì, pakapakanan na yù ira mammánù. Á arán na kayu panò iddukan ni Namarò ánnè sù ira mammánù? Wan gemma! ²⁷ Á aijan panò nikayu yù makápaddu sù inángà na ta mássiki lâ tangoras megapu sù pannononò na? Awán gemma ta awayyá na.

²⁸ “Á ngattá laguk, ta ipakkaburung naw yù gámì nga ipabbarawási naw? Á ta ángngarigán, nonopan naw yù ira lappáw sù kakáddapán, nu kunnasi yù áddakal da. Ari ira mattarabáku. Arád da ammu mappadday ta gámì. ²⁹ Ngam yawe yù kagiak ku nikayu. Binarawasián ni Namarò ira ta nakástá ánnè sù kakástán nga ipabbarawási ni Patul Solomon, nga yù ngaw maríku nga mam-maguray. ³⁰ Á gapu ta barawasián ni Namarò ta nakástá yù ira lappáw nga aijan ta kakáddapán ta ággawo, ngam meruppáng ira sangaw nu ummá, á arán na kayu panò barawasián gapay? Wan, nepatalugáring nikayu. Ngattá panò ta arán naw

ikatalà si Namarò?

³¹ “Á yáyù nga ari kayu laguk mabburuburung nu sisaw pangápán naw ta kanan naw ána inuman naw onu gagámì naw. ³² Ta si Namarò, nga Yáma naw ta lángì, ammu na gemma ta máwák naw ngámin danniauw. Á yù ira nga ari manguruk kuna, danniauw lâ nga magannagannuk yù ala-alerad da. ³³ Ngam sikayu, tángngagan naw laguk ta olu yù meyannung sù pammagure ni Namarò, ána palurotan naw yù napiá nga ipakuá na nikayu, á aggina sangaw yù manángngák sù ngámin nga máwák naw. ³⁴ Á yáyù nga arán naw laguk ipakkaburung yù jigâ nga duttál sangaw nu ummá. Ngattá, ta lannapán naw yù ipakkaburung naw ta ággawo? Ta aijanin gemma yù jigâ naw ta ággawo. Á sangaw nu ummá lâ yù pakanonò naw sù jigâ nga duttálin nikayu sangaw nu ummá.”

7

*Arát tam Panunnután yù ira Kábulut tam
Lukas 6:37-38, 41-42*

¹ Á kinagi ni Apu Kesu, “Arán naw panunnután yù ira kábulun naw, tapè arán na kayu sangaw panunnután ni Namarò. ² Á ta kunnay ta pamanunnù naw sù ira kábulun naw, kunnian gapay yù ámmanunnù na sangaw ni Namarò nikayu. Á nu bilángan naw yù liwâ nayù ira kábulun naw, á kunnian gapay sangaw yù ábbiláng ni Namarò sù liwâ naw. ³ Á sikayu nga mappakagi sù kabbulun naw, á ngattá laguk ta ibúyá naw yù liwâ nayù wagi naw, nga baddì nga kunnay ta apuling nga

ajjan sù matá na, ngam arán naw matagenà yù liwâ naw nga kunnay ta malakay nga apuling nga ajjan ta matá naw? ⁴ Á kunnasi yù pakári naw ta kun na apuling nga ajjan sù matá nayù wagi naw, nu ajjan gemma yù liwâ naw nga kun na apuling ta matá naw nga pinaguráyán naw? ⁵ Áppè pípiá kayu! Irián naw bì nga olu yù liwâ nga kun na apuling nga ajjan ta matá naw, tapè manawák yù ánningan naw, á máwayyá naw nga abbágán yù wagi naw, tapè mári yù liwâ na, nga kun na apuling nga ajjan sù matá na.

⁶ “Á arán naw ituddu yù napiá nga meyan-nung kê Namarò sù ira manakì magginná, marakè akkuád da kayu, nga kunnay ta ítu nga maggabbuâ nga mangagâ. Arán naw ilayalayâ yù ubobuk ni Namarò sù ira mangipuerá sù ubobuk na, ta mangilin yù ubobuk ni Namarò. Á kunnay nakuan ta iwári naw yù nakástá nga dusáriu nga perlás ta arubáng nayù ira bábi, á iguppuguppè da lâ.”

*Yù ira Magáwák nga Makkiddaw, áнна Magalek,
áнна Mattottò ta Puertá
Lukas 11:9-13*

⁷ Á kinagi ni Apu Kesu, “Nu ajjan yù máwák naw, makkiddaw kayu kê Namarò, á iddán na kayu sangaw. Á magalek kayu, gapu ta ituddu na sangaw yù pakálerán naw. Á nu mattottò kayu ta puertá, mabukatán sangaw, tapè makatallung kayu. ⁸ Ta meddán yù ira ngámin nga mangupù nga makkiddaw. Á makálek yù tolay nga magala-

alek. Á mabukatán sangaw yù puertá megapu sù tolay nga mattottottò.

⁹ “Á ta ángngarigán, egga panò nikayu yù yáma nga mangiyawâ ta batu sù anâ na nga makkiddaw ta kanan na? ¹⁰ Á iddán na panò ta asisípì nu kiddawan na yù ikán na? Ari gemma. ¹¹ Á sikayu, mássiki nu narákè kayu, ammu naw mangiyawâ sù napiá sù ira ánâ naw. Á nepatalugáring sù Yáma naw nga ajjan ta lángì, ta iyawâ na gemma yù napiá sù ira ngámin nga makkiddaw kuna. ¹² Á sikayu, akkuán naw laguk yù ngámin nga napiá nga ángngabbák naw sù ira ikáttole naw nga kun-nay sù ikáyâ naw nga akkuád da nakuan nikayu, ta yáyù gemma yù kebalinán nayù tunung ni Moy-ses ána yù inituddu nayù ira ngaw ábbilinán ni Namarò.”

Yù Nasirì nga Áttallungán ána yù Aláwa nga Áttallungán

Lukas 13:24

¹³ Á kinagi ni Apu Kesu, “Á taddánát takayu ta tullung kayu sù nasirì nga áttallungán. Ta aláwa garè yù áttallungán ána yù dалан nga makáddè sù impiernu nga ari máddà yù api na, á aru garè yù ira mappángè tán. ¹⁴ Á marigâ yù ira mappángè sù pakkatolayán ni Namarò, gapu ta nasirì yù áttallungán sù dалан nga makáddè sù gián na, á baddi yù ira makálek kuna.”

Yù Meyárik ta Káyu nga Mabbungá

Lukas 6:43-44

¹⁵ Á kinagi ni Apu Kesu, “Magimuguk kayu, tapè ari kayu melogò sù ira áppè ábbilinán. Ta umay

ira nikayu mappásingan nga kunnay ta masippà nga karneru, ngam magigúbâ ira ta kun na itu nga mabisin. ¹⁶ Á tákkilalán naw ira megapu sù akka-akkuád da, nga kunnay ta panákkilalán naw ta káyu megapu sù bungá na. Egga panò sî nga mabbungá ta malobák? Egga panò kaddà nga mabbungá ta kapáya? ¹⁷ Á nu napiá yù káyu, á napiá gapay yù bungá na. Á yù káyu nga ari napiá, nu mabbungá, á jikkù gapay yù bungá na. ¹⁸ Á nu napiá yù káyu, ari mabbungá ta jikkù. Á nu jikkù yù káyu, ari mabbungá ta napiá. ¹⁹ Á yù ira ngámin nga káyu nga ari napiá yù bungá ra, matukák ira nga meruppáng. ²⁰ Á ta kunnian matákkilalán naw yù ira ábbilinán nga áppè pípiá megapu sù akka-akkuád da.

Yù ira Ari Mesipà kê Namarò ta Lángì
Lukas 13:25-27

²¹ “Á yù ira nga makkagi ta ‘Apu, Apu,’ kud da nikán, ari ira ngámin mesipà sù pammagurayán ni Namarò ta lángì, ngam yù ira galá nga mangupù nga manuppál sù ipakuá na nira nayù Yámà nga aijan ta lángì. ²² Á sangaw nu duttál yù ággaw nga pamanunnù ku, aru yù ira nga makkagi nikán ta ‘Apu, ari panò sikami yù ira pannakabaggim nga nangilayalayâ? Á iniyusá mi yù ngágam mu ta pamapáno mi sù ira nattaliponak nga anitu áнна namagaddátu kami ta aru megapu sù ngágam mu,’ kud da nikán sangaw. ²³ Ngam sikán, ka-giak ku laguk sangaw nira nga ‘Arát takayu bu-lubugá amma-ammu! Panawán nawà, sikayu nga mangnuá ta narákè!’ kuk ku sangaw nira.

Yù ira Duá nga Nappatáddak

Lukas 6:47-49

²⁴ “Á yáyù laguk nga kagiak ku nikayu ta yù ira tatolay nga magginná karannian nga ubobuk ku áнна uputad da nga tuppálan yù kinagì, yá keyarigád da yù tolay nga ammu na yù napiá, nga nappatáddak ta kallang nga inikokkok na sù utun na dakal nga batu. ²⁵ Á aijan yù nasikan nga urán, á nalítù yù dabbun. Á nabbaggiu áнна nassikan yù paddák. Á ari natombá yù balay, gapu ta nepatáddak sù batu. ²⁶ Á yù ira tatolay nga makaginná karannian nga ubobuk ku, ngam arád da tuppálan yù kinagì, meyárik ira sù tolay nga ulapá, nga nappatáddak sù karagátán. ²⁷ Á aijan yù nasikan nga urán, á nalítù yù dabbun. Á nabbaggiu áнна nassikan yù paddák. Á natombá yù bale na, nga mekákkássing yù keruppu na.”

²⁸ Á kabalin na nagubobuk ni Apu Kesu karan-nian, napállá yù ira tatolay. Á nepallà yù kapállá da, ²⁹ gapu ta makáwayyá yù ángngituddu na nga kunnay sù ángngituddu na mammaguray, nga ari kunnay sù ángngituddu nayù ira mesturu sù tunung.

8

Yù Maggoggong

Markus 1:40-45; Lukas 5:12-16

¹ Á kabalin ni Apu Kesu nga nangituddu, min-utù sù puddul. Á jimináddán kuna yù magari nga tatolay. ² Á aijan yù tolay nga naggoggong nga jimikkì kuna. Á namalittúkak ta arubáng

na, á kinagi na, “Apu, ammù ta makáwayyá ka nga mamammapiá nikán nu ikáyâ mu,” kun na. ³ Á sinonnâ ni Apu Kesu yù limá na, á sinámmi na yù tolay. Á kinagi na kuna, “Wan, ikáyâ ku. Mammapiá ka laguk,” kun na. Á dagarágâ nga nammapiá.

⁴ Á gapu ta nammapiángin yù tolay, á kinagi ni Apu Kesu kuna, “Magimuguk ka, ta arám mu lábbi kagian yù pamammapiá nikaw. Ngam e ka bì mappasingan nga dagarágâ sù pári, tapè bisítán naka. Á iyawâ mu laguk sù pári yù iyátáng na megapu nikaw, nga kunnay sù kinagi ni Moyses, tapè ipakánnámmum sù ira tatolay ta kuruk nga nammapiá ken,” kun na.

Yù Pangikatalà nayù Kapitán na Suddálu kâ Apu Kesu
Lukas 7:1-10

⁵ Á minay si Apu Kesu ta ili na Kapernium. Kalalabbè na tán, ajjan yù kapitán na suddálu nga taga Roma nga minay jiminápun kuna, tapè makkiddaw ta pangabbák na kuna. ⁶ “Apu,” kun nayù kapitán kâ Apu Kesu, “mataki yù abbing ku nga nagiddá túrin ta balè, nga kun na natay yù baggi na, á kuruk nga najjigâ yù abbing,” kun nayù kapitán. ⁷ “Á et ten, ta ek ku pammapián,” kun ni Apu Kesu kuna. ⁸ Á initabbák nayù kapitán, á kinagi na, “Apu, aringin máwák nga umay ka, ta mappasiránà nga mamaddulò nikaw sù balè. Á ammù gemma ta mássiki nu ari ka umay, ngam kagian mu lâ ta mammapiá yù aripak ku, á

mammapiángin. ⁹ Á mássiki sikán, aijan yù mad-dok nikán, á aijan gapay yù ira suddálu nga dobak ku. Á nu kagiak ku sù tádday, ‘E ka túrin,’ onu ‘E ka saw,’ á umay. Á nu kagiak ku sù aripak ku yù ikáyâ ku nga akkuán na, á dagarágâ nga akkuán na,” kun nayù kapitán.

¹⁰ Á pakaginná ni Apu Kesu sù initabbák nayù kapitán, napállâ sù ángngikatalà na kuna, á kinagi na sù ira dumaddáddán kuna, “Kuruk yù kagiak ku nikayu, nga awán ta nálek ku nga mangikatalà nikán, mássiki sù ira ngámin nga taga Israel, nga kunnay sù ángngikatalà na yawe kapitán nga taga Roma. ¹¹ Á kagiak ku nikayu ta aru sangaw yù ira ari Kudio, nga maggapu ta makkakerumá nga lugár ta lalassangán áanna lalammarán nga mesipà sù pappabbúyá ra áanna pakkákád da ta pammagurayán ni Namarò ta lángì, kári Abrakam, kê Isak, kê Akup. ¹² Ngam yù ira nga kagittâ nga ginaká ni Israel, nga mesipà nakuan sù pammagurayán ni Namarò ta lángì, ari ira sangaw mesipà. Ngam metabbà ira sangaw ta lawán sù gián nga nakallà, á gikulukuletán yù ira tatolay tán áanna mangngarangngaringngì ira,” kun ni Apu Kesu. ¹³ Á nallipay si Apu Kesu sù kapitán, á kinagi na kuna, “Mánaw ken nga lubbè laguk, ta mapalurokin yù inipakimállà mu, nga kunnay sù panguruk mu,” kun na. Á negiddán yù mammapiá nayù aripan na kapitán sù pagubobuk ni Apu Kesu.

*Aru yù Pinammapiá ni Apu Kesu
Markus 1:29-34; Lukas 4:38-41*

14 Á minay si Apu Kesu sù bale ni Eduru. Á ta labbè na, nasingan na yù babay nga katugángán ni Eduru, nga nagiddá nga makkulikuk. 15 Á sinangngalán ni Apu yù limá nayù babay nga matakì, á dagarágâ nammapiá. Á gimikkáng laguk, tapè passerbián na ira.

16 Á ta pajjibbà, iniyánge nayù ira tatolay kê Apu Kesu yù ira aru nga nagunagán na anitu. Á pinapáno ni Apu yù ira anitu megapu sù pagubobuk na, á pinammapiá na yù ira ngámin nga máttakì. 17 Yáyù kingnguá na tapè matuppál yù kinagi na ngaw ni Isaya, nga yù ngaw ábbilinán ni Namarò, nga kunniaw:

“Aggina lápay yù mamammapiá sù ngámin makkakerumá nga takì tam ána yù mangari ta ngámin nga makkakerumá nga tulágat tam.”*

*Yù ira Manukkalak nga Tumuttul kê Apu Kesu
Lukas 9:57-62*

18 Á pannarek na bilák ta tádday nga ággaw, aijan di Apu Kesu ta aggik na bebay. Á pakasingan ni Apu sù magari nga tatolay nga nallepuán kuna, á kinagi na sù ira sinudduán na, “Dumákì ittam,” kun na. 19 Á lage ra nánaw, jimikkì kuna yù tádday nga minángngituddu ta tunung, á kinagi na kuna, “Apu, naparánà nga tumuttul nikaw ta ngámin nga angayám mu,” kun na. 20 Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na, “Napiá yù ággián na basikaw ánnè nikán, ta aijan yù abbû na. Á yù ira mammánù, aijan gapay yù umù da. Ngam awánà

---

* 8:17 Isaya 53:4

ta pagibannagán, sikán nga Kaká na ngámin na tatolay,” kun na. ²¹ Á yù tádday nga siminuttul kuna, ta pakaginná na karannian nga kinagi na, minay kuna, á kinagi na, “Apu, anugutam mu bì ta ek ku mapolu nga itanam yù ammò ku pángè ku tumuttul nikaw,” kun na. ²² Á kinagi ni Apu Kesu kuna, “Paguráyám mu. Ta yù ira nga ari manguruk nikán, meyárik ira ta natay. Á yáyù aggira yù mangitanam sù kagittá ra. Á sikaw, tuttulam mà,” kun na.

Pamagimammà ni Apu Kesu ta Paddák áнна Danum

Markus 4:35-41; Lukas 8:22-25

²³ Á kabalin na yaw, nánaw si Apu Kesu sù ira magari, á minay nappittà sù barangay. Á nepulù kuna yù ira sinudduán na. ²⁴ Á paddáki da, nagiddá si Apu Kesu nga nakakaturuk. Á ikáddagâ lâ nga nassikan yù paddák, á sinábbuetán na palung yù unak na barangay. ²⁵ Á naganássing yù ira sinudduán na, á ed da linukák, nga kud da, “Apu, iyígù mu ittam bì, ta awán ittamin!” kud da. ²⁶ “Á ngattá ta maganássing kayu?” kun ni Apu Kesu. “Anni ngillâ yù kakapi na ángngikatalà naw nikán!” kun na. Á gimikkáng laguk, á gimmá na yù paddák áнна yù palung. Á dagarágâ nga nagimammà. ²⁷ Á nepallâ yù assing nayù ira sinudduán na, á napállâ ira. Á kinagi ra, “Asinni yaw, nga anni panò yù katatole na! Ta mássiki nu paddák áнна palung, á kurugad da yù kagian na nira!” kud da.

Napammapiá yù ira Duá nga Tatolay nga Nagunagán na Anitu

Markus 5:1-20; Lukas 8:26-39

²⁸ Á jiminung di Apu Kesu laguk ta dammáng na bebay, ta dabbun na Gadara. Á aijan yù duá nga tolay nga nagunagán na anitu, nga naggián ta kuebá sù katanamán. Á makánnanássing ira megapu ta pore ra áнна uyung da. Á yáyù nga awán ta makeyangngà nga mallakák ta dалан nga mattalebák tán. Á pakasingan nayù ira duá nga nagunagán kâ Apu Kesu, minay ira jiminápun kuna. ²⁹ Á dagarágâ nga nakkalli ira, nga kud da, “Ye, sikaw nga Anâ ni Namarò, anni yù akkuám mu nikami? Arák kami bì jigirigátan lage na ággaw nga natullà nga pamanunnù mu nikami!” kud da. ³⁰ Á gapu ta aijan yù aru nga bábi nga madduki ta kakáddapán nga aranni nira, ³¹ á nakimállà yù ira anitu, á kud da kâ Apu Kesu, “Á nu papanáwak kami, anugutam mu laguk ta umay kami tullung táne ira bábi,” kud da. ³² Á “Umay kayin!” kun ni Apu Kesu nira. Á dagarágâ nánaw ira laguk sù ira duá nga lálláki, á minay ira simillung sù ira aru nga bábi. Á nakkarerá ngámin yù ira bábi nga minutù nga nappángè ta danum, á nalaggabán ira, á natay ira ngámin.

³³ Á gapu ta kunnian yù nesimmu sù ira bábi, á nattálaw yù ira nga minánnaron ta bábi. Á nakkakarera ira nga nanoli ta ili, á iniparámak da yù ngámin nga nesimmu sù ira bábi áнна yù kapammapiá nayù ira duá nga lálláki nga nagunagán

nayù ira anitu. ³⁴ Á yáyù nga minay yù ira ngámin nga magili nga jiminápun kâ Apu Kesu ta aggik na bebay, á nakimállà ira kuna ta panawán na lábbi yù giád da.

Yù Pamammapiá ni Apu Kesu sù Tolay nga Natay yù Baggi na
Markus 2:1-12; Lukas 5:17-26

9

¹ Á gapu ta manakì yù ira tatolay kâ Apu Kesu, nappittà di Apu Kesu ta barangay, á nánaw ira nga nanoli ta dammáng, sù ili na. ² Á labbè da tán, minay kâ Apu Kesu yù ira tatolay, nga nangáttu sù kabbulud da nga nagiddá nga kun na natay yù baggi na. Á pakasingan ni Apu Kesu nira, nánámmuán na ta aijan yù pangikatalà da kuna. Á yáyù nga kinagi na sù tolay nga nagiddá, “Anâ ku, pâlappawam mu yù nonò mu, ta napakomángin yù ira liwiliwâ mu,” kun na.

³ Á aijan tán yù ira mangituddu ta tunung. Á pakaginná ra sù kinagi ni Apu sù tolay nga natay yù baggi na, kagiad da ta nonò da, “Narákè yian! Ngattá ta magubobuk yane tolay nga kun na aggina si Namarò!” kud da. ⁴ Á ammu ni Apu Kesu yù ninononò da, á kinagi na nira, “Ngattá, ta nononopan naw yù narákè níkán? ⁵ Anni panò yù ikáyâ naw nga kagiak ku nakuan sù tolay nga kun na natay yù baggi na? Ta mabbábáng kayu megapu sù kinagi kuna nga, ‘Napakomángin yù ira liwiliwâ mu.’ Á nu kuk ku lâ, ‘Gumikkáng ka,

apam mu yù dapam mu, á mallakák ka,' man-guruk kayu panò? ⁶ Á yaw laguk yù akkuák kin, tapè kánámamuán naw ta sikán nga Kaká na ngámin na tatolay yù makáwayyá saw dabbuno nga mamakomá ta liwiliwâ na tatolay,” kun na. Á nallipay laguk si Apu Kesu, á kinagi na sù tolay nga kun na natay yù baggi na, “Gumikkáng ka laguk, á akkatam mu yù ággiddám mu, á mánaw ken nga manoli ta balem,” kun ni Apu Kesu kuna. ⁷ Á kinuruk nayù tolay yù kinagi na, á gimikkáng, á nanoli ta bale na. ⁸ Á pakasingan nayù ira magari nga tatolay ta nammapiágin yù kabbulud da, napállâ ira, á nepallà yù assing da. Á nakimoray ira kê Namarò gapu ta iniyawâ na ta tolay yù kunnian nga pakáwayyá na.

*Yù Pagágál ni Apu Kesu kê Mattiu
Markus 2:13-17; Lukas 5:27-32*

⁹ Á nánaw si Apu Kesu laguk tán nga lugár. Á pakalalakakák na, nasingan na si Mattiu, nga mináttuki ta buwì, nga nagitubang sù áttarabakuán na. Á kinagi ni Apu kuna, “Tuttulam mà,” kun na. Á kinuruk ni Mattiu, á gimikkáng, á siminuttul kuna.

¹⁰ Á minay laguk di Apu Kesu ta bale ni Mattiu, tapè mepakkákán ira. Á aru yù ira káruán nga mináttuki ta buwì ána yù ira káruán nga minálliwâ sù tunung da nga minay gapay nga mepakkákán kári Apu Kesu ána yù ira sinudduán na. ¹¹ Á aijan gapay tán yù ira Parisio. Pakasingad da ta mepakkákán di Apu Kesu sù ira kábulud di Mattiu, kinagi ra sù ira sinudduán ni Apu, “Ngattá, ta

mepakkákán yù mesturu naw sù ira mináttuki ta buwì áнна yù ira káruán nga minálliwâ ta tunung tam?” kud da. ¹² Á pakaginná ni Apu Kesu sù iniyabbû da, simibbák nga nagángngarigán, á kinagi na nira, “Ari yù ira nga napiá yù gawagawáyád da yù magáwák ta minángnguru, nu ari galá yù ira máttaki. ¹³ Á yáyù nga minayà saw dabbuno. Ta arák ku agálán yù ira nga makkagi ta napiá ira, nu ari galá yù ira nga ammu ra ta aijan yù liwâ da. Á sikayu, umay kayu laguk áнна gigiámmuan naw yù kebalinán na yaw nga napiá nga bilin ni Namarò nga netúrâ nga kunniaw: ‘Yaw karagatak ku, ari yù pangiyátang na tolay nikán, nu ari galá yù pangikállà da sù ira kábulud da.’* Á mássiki nu tuppálan naw yù tunung, awán ta serbi na nu awán ta pangikállà naw sù ira kábulun naw,” kun ni Apu Kesu.

Yù Pangiyabbû da kê Apu ta Meyannung sù Ággaw nga Arád da Pakkákán

Markus 2:18-22; Lukas 5:33-39

¹⁴ Á kabalín na nakiubobuk ni Apu Kesu sù ira Parisio, minay kuna yù ira makituddu kê Kuan nga Minánnigù. Á kinagi ra, “Ngilinam mi yù ággaw nga arám mi pakkákán, nga kunnay gapay sù ira Parisio. Ngam yù ira tudduám mu, anni má ta arád da ngilinan yù kustombare mi nga ari kumán?” kud da. ¹⁵ Á nagángngarigán si Apu Kesu, á iniyárik na yù ira tudduán na sù ira makibodá. Á kinagi na, “Maraddam panò yù ira makibodá nu aijan nira yù nobiu? Ari gemma! Ngam sangaw nu mepánaw

---

* **9:13** Oseya 6:6

yù nobiu nira, á yáyù sangaw yù pangilid da sù ággaw nga arád da pakkákán,” kun na.

¹⁶ Á nagángngarigán má si Apu Kesu nira, tapè ipakánnámmu na ta ari metádday yù bagu nga ituddu na sù dán nga kustombare ra. Á kinagi na, “Awán gemma ta tolay nga magappíl ta bagu sù dán nga gámì, gapu ta nu mabábbalán sangaw, á kuddan yù bagu, á mappanà yù pisil nayù gámì.

¹⁷ Á ta kunnian gapay, nu mappadday ira ta binaráyáng, awán ta tolay nga mangipay ta bagu nga tabbuk na úbas sù dán nga ággianán na nga tabbì. Ta nu dán nga tabbì yù payyád da, á nataggá garè nga mabì lâ mabattâ sangaw, á metabbà yù binaráyáng áнна kengá lággapay yù naggianán na nga tabbì. Á yáyù nga ipe tam laguk yù bagu nga binaráyáng sù bagu nga ággianán na, tapè lumánnâ sangaw yù tabbì áнна ari mabattâ, á mapakappián yù binaráyáng gapay.”

Yù Abbing nga Babay nga Natay áнна yù Babay nga Nataki

Markus 5:21-43; Lukas 8:40-56

¹⁸ Á sù arán na paga kabalin ni Apu Kesu nga nagubobuk, jimikkì kuna yù Kudio nga makáwayyá nga mammaguray, nga namalittúkak sù arubáng na. Á kinagi na, “Ikállà mà bíkay, ta kapáppate na lâ nayù anâ ku nga magingánay! Em mu bì támmitan, tapè matolay,” kun na. ¹⁹ Á pakaginná ni Apu Kesu, limikká nga nepulù sù mammaguray. Á nepulù nira gapay yù ira sinud-duán na.

²⁰ Á ajjan gapay tán yù babay nga mapulu duá nga dagun yù papparaparága na. Á jimikkì ta likuk ni Apu Kesu, á siniggek na yù kiddanán nayù barawási na, ²¹ gapu ta kinagi na ta nonò na, “Mássiki nu yù barawási na lâ yù masiggek ku, mammapiángakin,” kun na. ²² Á pakánnámmu ni Apu Kesu ta ajjan yù naniggek kuna, nallipay, á nasingan na yù babay. Á kinagi na, “Patag-gatam mu yù nonò mu, Anâ ku, ta nammapiá ken megapu sù pangikatalà mu nikán,” kun ni Apu. Á dagarágâ nammapiángin yù babay.

²³ Á pakáddè di Apu Kesu sù bale nayù mam-maguray, nasingan ni Apu yù ira mináppaláwatá áнна yù ira aru nga mepaddaddam nga matara-biángál. ²⁴ Á kinagi na nira, “Mánaw kayin ngámin, ta ari natay yù abbing, nu ari lâ nakkaturuk,” kun na. Á yáyù nga inipappagalà da si Apu Kesu. ²⁵ Á pamalawán ni Apu Kesu nira, simillung sù gián nayù magingánay, á singngalán na yù limá na. Á panangngal ni Apu Kesu sù limá na, gimikkáng nga nammapiángin. ²⁶ Á neparámak dannian sù ngámin nga ili ta lugár da.

Yù Pamammapiá ni Apu Kesu sù ira Buling

²⁷ Á kabalin ni Apu Kesu nga namammapiá sù magingánay, nánaw sù giád da. Á pakalakalakák na ta dалан, siminuttul yù duá nga lálláki nga buling, á inikatakamol da, “Ikállà kami, sikaw nga Ginaká ni Patul Dabid,” kud da. ²⁸ Á manganánnuán, nakáddè di Apu Kesu sù pakipaggianád da. Á

tallung ni Apu sù unak na balay, simillung gapay yù ira duá nga buling nga jimikkì kuna. Á iniyabbû ni Apu Kesu nira, “Kurugan naw panò nga makáwayyàngà nga manuppál sù ipakimállà naw?” kun na. “Wan, Apu,” kud da kuna. ²⁹ Á yáyù nga sinámmì ni Apu yù matá nayù ira buling, á kinagi na nira, “Mapalurò laguk nga kunnay sù pangikatalà naw nikán,” kun na. ³⁰ Á pagubobuk ni Apu, dagarágâ nga nakasingan iren. Á sinaddánán ni Apu ira, nga kinagi na, “Arán naw bulubugá kagian yaw nga nesimmu nikayu,” kun na. ³¹ Ngam nánaw ira, á ed da iniparámak yù ngámin nga meyannung kê Apu Kesu sù ira ngámin nga tatolay ta lugár da.

Yù Pamammapiá ni Apu Kesu sù Umal

³² Á kapapáno nayù ira duá nga lálláki nga napammapiá, iniyánge nayù ira tatolay kê Apu Kesu yù laláki nga umal megapu sù nattaliponak nga anitu. ³³ Á pinapáno ni Apu yù anitu kuna, á nagubobugin yù tolay. Á napállâ yù ira tatolay nga aijan tán, á nakkaká-ubobuk ira, á kinagi ra, “Awán bulubugá ta nakasingan paga ta kunniaw sù giát tam nga Israel!” kud da. ³⁴ Ngam yù ira Parisio, kinagi ra, “Si Satanas nga yápu nayù ira anitu yù paggapuán nayù pakáwayyá na nga mamapánaw sù ira anitu,” kud da.

Yù Pangikállà ni Apu Kesu sù ira Tatolay

³⁵ Á minay si Apu Kesu sù ngámin nga ili áanna ngámin nga babálay, nga mangituddu sù ira tato-lay ta iskuelá ra, áanna nangilayalayâ sù napiá

nga dâmak nga meyannung sù pammagure ni Namarò. Á pinammapiá na yù ira tatolay sù ngámin nga takitad da áнна ngámin nga tulágad da. ³⁶ Á pakasingan na sù ira magari nga tatolay, nerallà yù allà na sù ira ngámin, gapu ta nakállàllà ira, negapu sù karigirigâ da, á kunnay ira ta karneru nga awán ta manaron nira. ³⁷ Á kinagi na laguk sù ira sinudduán na, “Aru yù ira tatolay nga ari manguruk, nga meyárik sù magaták. Ngam nakúrâng yù ira umay maggaták. ³⁸ Makimállà kayu laguk nga makkiddaw sù makákkuá sù ákkomanán, ta doban na bì yù ira umay maggaták sù ákkomanán na,” kun na. Á yù ira maggaták yù keyarigán nayù ira mangituddu sù bilin ni Namarò, tapè mesipà kuna yù ira tatolay nga magginná.

10

Yù Paddok ni Apu Kesu sù ira Mapulu duá nga Sinudduán na

Markus 3:13-19; 6:7-13; Lukas 6:12-16; 9:1-6

¹ Á kabalin na, inagálán na laguk ni Apu Kesu yù ira mapulu duá nga sinudduán na, á iniyawâ na nira yù pakáwayyá ra nga mamapánaw ta anitu áнна yù pakáwayyá ra gapay nga mamammapiá ta tatolay sù ngámin nga takitad da áнна ngámin nga tulágad da. ² Á danniw yù ngágan nayù ira mapulu duá nga tudduán na. Napolu di Simon nga mangngágan gapay ta Eduru áнна si Andares nga wagi na. Á di Ime kê Kuan, nga mawwagi nga ánâ ni Sebedo. ³ Á di Pilippi kê Bartolome, di Tomâ kê Mattiu nga mináttuki ta buwì, á si Ime nga anâ

ni Alpio, áнна si Tajjio. ⁴ Á si Simon nga netádday sù ira Mengal, áнна si Kudas nga Iskariote, nga nangituddu kâ Apu Kesu sù ira minay naggápù kuna.

⁵ Á danniaw nga mapulu duá yù jinok ni Apu Kesu, ta umay ira mangipakánnámmu sù meyan-nung kuna. Á lage ra nánaw, kinagi ni Apu Kesu nira, “Ari kayu umay sù gián nayù ira tatolay nga ari Kudio, á ari kayu tullung sù ira ili na Samaria. ⁶ Umay kayu galâ sù gián nayù ira kagittá tam nga ginaká ni Israel, ta kunnay ira ta náwáwán nga karneru. ⁷ Á ta ngámin nga labbetán naw, yá ilayalayâ naw, ‘Duttálin nikayu yù pammagure ni Namarò,’ kun naw. ⁸ Á iyawâ ku nikayu yù pakáwayyá naw, tapè pammapián naw yù ira máttakì, á paginnanolayan naw yù ira nga natay, áнна pammapián naw yù ira naggoggong áнна nabbuni. Á papanáwan naw yù ira anitu. Á gapu ta arán naw gemma pinagán yù pakáwayyá naw nga iniyawâ ku nikayu, yáyù nga arán naw laguk ipapagá sù ira tatolay nga abbágán naw.

⁹ “Á nu mánaw kayu, arán naw ipulù yù kuártu. Mássiki nu sinsilliu, arán naw ibolsá. ¹⁰ Á ari kayu gapay bulubugá mangárgá ta magamaguray, mássiki nu barawási onu sapátù onu tagukuk, ta mepángngà nga iyawâ da nikayu nayù ira abbágán naw yù ngámin nga máwák naw. ¹¹ Á nu lubbè kayu ta ili onu babálay, aleran naw yù napiá nga tolalay nga magayáyâ nga mamaddulò nikayu, á makipaggián kayu kuna áddè ta páno naw tán nga lugár. ¹² Á tallung naw sù bale na, bindi-

sionán naw yù ira nga maggián tán. Kagian naw nira, ‘Mepagimammâ kayu kê Namarò,’ kun naw. ¹³ Á nu magayáyâ ira nga mamaddulò nikayu, á kuruk nga abbágán na ira ni Namarò megapu sù pamindision naw nira. Ngam nu manakì ira nga mangálluik nikayu, arán na ira abbágán ni Namarò, nu ari sikayu galâ yù abbágán na. ¹⁴ Á maguray lâ nga ili onu balay nga angayán naw, nu awán ta tolay nga mangálluik nikayu sangaw onu manakì ira nga magginná sù ituddu naw, panawán naw ira laguk. Á pápparán naw yù káppù ta takki naw, nga panákkilalán ta panakì da. ¹⁵ Á kuruk yawe nga kagiak ku nikayu. Sinuggi na ngaw ni Namarò yù ngaw ira ili na Sodoma ána Gomorra gapu ta karákè nayù ira tatolay nga naggián nira. Á sangaw nu duttál yù ággaw nga pangukum ni Namarò, aláppaw yù ámmagikáru na sù ira tatolay nga taga Sodoma ána taga Gomorra ánnè sù ámmagikáru na sù ira tatolay nga manakì nga magginná sù ituddu naw,” kun ni Apu Kesu.

*Yù Meyannung sù Jigâ nga Duttál Sangaw
Markus 13:9-13; Lukas 21:12-17*

¹⁶ Á inupù ni Apu Kesu nga kinagi nira, “Tángngagan naw yaw nga kagiak ku nikayu. Dobat takayu, nga kun na nasippà nga karneru, nga umay sù ira tatolay nga kun na simaron nga itu, nga mapporay ána makánnanásing. Magimuguk kayu laguk nga kun na iráw, ána massippà kayu gapay nga kun na kalapáti. ¹⁷ Mappalán kayu, ta aijan yù ira maggápù nikayu sangaw, á iyarubáng da kayu sù ira mamanunnù.

Á palapaligatad da kayu ta arubáng nayù ira tatolay ta paggagammung da sù kapilliá ra. ¹⁸ Á gapu ta panuttul naw nikán, iyánge ra kayu nayù ira malussaw ta arubáng nayù ira mammaguray, nga gubinador ána patul. Á yáyù awayyá naw nga mangipakánnámmu sù napiá nga dámak nga meyannung nikán sù ira mammaguray ána yù ira gapay nga ari Kudio. ¹⁹ Á sangaw nu bisítád dakayu, arán naw laguk ikaburung nu anni yù kagian naw nira ána kunnasi yù ággubobuk naw, ta mepakánnámmu ta nonò naw yù kagian naw nira. ²⁰ Ta ari sikayu nu ari galâ yù Ikararuá nayù Yáma naw ta lángì yù mamagubobuk nikayu,” kun ni Apu Kesu.

²¹ Á pagubobuk ni Apu Kesu, kinagi na gapay, “Á sangaw nu duttál yù ággaw nga jigâ, ipagápù nayù ira tatolay yù ira wáwwagi ra, nga ipapátay. Á kunnian gapay sangaw yù akkuán nayù ira yáma sù ira ánâ da. Á potuán nayù ira ábbing yù ira yáma ra ána ipagápù da yù yáma ra sù ira mamapátay nira. ²² Á sikayu nga manguruk nikán, ikalusso nakayu nayù ira tatolay gapu ta pangikatalà naw nikán. Ngam meyígù sangaw yù ira ngámin nga mangiyattam sù jigâ ána mapasigaggâ yù ángngikatalà da nikán ta áddè ta pagáddekán. ²³ Á nu jigirigátad da kayu sù tádday nga ili, mattálaw kayu laguk nga umay makiyígù ta tanakuán nga ili. Á kukurugán nga kuruk yù kagiak ku nikayu. Arán naw sangaw paga mabalin nga umay sù ira ngámin nga ili na Ísrael nga mangilayalayâ sù bilik ku pángè ku má lubbè ta dabbuno, sikán nga Kaká na ngámin na

tatolay,” kun ni Apu Kesu.

²⁴ Á kinagi ni Apu Kesu gapay nira, “Ari motun yù makituddu sù mesturu na. Á kunnay gapay sù aripan, ari motun sù yápu na. ²⁵ Á yáyù nga makáppak nakuan yù makituddu, nu mepaggittá sù mesturu na. Á kunnian gapay sù aripan, nu mepaggittá sù yápu na. Á nu pakkakagiád dangà, áнна ingágad dangà ta Belsebul nga patul na an-itu, á kunnasi panò yù pakkakagi ra nikayu nga mesipà nikán!”

Asinni yù Paganássingát tam?

Lukas 12:2-7

²⁶ Á kinagi ni Apu Kesu, “Ari kayu laguk mag-anássing sù ira tatolay, ta awán ta ituttù da nga ari sangaw mepalappâ, á awán gapay ta ilímak da nga ari gapay sangaw mepakánnámmu. ²⁷ Á yù nelímak nga ipakánnámmù nikayu sangaw nu gabingin, yáyù ubobugan naw sù ira tatolay sangaw nu manawák. Á kunnian gapay sù meyanasâ ta talingá naw tapè awán ta tanakuán nga mak-aginná, yáyù ilayalayâ naw nga kun na ajjan kayu ta utun na balay nga makkatakamol, tapè mag-inná nayù ira ngámin nga tatolay. ²⁸ Á ari kayu maganássing sù ira nga mamapátay ta baggi naw lâ, gapu ta arád da makuá yù ikararuá naw nga mannanáyun. Si Namarò galâ yù ikássing naw, ta aggina yù makáwayyá nga mangnguá ta baggi na tolay áнна ikararuá na gapay sù mannanáyun nga api ta impiernu,” kun na.

²⁹ Á ta meyannung sù ángngiddù ni Namarò, kinagi ni Apu Kesu, “Ari panò tádday lâ nga pirâ

yù pagá na duá nga ballì? Á mássiki nu kunnian, awán bulubugá ta mapannâ ta dabbun nga natay, mássiki lâ tádday nira, nu arán na anugutan nayù Yáma naw ta lángì. ³⁰ Á nu kunnian yù ángngiddù na nira, nepatalugáring nikayu, ta ammu na ngámin nga meyannung nikayu, mássiki yù biláng na duddù sù ulu naw nga katággítádday. ³¹ Á yáyù nga ari kayu maganássing, ta kuruk nga dakal yù ángngiddù ni Namarò nikayu ánnè sù ángngiddù na ta aru nga ballì,” kun na.

Yù ira Makatákkilála kê Apu ána yù ira Mapasirán

³² Á namappalán si Apu Kesu, á kinagi na, “Á yù ira nga makkagi ta pakiyápu ra níkán ta arubáng na tatolay, aggira gapay yù kagiak ku kê Ammò ku ta lángì. ³³ Ngam yù ira mappasirán ta arubáng na tatolay megapu níkán, arák ku ira gapay tákkilalán ta arubáng ni Ammò ku ta lángì,” kun na.

Ari Mepagimammà yù ira Ari Manguruk sù ira Manguruk

Lukas 12:51-53; 14:26-27

³⁴ Á kinagi ni Apu Kesu, “Arán naw laguk kagian ta yá iniyángè sawe dabbuno yù pamagimammà ku sù ira maddaráma. Ari kunnian yù iniyángè saw nu ari galâ yù ipaddaráma ra, ta aijan garè yù ira nga ari manguruk níkán. ³⁵ Á gapu ta ari ira metádday níkán, yáyù nga makikontará yù abbing nga laláki sù yáma na, ána yù abbing nga babay sù yená na, ána yù manugáng nga babay sù katugángán na nga babay. ³⁶ Á yù ira

kanakanáyun na tolay yù malussaw kuna. * 37 Á yù tolay nga nepallà yù ángngayâ na sù yáma na onu yená na ánnè sù ángngayâ na nikán, ari mepángngà nga mepulù nikán. Á yù tolay nga nepallà yù ángngayâ na sù anâ na ánnè sù ángngayâ na nikán, ari nga mepángngà nga mepulù nikán. 38 Á ari gapay mepángngà nga mepulù nikán yù tolay nga ari magiyangngà sù panigirigâ da kuna nayù ira ari nanguruk, mássiki áddè ta pate na megapu sù panguruk na nikán. Á yaw keyarigán na yù tolay nga ari mangáttu ta kurù na, nga ari tumuttul nikán. 39 Á yù tolay nga mangiddù sù áttole na sawe dabbuno, lonán na yù pangisipà ku kuna ta áddè ta áddè. Ngam yù tolay nga lonán na yù áttole na sawe dabbuno gapu ta panguruk na nikán, málawâ na sangaw yù mannanáyun nga áttole na gapu ta mesipà nikán ta áddè ta áddè,” kun ni Apu Kesu.

Yù Pabbalabálà ni Namarò sù ira Masserbi kuna Markus 9:41

40 Á kinagi na gapay ni Apu Kesu, “Á yù ira nga mamaddulò nikayu nga manguruk nikán, á kunnay ta sikán gapay yù paddulotad da. Á yù ira nga mamaddulò nikán, á kunnay ta paddulotad da gapay yù Yámà nga naddok nikán. 41 Á yù ira nga mamaddulò ta ábbilinák ku gapu ta sikán yù nangibilin kuna, á málawâ da gapay sangaw yù bálà da nga kunnay sù pabbalabálà ni Namarò gapay sangaw sù ábbilinán na. Á kunnian gapay sù ira nga mamaddulò sù napiá nga tolay gapu

---

* 10:36 Mika 7:6

ta tákkilalád da ta matunung megapu sù panguruk na nikán, málawâ da gapay sangaw yù bálà da nga kunnay sù pabbalabálà ni Namarò gapay sangaw sù matunung nga tolay nga manguruk nikán. ⁴² Á yù tolay nga mangiyawâ ta mássiki lâ tangabásu nga danum sù tádday nga abbing nga makiaripán nikán, gapu ta mánnámmuán na ta aggina yù manguruk nikán, á bálatan na sangaw ni Namarò gapay ta napiá,” kun ni Apu Kesu.

11

Yù Initabbák ni Apu Kesu sù Iniyabbû ni Kuan Lukas 7:18-23

¹ Á kabalin ni Apu Kesu nabbilin sù ira mapulu duá nga sinullà na, nánaw nga minay sù ira káruán nga ili nga aranni, tapè mangituddu ána mangilayalayâ sù ira tatolay tán.

² Á aijan si Kuan nga Minánnigù nga napukù sù ábbalurán. Á pakarámak ni Kuan sù kingngikingnguá ni Apu Kesu, jinok na yù ira sinudduán na nga umay sù gián ni Apu Kesu. ³ Á yáyù nga ed da iyabbû kê Apu Kesu, nga kud da, “Apu, sikaw panò yù iddagám mi nga duttál nga naggapu kê Namarò, nga kunnay sù inilayalayâ ni Kuan? Onu iddagám mi nakuan yù tanakuán?” kud da kê Apu Kesu. ⁴ Á simibbák si Apu Kesu nira, á kinagi na, “Manoli kayu, ta en naw kagian kê Kuan yù ngámin nga naginná naw ána yù nasingan naw saw giák ku. ⁵ Kagian naw kê Kuan ta makasinganin yù ira buling. Makalakárin yù ira pilay. Nammapiángin yù ira naggoggong ána yù ira nabbuni. Makaginnángin yù ira kitul. Á

maginnanolay yù ira natay, áнна melayalayâ yù napiá nga dámak sù ira pobare. ⁶ Á mapagayáyâ yù tolay nga ari mabbábáng ta meyannung nikán, ta mammapiá yù ággián na sangaw,” kun ni Apu Kesu.

Yù Kinagi ni Apu nga Meyannung kê Kuan nga Minánnigù

Lukas 7:24-35

⁷ Á sù páno nayù ira sinudduán ni Kuan, naki-ubobuk si Apu Kesu sù ira magaru nga tatolay ta meyannung kê Kuan. Á iniyabbû na nira, “Anni yù inikáyâ naw nga iningan sù ánge naw ngaw túrin ta kalállammatán? En naw panò iningan yù tolay nga aijan yù nonò na nga kun na kaddà nga pagguyuguyuan na paddák? Ari gemma! ⁸ Á anni laguk yù en naw iningan? En naw panò iningan yù tolay nga nabbísti ta nakástá? Ari gemma, ta maggián ta dakal nga bale na patul yù tolay nga nabbísti ta kunnian. ⁹ Á anni laguk yù en naw iningan, nu ari galâ yù ábbilinán ni Namarò! Wan! Á kuruk yù kagiak ku nikayu, ta si Kuan yù kátannangán nga ábbilinán nga awán bulubugá ta meyárik kuna. ¹⁰ Ta aggina yù ubobugan ni Namarò sù dán nga netúrâ nga kunniaw: ‘Yawe yù ábbilinák ku nga dobak ku ta mapolu ánnè nikaw, tapè paránan na yù dалан nga pallakarám mu sangaw.’* ”

¹¹ “Á kuruk yawe nga kagiak ku nikayu; awán ta tolay nga neyanâ sawe dabbuno nga makáwayyá

---

* **11:10** Malakia 3:1

ánne kâ Kuan nga Minánigù. Ngam yù kagukábán nga tolay nga mesipà sù pammagure ni Namarò, aggina yù makáwayyá ánnè kuna. ¹² Á áddè ngaw ta pamegapu na nga nangilayalayâ ni Kuan nga Minánigù, ta áddè kunangan, makkaragâ yù ira magaru nga tatolay nga mesipà sù pammagure ni Namarò. Á yù ira nasikan nga mapattû, puersád da nakuan yù kesipà da sù pammagure ni Namarò. ¹³ Á áddè ngaw ta áddè kunangan nepakánnámmu yù meyannung sù pammagure ni Namarò nga duttál ta dabbuno megapu ta yù pangilayalayâ da ngaw nayù ira ngámin nga ábbilinán ni Namarò áнна yù tunung ni Moyses, áнна yù pangilayalayâ na gapay ni Kuan nga Minánigù. ¹⁴ Á nu ikáyâ naw manguruk sù kinagi ra, si Kuan yù ngaw Elías nga kinagi ra nga duttál mángin. ¹⁵ Sikayu nga makaginná, tángngagan naw laguk yù naginná naw,” kun ni Apu Kesu.

¹⁶ Á kinagi na gapay ni Apu Kesu, “Kunnasi panò yù pangiyarigák ku nikayu nga ginaká ni Israel ta ággawo? Ari kayu bulubugá makáppak, á yaw lâ ammu naw yù mamaliwâ. Kunnay kayu ta ábbing nga makkukkul ta dápun, nga áppè mab-bodá áнна áppè magitanam. Á makkatakamol ira sù ira kábulud da, á kagiad da nira, ¹⁷ ‘Ngattá, ta naggássá kami, ngam manakì kayu mattála? Á nakkansion kami ta makaraddaddam, ngam manakì kayu gapay nga mepattatádday nikami nga matarabiángál?’ ¹⁸ Á sikayu, kunnay kayu sù ira ábbing, ta ari kayu makáppak. Ta minay si Kuan ngam baddì lâ yù akkákán na áнна ari

bulubugá namissán. Ngam kagian naw ta nagunagán na anitu. ¹⁹ Á sikán nga Kaká na ngámin na tatolay, minayà nepakkákán áнна nepaginum sù ira tatolay. Á kagian naw laguk, ‘Ye, masingan naw yù tolay nga nabukátù áнна minámmissán, nga makikopun sù ira massuítì nga mináttuki ta buwì áнна yù ira káruán nga minálliwâ!’ Á awán ta awayyá mi kê Kuan nga mamagayáyâ nikayu. Ngam mepasingan ta kuruk nga masírik nga naggapu kê Namarò yù ituddu mi, megapu sù akka-akkuám mi áнна yù ira manguruk nikami,” kun ni Apu Kesu.

Yù Pamappalán ni Apu Kesu sù ira Ari Mangu-ruk

Lukas 10:13-15

²⁰ Á kabalin ni Apu Kesu nakkagi karannian, pinegapuanán na nga pinappalán yù ira tatolay nga naggián sù tallu nga ili nga pangipasinganán na ngaw ta aru nga pinagaddátu na nga makapállâ. Ta mássiki nu nakasingan yù ira tatolay sù ira makapállâ nga pinagaddátu na sù ili ra, arád da inibabáwi yù liwiliwâ da. ²¹ Á kinagi na nira, “Kábbi kayu lâ. Makállállà kayu sangaw, sikayu nga taga Korasin! Áнна sikayu nga taga Betseda, makállállà kayu gapay! Ta nu inipasingak ku nakuan yù pagaddatuak ku nga makapállâ sù ira ngaw nakaliwâ nga taga Tiro áнна taga Sidon, nga kunnay sù pinagaddátù nga inipasingak ku nikayu, nabbabáwi nakuan yù ngaw ira ngámin nga tatolay ta nabayágin, á inipasingad da nakuan yù pabbabáwi ra megapu sù pabbarawási ra ta bayon áнна pagitubang da ta abu, nga kunnay

sù kustombare ra. ²² Á kagian naw ta sangaw nu ukuman ni Namarò ira, narámmà yù pamagikáru na nira gapu ta kitarákè yù kingngikingnguá ra. Ngam yawe yù kagiak ku nikayu, ta mappanà yù ággián naw ánnè sù ággiád da nga taga Tiro áнна taga Sidon sangaw nu duttál yù pangukum ni Namarò.

²³ “Á sikayu gapay nga taga Kapernium, ikáyâ naw panò ta meparáyaw kayu ta lángì? Ngam ari mesimmu, gapu ta yá labbetán naw sangaw garè yù api ta impiernu nga mannanáyun. Ta nu mepasingan nakuan sù ngaw ili na Sodoma yù makapállâ nga kunnay sù pinagaddátù ta gián naw, maggián lâ paga nakuan yù ili na Sodoma.

²⁴ Á kuruk yù kagiak ku nikayu, ta sangaw nu duttál yù pangukum ni Namarò ta tatolay, mappanà yù ággián naw ánnè sù ággiád da nga taga Sodoma, nga neparámak megapu sù karákè da,” kun ni Apu Kesu.

Yù Ággibannák nga Iyawâ ni Apu Kesu
Lukas 10:21-22

²⁵ Á ta kabalin ni Apu Kesu namappalán sù ira tatolay, nakimállà laguk sù Yáma na. Á kinagi na, “Ammò, dayáwat taka, nga Yápu na ngámin nga ajjan ta lángì áнна ngámin nga ajjan ta dabbuno. Á dayáwat taka gapu ta inipakánnámmum yù kuruk nga bilim mu sù ira nga kun na abbing nga tumulù, ngam inilímak mu sù ira nga kagiad da ta nasírik ira áнна naggigiámmu. ²⁶ Wan gemma, Ammò, ta yáyù gemma yù ikáyâ mu,” kun na.

27 Á kabalin na nakimállà ni Apu Kesu kâ Yáma na, kinagi na sù ira tatolay, “Inikárgu nayù Yámà nikán yù ngámin nga ajjan ta lángì ána dabbuno. Á awán ta makánnámmu nikán nga Anâ na nu ari galâ si Namarò nga Yámà. Á kunnian gapay nga awán ta makánnámmu sù Yámà, nu ari galâ sikán nga Anâ na ána yù ira gapay nga ikáyâ ku nga pangipakánnámmuán kuna. 28 Á sikayu ngámin nga nabannák ána marigirigâ, e kayu nikán, ta pagibannagat takayu. 29 Á tuppálan naw yù ipakuâ nikayu ána gigiámmuan naw yù ituddù nikayu. Ta sikán yù masippà nga minángngabbák nikayu. Á mepagimammà kayu sangaw nikán. 30 Ta malogon nga matuppál yù ipakuâ nikayu, ána pakálappawak ku yù jigâ naw,” kun ni Apu Kesu.

12

Yù Meyannung sù Ággaw nga Pagibannák da Markus 2:23-28; Lukas 6:1-5

1 Á ta ággaw na Sabadu, nga pagibannák da, nalakalakák di Apu Kesu, nga nattalebák sù komán nga namulán ta tarígu. Á nabisin yù ira kábulun ni Apu Kesu nga makituddu kuna. Á yáyù nga inâ da yù natagatán nga dáwa na tarígu, nga binussilád da ta kanad da. 2 Á ajjan gapay tán yù ira Parisio, nga sigídá massísim. Á pakasingad da sù kingnguá nayù ira kábulun ni Apu, kinagi ra kâ Apu Kesu, “Masingam mu yù akka-akkuán nayù ira tudduám mu, ta potuád da yù tunung tam sù pamussil da ta tarígu ta ággawo nga pagibannák tam,” kud da. 3 Á

kinagi ni Apu Kesu nira, “Arán naw panò binibbik yù dân nga netúrâ nga meyannung sù kingnguá na ngaw ni Patul Dabid ta kabisid da ána yù ira kábulun na? ⁴ Simillung si Dabid sù bale ni Namarò, á inâ na yù pán nga neyátáng kê Namarò. Á yáyù kinád di Dabid ána yù ira kábulun na, nga mekontará sù tunung tam, ta kagian nayù tunung ta awán ta makáwayyá nga kumán sù neyátáng kê Namarò nu ari lâ yù ira pári.*

⁵ “Á arán naw panò binibbik yù tunung nga inítúrâ ni Moyses nga meyannung ta pakimore nayù ira pári kê Namarò sù mangilin nga bale ni Namarò? Kinagi na ta kunnay ta makaliwatád da yù ággaw nga ággibannák da ta káda Sabadu, megapu sù passerbí ra kê Namarò ta unak nayù mangilin nga bale na, ngam ari mebiláng ta liwâ da. ⁶ Ginnán naw yawe nga kagiak ku nikayu. Ajan saw yù kapiánán nga passerbián naw nakuan ánnè sù mangilin nga bale ni Namarò. ⁷ Binibbik naw gemma yaw, ‘Yawe karagatak ku, nga ari yù pangiyátáng naw nikán nu ari galâ yù pangikállà naw sù ira kábulun naw.’ Á nu nánámmuán naw nakuan yù kebalinán na, arán naw nakuan paliwatan yù ira awán ta liwâ da. ⁸ Ta sikán lâ nga Kaká na ngámin na tatolay yù makáwayyá nga makkagi sù mepángngà nga akkuán naw ta Sabadu, nga ággibannák,” kun ni Apu Kesu.

*Yù Tolay nga Nassesseng yù Tádday Limá na
Markus 3:1-6; Lukas 6:6-11*

---

* **12:4** 1 Samuel 21:1-6; Libitiko 24:9

9 Á kabalin ni Apu Kesu nakiubobuk sù ira Parisio, nánaw nga minay sù iskuelá, nga ággagammungád da. 10 Á ajjan tán yù tolay nga nassesseng yù tádday nga limá na. Á ajjan gapay yù ira káruán nga malussaw kê Apu Kesu, á sinissimmurád da gapu ta alerad da yù awayyá ra nga mangikeká kuna. Á yáyù nga iniyabbû da kuna, “Ari panò makaliwâ yù tolay sù tunung nu pammapián na yù mataki ta ággaw na Sabadu?” kud da. 11 Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Á ta ángngarigán, nu ajjan yù karneru naw nga napannâ ta abbû ta ággaw na Sabadu, arán naw panò umay igon? 12 Á nepatalugáring sù tolay, ta napanapiá gemma yù tolay ánnè sù ayám! Á yáyù nga iyanugù nayù tunung yù napiá nga akkuán na tolay ta ággaw na ággibannák.”

13 Á kabalin ni Apu Kesu nanabbák karanniaw, nallipay laguk sù tolay nga nassesseng yù limá na, á kinagi na kuna, “Sonnatam mu yù limám,” kun na. Á sinonnâ nayù tolay yù limá na, á nammapiángin nga kunnay sù tádday nga limá na. 14 Ngam yù ira Parisio, pakasingad da ta nammapiá yù limá na, nánaw ira, á ed da nakkaká-ubobugan nu kunnasi yù ámmapáte ra kê Apu Kesu.

Si Apu Kesu yù Sinullà ni Namarò nga Masserbi kuna

15 Á gapu ta ammu ni Apu Kesu yù pangigagánge nayù ira Parisio kuna, nánaw sù lugár. Á aru yù ira tatolay nga dumaddáddán kuna, á pinammapiá na yù ira ngámin nga máttakì. 16 Á kinagi na

nira ta arád da bulubugá ipakánnámmu sù ira ta tolay, ¹⁷ tapè matuppál yù kinagi ni Namarò nga inipeyubobuk na ngaw kê Isaya, nga ábbilinán na, nga kunniaw:

¹⁸ “Yawe yù pinìli nga masserbi nikán.

Aggina yù iddi-iddukak ku áнна ayatánà kuna.

Á ipè kuna yù Ikararuâ.

Á yáyù nga aggina yù mangilayalayâ ta meyannung sù taddák ku áнна yù pamanunnù ku sù ira ngámin nga tatolay, mássiki yù ira nga ari Kudio.

¹⁹ Ari makiramá onu makkalli.

Ari makalittang yù ággubobuk na ta kalsáda.

²⁰ Masippà, á kábbian na yù ira marigirigâ áнна yù ira máttakì,

áнна abbágán na yù ira nga magiddi-iddak kuna, áddè ta arán na pamalurò sù pamanunnù na nga matunung,

²¹ áнна umay kuna yù ira ngámin makkakerumá nga tatolay, gapu ta matákkilalád da ta aggina yù id-danamád da.”†

Si Apu Kesu áнна si Belsebul

Markus 3:20-30; Lukas 11:14-23

²² Á kabalin na yaw, ajjan yù ira tatolay nga minay sù gián ni Apu Kesu, á iniyánge ra kuna yù laláki nga buling áнна umal gapay gapu ta nagunagán na anitu. Á pinammapiá ni Apu Kesu, tapè makobobuk áнна makasingan. ²³ Á napállâ

† **12:21** Isaya 42:1-4

ngámin yù ira tatolay, á kinagi ra, “Yaw panò yù Ginaká ni Patul Dabid, nga kinagi nayù ira ábbilinán ni Namarò ta iddagát tam?” kud da.

²⁴ Ngam yù ira Parisio, ta pakaginná ra sù kinagi nayù ira tatolay, á kinagi ra, “Si Belsebul nga yápu nayù ira anitu yù mangabbák kuna, tapè papanáwan na ira,” kud da. ²⁵ Á ammu ni Apu Kesu yù nonopan nayù ira Parisio, á kinagi na nira, “Nu maddaráma yù ira tatolay nga maggián sù páppatulán, mapatalián sangaw yù patul da ána massisinná yù ira tatole na. Á yù ira tangelián onu yù ira máttatáma ána mássisíná, nu ari nakástá yù áttatádde ra, mewarawarâ ira. ²⁶ Á nu papanáwan ni Satanas yù ira pinatuttul na nga anitu, kon-tarán na yù páppatulán na lápay. Á kunnasi panò laguk yù ámmaláddá na sù pammagure na nira? Awánin gemma! ²⁷ Á nu kuruk nakuan yù kagian naw nga palawanak ku yù ira anitu megapu sù pakáwayyá ni Belsebul, á yù ira kábulun naw laguk, asinni panò yù paggapuán na pakáwayyá ra nga mamalawán ta anitu? Ari gemma naggapu kâ Belsebul. Á gapu ta naggittá yù paggapuán na pakáwayyá mi ána yù ira kábulun naw, á yù ira kábulun naw sangaw yù mamanunnù nikayu. ²⁸ Á gapu ta yù Ikararuá ni Namarò yù paggapuán nayù pakáwayyâ, mánnámmuán naw gapay laguk ta jimittálin nikayu yù pammagure ni Namarò,” kun ni Apu Kesu sù ira Parisio.

²⁹ Á kun ni Apu Kesu paga, “Á ta ángngarigán, awán ta tullung nga magâ sù bale nayù masikan, nu arán na paga bináluk. Á kabalín na mamáluk,

awayyá na apan yù ikáyâ na nga kukuá na. ³⁰ Á yù tolay nga ari makipulù nikán, ikalusso nangà. Á kunnian gapay, yù tolay nga ari mangabbák nikán nga mangunnuk, mamawwarawarâ lállaguk sù ira tatolay nga unnurak ku nakuan. ³¹ Á yáyù nga kagiak ku nikayu ta mapakomá ngámin yù makaliwâ áнна magubobuk ta narákè, ngam ari mapakomá yù mamarákè sù Mangilin nga Ikararuá. ³² Mapakomá yù magubobuk ta narákè nikán nga Kaká na ngámin na tatolay, ngam ari mapakomá yù magubobuk ta narákè sù Mangilin nga Ikararuá, mássiki kunangane nga ággaw, mássiki ta áddè noka nga ággaw nga duttál,” kun ni Apu Kesu nira.

*Yù Keyarigán nayù Káyu áнна yù Bungá na
Lukas 6:43-45*

³³ Á kinagi na paga ni Apu Kesu, “Á ta ángngarigán, nu aijan yù napiá nga káyu, napiá gapay yù bungá na. Á kunnian gapay, nu jikkù yù káyu, jikkù gapay yù bungá na, á ammu tam gemma mappíli ta káyu megapu sù bungá na. ³⁴ Sikayu yù kun na ánâ na iráw, ta kitarákè ngámin yù ubobugan naw! Á yá lâ ubobugan na tolay yù aijan ta nonò na. ³⁵ Yù napiá nga tolay, tuppálan na yù napiá nga naggapu sù napiá nga nonò na. Á yù narákè nga tolay, kitarákè yù ággangngué na áнна ággubobuk na megapu sù narákè nga nonò na. ³⁶ Á yawe yù kagiak ku nikayu, ta sangaw nu duttál yù ággaw nga pangukum ni Namarò, á tabbagan nayù ira tatolay nga katággítádday yù inubobuk na nga awán ta serbi na. ³⁷ Ta mapakomá kayu

onu mapagikáru kayu megapu sù inubobuk naw,”
kun ni Apu Kesu.

*Yù Pagiddak nayù ira Tatolay ta Pamagaddátu
ni Apu Kesu*

Markus 8:11-12; Lukas 11:29-32

³⁸ Á aijan tán yù ira káruán nga Parisio ána yù ira mangituddu ta tunung. Á kinagi ra kê Apu Kesu, “Mesturu,” kud da, “ipasingam mu ngè níkami yù pagaddatuam mu, tapè matákkilálám mi nu kuruk nga sikaw yù iddagám mi nga naggapu kê Namarò,” kud da. ³⁹ Á, “Anni ngillá danniw nga tatolay ta karanniw nga ággaw, nga narákè, nga awán ta panguruk da kê Namarò!” kun ni Apu Kesu. “Kiddaw kayu lâ kiddaw ta panákkilálán naw! Ngam awán ta mepasingan nikayu, nu ari lâ yù panákkilálán nga nepasingan ngaw megapu kê Jona, nga ábbilinán ni Namarò. ⁴⁰ Ta naggián ngaw si Jona sù bitúká na dakal nga sirá ta tallu nga ággaw. Á kunnay kê Jona ngaw, kunnian gapay sangaw níkán nga Kaká na ngámin na tatolay, ta maggiánà sangaw ta tallu nga ággaw sù unak na dabbun. ⁴¹ Á sangaw nu duttál yù ággaw nga pangukum ni Namarò, manáddak yù ira ngaw tatolay nga taga Ninaba, nga mamaliwá nikayu, gapu ta nabbabáwi ira ngaw ta liwiliwá da megapu sù pangilayalayâ ni Jona, á aijanin yù minay saw nikayu nga makáwayyá ánnè kê Jona. ⁴² Á yù ngaw rena nga nammaguray túrin ta Abagátán, aggina gapay yù umay sangaw nu duttálin yù ággaw nga pangukum, nga mangikeká nikayu, gapu ta minay ngaw nga naggapu ta arayyu nga

lugár, tapè en na ginnán yù sírik nga inituddu na ngaw ni Patul Solomon, á ajjanin yù minay saw nikayu nga makáwayyá ánnè kê Solomon,” kun ni Apu Kesu.

Yù Tolay nga Sinolián na Anitu

Lukas 11:24-26

⁴³ Á kinagi ni Apu Kesu paga nira, “Á ta ángngarigán, nu ajjan yù anitu nga mallawán sù tolay nga nagunagán na, umay mappassapassiár ta namagá nga lugár, nga magalek ta pagibannagán na. Á sangaw nu awán ta málerán nayù anitu, ⁴⁴ á kun na lâ ta nonò na, ‘Toliak ku lápay yù nánawák ku,’ kun na. Á labbè nayù anitu sù tolay, málek na nga kun na balay nga napakarenuánin, ta awán ta maggián tán. ⁴⁵ Á yáyù nga en na apatan yù pitu nga kábulun na nga anitu, nga narákè ánnè kuna, á tullung yù ira walu nga maggián ta tolay. Á nappanà laguk yù ággián nayù tolay nga nagunagán na ngaw nayù tádday lâ. Á kunnian sangaw gapay yù mesimmu sù ira narákè nga tatolay kunangane nga ággaw,” kun ni Apu Kesu.

Yù ira Wáwwagi ni Apu Kesu áнна yù Yená na

Markus 3:31-35; Lukas 8:19-21

⁴⁶ Á ta pakiubobuk ni Apu Kesu sù ira tolay, limibbè yù yená na áнна yù ira wáwwagi na. Á ajjan ira ta lawán nga magiddak, ta ikáyâ da makiubobuk kuna. ⁴⁷ Á yáyù nga ajjan yù minay nakkagi kê Apu Kesu, á kinagi na, “Ajjan ta lawán di Yenám áнна yù ira wáwwagim, á ikáyâ daka nga kobobuk,” kun na. ⁴⁸ Á simibbák si Apu Kesu, á

kinagi na kuna, “Asinni yù yenâ? Á asinni gapay yù ira wáwwagì?” kun na. ⁴⁹ Á sinonnâ na yù limá na áнна inittuddu na yù ira sinudduán na nga ajjan tán, á kinagi na, “Masingam mu yawe ira, nga kunnay sù yenâ áнна yù ira wáwwagì. ⁵⁰ Ta yù ira ngámin nga manguruk kê Yámà nga ajjan ta lángi áнна manuppál sù ipakuá na nira, aggira yù kun na wáwwagì nga lálláki áнна bábbay áнна kun na yenâ,” kun na.

13

Yù Ángngarigán nga Meyannung sù Minámmulá ta Bini

Markus 4:1-9; Lukas 8:4-8

¹ Á tán galâ nga ággaw, nánaw si Apu Kesu sù balay, á minay nagitubang ta aggik na bebay. ² Á kitáru yù ira tatolay nga nagarimummung kuna ta karagátán. Á yáyù nagali nga minay nagitubang si Apu Kesu sù barangay, á naggián yù ira tatolay, nga gitatáddagán ta aggik. ³ Á pangituddu ni Apu Kesu nira, nagángngarigán sù aru nga inittuddu na. Á kinagi na nira, “Ajjan yù minákkomán nga minay nangiwarì ta bini sù ákkomanán na. ⁴ Á pangiwári na sù bini, negassì ta aggik na dалан yù baddì, á kinán na mammánù. ⁵ Á ajjan gapay yù bini nga negassì ta kabatuán, nga nabì lâ nga nattubbu gapu ta baddì garè yù dabbun na. ⁶ Á yáyù nga nabì lâ nalelay yù kapássungngì, á pat-tangngá na ággaw, dagarágâ nga nakatáng, gapu ta ari nakapapponak yù gamù na. ⁷ Á ajjan yù bini nga negassì gapay ta kasisítán. Á gapu ta

alistu yù áddakal nayù sî, ari nakarakal yù bini. ⁸ Á yù káruán nga bini, nepay sù napiá nga dabbun. Á yáyù nga jiminakal áнна nabbungá. Ajjan nga kustu yù bungá na, áнна ajjan nga aru yù bungá na, áнна yù káruán nga kitáru yù bungá na. ⁹ Á sikayu nga makaginná, tángngagan naw laguk yù kagiak ku nikayu,” kun ni Apu Kesu.

Yù Gapu nayù Pagángngarigán ni Apu Kesu sù Pangituddu na

Markus 4:10-12; Lukas 8:9-10

¹⁰ Á minay laguk yù ira sinudduán ni Apu Kesu, á iniyabbû da, “Anni má ta magángngarigán ka nu tudduám mu yù ira tatolay?” kud da kuna.

¹¹ Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na nira, “Ari lâ aggira yù neddán, nu ari galâ sikayu yù neddán ta pakáwayyá naw nga makánámmu sù ngaw nelímak nga meyannung sù pammagure ni Namarò ta lángì. ¹² Á yù tolay nga magginná áнна makánámmu, malannapán sangaw yù nánámmuán na. Ngam yù tolay nga ari magginná ta napiá, mári kuna sangaw mássiki yù baddi nga kagian na nga kánámmuán na. ¹³ Á yáyù nga iyarigák ku yù ituddù sù ira tatolay, gapu ta maggigimúlák ira, ngam arád da matákkilalán yù kুরুk, áнна maggiginná ira, ngam arád da maginná áнна arád da mánnámmuán. ¹⁴ Á yáyù nga megapu nira, matuppál yù kinagi na ngaw ni Isaya, nga ábbilinán ni Namarò. Kunniaw yù inipetúrâ na ngaw ni Namarò kuna:

‘Ginná kayu lâ ginná, ngam arán naw mánnámmuán,

ánna singan kayu lâ singan, ngam arán naw matákkilalán.

¹⁵ Danniaw ira nga tatolay, lalang ira, ta arád da ikáyâ mannononò sù kuruk,

á yáyù nga mabbáli mataggâ yù nonò da.

Kitakitul ira áнна inikimmâ da yù matá ra,

marakè masingad da, áнна maginná ra,

ánna mánnámmuád da yù bilin nga meyan-nung nikán,

á nu mabbabáwi ira nakuan sù liwâ da,

pakomák ku ira nakuan.*

¹⁶ “Ngam sikayu, napiá yù ággián naw, gapu ta matákkilalán naw yù masingan naw áнна mánnámmuán naw yù maginná naw. ¹⁷ Á kuruk yù kagiak ku nikayu. Aru yù ira ngaw ábbilinán ni Namarò áнна yù ira ngaw napiá nga tatolay nga matunung, nga máyâ nga maningan karanniw nga masingan naw kunangan, ngam arád da nasingan, áнна inikáyâ da nga maginná yù ngámin nga maginná naw kunangan, ngam arád da naginná,” kun ni Apu Kesu sù ira sinudduán na.

Yù Keyarigán nayù Minámmulá ta Bini

Markus 4:13-20; Lukas 8:11-15

¹⁸ Á kinagi na paga nira ni Apu Kesu, “Ginnán naw laguk yù kebalinán nayù ángngarigák ku nga meyanung sù minángngiwári ta bini. ¹⁹ Yaw yù kebalinán na bini nga natágâ ta aggik na dалан, yù tolay nga makaginná sù bilin nga meyanung sù pammagure ni Namarò, ngam arán na kánnámmuán. Á umay laguk si Satanas, á irián

* **13:15** Isaya 6:9-10

na yù bilin nga naginná nayù tolay. ²⁰ Á yù bini nga negassì ta kabatuán yù keyarigán nayù tolay nga dagarágâ nga magayáyâ nga mangalawâ sù bilin nga maginná na. ²¹ Ngam kunnay ta bini nga ari makapaggamù ta kabatuán, ari mepatattam ta napiá yù bilin ni Namarò ta nonò nayù tolay, gapu ta inilillíngá na, á yáyù nga ari napasigaggà yù panguruk na. Á sangaw nu marigirigâ yù tolay megapu sù panguruk na kê Namarò, mabì lâ mallurâ, ána likuránán na yù panguruk na. ²² Á yù bini nga natágâ sù kasisítán yù keyarigán nayù tolay nga makaginná sù ubobuk ni Namarò, ngam gapu ta burung na ta jigâ nga umay nakuan kuna ána yù pakkaragâ na nga mangunnuk sù aru nga magannagannuk nga kukuá na, arán na tángngagan yù napiá nga ipakuá ni Namarò kuna. Á ta kunnay ta bini ta kasisítán nga ari makarakal ána ari makapabbungá, kunnian gapay sù bilin ni Namarò, ta ari mepatattam ta nonò nayù tolay. ²³ Á yù kebalinán nayù bini nga newári sù napiá nga ákkomanán, yáyù yù tolay nga maginná sù bilin ni Namarò ána kánámamuán na. Á tángngagan na ta napiá, ána kurugan na. Á tuppálan na yù napiá nga ipakuá ni Namarò kuna, nga kunnay ta ajjan nga kustu yù bungá, ána ajjan nga aru yù bungá na, ána yù káruán nga kitáru yù bungá na.”

Yù Ángngarigán nga Meyannung ta Kaddà nga Nepattubbu ta Bini

²⁴ Á ajjan paga yù tádday nga ángngarigán nga inistoriá ni Apu Kesu sù ira tatolay. “Á meyárik yù

pammagure ni Namarò sù tolay nga nangiwarì sù napiá nga bini sù ákkomanán na. ²⁵ Á ta pakkaturuk da ngámin, minay yù kalusso na, á inimulá na yù kaddà sù komán nga nemulán na tarígu. Á kabalin na nangiwarì sù komán, nánaw. ²⁶ Á nattubbu yù bini nga tarígu, á naddáwa. Á paddáwa nayù tarígu, nattubbu gapay yù kaddà. ²⁷ Á yù ira aripan nayù makákuá sù ákkomanán, ed da kinagi sù yápu ra, ‘Apu, ari panò napiá yù bini nga nipemulám sù ákkomanám mu? Á anni má ta mattubbu gapay yù kaddà? Isaw panò paggapuán na?’ kud da. ²⁸ ‘Á yaw inimulá nayù malussaw nikán,’ kun nayù yápu ra. Á kinagi ra kuna, ‘Apu, baddulam mi panò yù kaddà laguk?’ ²⁹ ‘Ari lábbi,’ kun na nira, ‘marakè mekanakanâ mabaddul gapay yù tarígu,’ kun na. ³⁰ ‘Paguráyán naw lâ tapè mepaggigittá nga tulluâ yù tarígu sù kaddà, áddè ta kagaták na. Á sangaw nu magaták, kagiak ku sù ira maggaták ta papoluad da nga baddulan yù kaddà, pángè da babbaran, tapè tuggiad da sangaw. Á kabalid da mamabbak sù kaddà, gatabad da laguk yù tarígu, tapè pakappiád da sù ággubbuák ku,’ kun na.”

Yù Keyarigán nayù Kabadditán nga Bukal áнна yù Áppalappák ta Pán

Markus 4:30-34; Lukas 13:18-21

³¹ Ajjan paga yù ángngarigán nga kinagi ni Apu Kesu nira. “Kunniaw yù keyarigán nayù pammagurayán ni Namarò áнна yù ira tatolay nga mesipà sù pammagure na. Kunay sù kabadditán nga bukal, nga inimulá na tolay sù

ákkomanán na. ³² Á mássiki nu kabadditán sù ngámin makkakerumá nga bukal, dumakal sangaw, nga mabbáli ta káyu, nga karakalán nayù ira ngámin nga mulá, á umay nga magumù yù ira mammánù sù ira pangá na.”

³³ Á nagángngarigán si Apu Kesu paga, á kinagi na nira, “Meyárik gapay yù pammagure ni Namarò sù áppalappák ta pán nga inâ na babay nga inikiruk na sù arená áddè ta nekiruk ta napiá. Á limippák yù ngámin nga pán,” kun na.

³⁴ Á ta pangituddu ni Apu Kesu sù ira magaru nga tatolay, nagángngarigán sù ngámin nga inittuddu na. Awán bulubugá ta inubobuk na nira, nu arán na galâ iniyángngarigán. ³⁵ Á yáyù nga natuppál yù nakagi nayù ngaw ábbilinán ni Namarò, nga kunniaw: “Magángngarigánà lâ sangaw nu tudduák ku yù ira tatolay.

Á kagiak ku nira yù nelímak nga ari paga nánámmuán áddè ngaw sù kaparò na dabbuno ta áddè kunangan.”†

Ibukalán ni Apu Kesu yù Kebalinán nayù Kaddà

³⁶ Á kabalin na yaw, nánaw laguk si Apu Kesu nga minay simillung ta balay. Á jimikkì kuna yù ira sinudduán na, á kinagi ra kuna, “Ibukalám mungè nikami yù ángngarigán nga meyannung sù kaddà ta ákkomanán,” kud da. ³⁷ Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Wan, á. Yù tolai nga nammulá sù napiá nga bukal, aggina yù keyarigák ku, nga Kaká na ngámin na tatolay. ³⁸ Á meyárik ta ákkomanán

† 13:35 Salmo 78:1-3

yù dabbuno. Á yù napiá nga bukal nga nemulá sù ákkomanán, yáyù keyarigán nayù ira tatolay nga mesipà sù pammagure ni Namarò. Á yù kaddà yù keyarigán nayù ira makiyáma kê Satanas, nga maddok sù ira narákè. ³⁹ Á yù malussaw, nga nangiwári ta kaddà, aggina gemma si Satanas. Á yù ággo na kagaták nayù nemulá, yáyù keyarigán nayù pagáddekán na ággaw. Á yù ira maggaták yù keyarigán nayù ira daroban ni Namarò.

⁴⁰ “Á kunnay ta mabaddul áнна matuggi yù kaddà, kunnian gapay yù mesimmu sangaw nu pagáddekán na ággaw. ⁴¹ Ta sangaw nu duttál yane ággaw, á sikán nga Kaká na ngámin na tatolay, dobak ku yù ira daroban nga umay mangukum sù ira ngámin nga tatolay nga mamalliawá sù ira kábulud da, áнна yù ira ngámin nga mangnguá ta narákè. ⁴² Á itabbà da ira ngámin ta gumaggággáng nga api sù impiernu, á gikuletán ira áнна mangngarangngaringngì ira ta jigâ da. ⁴³ Ngam yù ira tatole ni Namarò, mepaggián ira kê Yáma ra sù pammagurayán na, á maddalingárang ira nga kunnay ta bilák. Á sikayu nga makaginná, tángngagan naw laguk yù kagiak ku nikayu,” kun ni Apu Kesu.

Yù Tallu nga Ángngarigán nga Meyannung sù Pammagure ni Namarò

⁴⁴ Á nagángngarigán paga si Apu Kesu, á kinagi na, “Yù pammagure ni Namarò sù ira nga mesipà kuna, kunnay gapay sù aru nga pirâ nga nekokkok ta ákkomanán. Á nakesimmu yù tolai ta pirâ. Á

pakálek na, nepallà yù pagayáyâ na. Á yáyù nga tábbunán na, á en na laguk iláku ngámin yù kukuá na, tapè manoli nga en na gatángan yù ákkomanán,” kun ni Apu.

⁴⁵ Á kinagi ni Apu Kesu paga, “Á kunniaw gapay yù keyarigán nayù pammagure ni Namarò. Ta ajan yù tolay nga minálláku, á en na aleran yù pad-dayan na ta dusáriu, nga nanginá yù katággítádday.

⁴⁶ Á pakálek na sù tádday nga kakástán, en na iniláku ngámin yù kukuá na tapè gatángan na yù kakástán,” kun na.

⁴⁷ Á kinagi na paga ni Apu Kesu, “Yawe gapay yù keyarigán nayù pammagure ni Namarò sù ira tatole na. Kunnay sù tabukul nga nipe ra ta bebay, tapè málâ da yù makkakerumá nga sirá.

⁴⁸ Á sangaw nu mapannu yù tabukul, igod da, á magitubang ira nga mamassisinná ta sirá ta meyannung sù kaláse ra, tapè ipe ra sù lappi ra yù napiá ána itabbà da yù jikkù. ⁴⁹ Á kunnian gapay sangaw nu pagáddekán na ággaw. Ta umay yù ira daroban tapè isinná ra yù ira narákè nga tatolay sù ira napiá nga tatole ni Namarò. ⁵⁰ Á itabbà da yù ira narákè sù gumaggággáng nga api ta impiernu. Á gikulukuletán ira ána mangngarangngaringngì ira gapu ta jigâ da.”

⁵¹ Á kabalin na nagángngarigán ni Apu Kesu, iniyabbû na sù ira sinudduán na, “Nánámmuán naw panò yù kebalinán na ngámin danniw nga pagángngarigák ku?” kun na nira. “Ammán,” kud da kuna. ⁵² Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Á yù ira ngámin nga maggigiámmu sù tunung ni Namarò,

nga manguruk sù netuddu, áнна mesipà ira sù pammagure ni Namarò, meyarík ira ta maríku, nga ammu na mangiyusá sù ngámin nga aruátan na, nga dán nga pinakappián na ta bale na, áнна yù bagu nga aruátan na gapay,” kun ni Apu Kesu.

Yù Pangipuerá ra kê Apu Kesu nayù ira Katangelián na

Markus 6:1-6; Lukas 4:16-30

⁵³ Á ta kabalin ni Apu Kesu nagángngarigán, nánaw laguk. ⁵⁴ Á nanoli ta ili na. Á minay sù iskuelá nga ággagammungád da, á inituddu na yù ira katangelián na. Á pangituddu na nira, napállâ ira sù ituddu na. Á kinagi ra, “Sisaw panò nangápán na sù kasírik na áнна yù pakáwayyá na nga mamagaddátu?” kud da. ⁵⁵ “Ari pánò nga aggina yù anâ nayù kalapinteru? Á si Maria gemma yù yená na, áнна yù ira wáwwagi na di Ime, kári Kusè, si Simon, áнна si Kudas. ⁵⁶ Á ari panò mepaggián saw nittam gapay ngámin yù ira wáwwagi na nga bábbay? Sisaw panò nagiskuelán na nga naggigiámmuán na ta ngámin karanniaw?” kud da. ⁵⁷ Á napporay ira kê Apu Kesu. Á yáyù nga kinagi ni Apu Kesu nira, “Pakimorayád da yù ábbilinán ni Namarò ta ngámin nga lugár. Ngam yù ira katangelián na áнна kanakanáyun na, awán ta ákkimore ra kuna,” kun na. ⁵⁸ Á yáyù nga baddi lâ yù pinagaddátu na sù ili na, gapu ta awán ta ángnguruk da kuna.

*Yù Kaputul ni Kuan nga Minánnigù
Markus 6:14-29; Lukas 9:7-9*

¹ Á tán nga ággaw, si Patul Erodo yù mammaguray ta Galilia. Á narámak nayù patul yù akka-akkuán ni Apu Kesu. ² Á yáyù nga kinagi na sù ira gádde na, “Yane meparámak, aggina si Kuan nga Minánnigù, nga naginnanolayin. Yáyù gapu na nga makáwayyá nga mamagaddátu!” kun nayù patul. ³ Yáyù kagian ni Patul Erodo gapu ta ini-pagápù na ngaw si Kuan, nga inipegálù na ána inipapukù na, megapu kê Erodia nga atáwa na. Ta inatáwa ni Patul Erodo si Erodia, nga atáwa ni Pilippi, nga urián nayù patul. ⁴ Á nalussaw si Erodia kê Kuan ngaw, megapu sù kinagi na sù patul nga atáwa na, nga “Mekontará ta tunung yù pangatáwam kê Erodia, nga atáwa nayù uriám mu!” kun ni Kuan ngaw kê Patul Erodo. ⁵ Á yáyù nga inikáyâ na papatáyan ni Patul Erodo si Kuan, ngam naganássing sù ira Kudio gapu ta inibiláng da ta ábbilinán ni Namarò.

⁶ Á jimittál yù panaddamád da ta keyanâ nayù patul. Á pappabbúyá ra, nattála yù magingánay, nga anâ ni Erodia, nga yù siúmán nayù patul, ta arubáng di patul ána yù ira álliuk na. Á nepallà yù ayâ nayù patul nga naggíraw ta pattála nayù abbing. ⁷ Á yáyù nga nappagássingán nga nangitabbá yù patul ta iyawâ na kuna yù maguray lâ nga kiddawan na. ⁸ Á en na laguk nayù abbing nga iniyabbû kê innò na nu anni yù kiddawan na. Á kinagi ni Erodia sù anâ na yù kagian na sù patul. Á kinagi nayù abbing sù patul, “Iyawâ mu nikán

sawe yù ulu ni Kuan nga Minánnigù nga nepay ta ámmagonán,” kun na.

⁹ Á pangikomá nayù magingánay sù ulu ni Kuan, nakalò yù daddam nayù patul. Ngam gapu sù pangipagássingán na sù arubáng nayù ira álliuk na, inibilin na ta matuppál yù kinagi nayù abbing. ¹⁰ Á dagarágâ nga pinutulád da si Kuan sù ábbalurán. ¹¹ Á inituluk da yù ulu na nga nepay ta ámmagonán, nga iniyawâ da sù magingánay. Á iniyawâ na laguk kê innò na. ¹² Á yù ira sinudduán ni Kuan, pakaginná ra ta kunniaw, ed da inâ yù baggi na, ta initanam da. Á ed da laguk iniparámak kê Apu Kesu.

Yù Pamakán ni Apu Kesu sù ira Límáribu nga Tatolay

Markus 6:30-44; Lukas 9:10-17; Kuan 6:1-14

¹³ Á ta pakarámak ni Apu Kesu sù nesimmu kê Kuan, natakay ta barangay nga nánaw, nga minay ta kalállammatán. Á pakarámak nayù ira tatolay sù páno ni Apu Kesu, nánawád da ngámin yù ira ili ra, á nappatalay ira nga jimináddán kuna. ¹⁴ Á pakáddè ni Apu Kesu ta aggik, minutták ta barangay, á giminon ta kannak, á nasingan na yù magari nga tatolay. Á nepallà yù allà na nira, á pinammapiá na ngámin yù ira máttakì nira.

¹⁵ Á ta púgágin, minay kê Apu Kesu yù ira sinudduán na. Á kinagi ra kuna, “Kalállammatán yawe giát tam, á mággè gabingin,” kud da. “Papanáwam mu bì yù ira tatolay, tapè umay ira gumátáng ta kanad da tukewà babálay,” kud da. ¹⁶ Á kinagi ni

Apu Kesu nira, “Ari máwák nga mánaw ira. Sikayu yù mamakán nira,” kun na. ¹⁷ Á kinagi ra kuna, “Ajjan saw lillímá bullung nga pán ána dudduruá lâ nga sirá,” kud da kuna. ¹⁸ “Iyánge naw saw nikán,” kun ni Apu Kesu nira. ¹⁹ Á pinagitubang na laguk yù ira tatolay, ta nakástá nga kakáddapán yù giád da. Á pakálâ ni Apu Kesu sù límá bullung nga pán ána duá nga sirá, nattánguk ta lángì, á nabbalabálâ kê Namarò sù kanan. Á giddigidduá na yù pán, á iniyawâ na sù ira sinudduán na, tapè isinek da sù ira tatolay. ²⁰ Á kiminán ira ngámin, á nabattuk ira. Á yù ira sinudduán na, ed da inunnuk yù buná ra, á mapulu duá nga lappi yù nagunnurád da. ²¹ Á límá ribu nga lálláki yù kiminán, ána yù ira bábbay ána ábbing gapay.

Mallakák si Apu Kesu ta Utun na Danum

Markus 6:45-52; Kuan 6:15-21

²² Á gapu ta mággè gabingin, lage na pamalabbè ni Apu Kesu sù ira tatolay ta bale ra, pinatake na ta barangay yù ira sinudduán na, ta pinapolu na ira nga dumákì ta dammáng. ²³ Á pamapáno na sù ira tatolay, giminon nga maguroray ta puddul, tapè makimállà sù Yáma na. Á pajjibbakin, ajjan paga si Apu Kesu nga maguroray tán.

²⁴ Á keggá na paga ni Apu Kesu ta puddul nga makimállà kê Namarò, nakarayyungin yù barangay nga nattakayán nayù ira sinudduán na, nga nakáddé ta tangngá na bebay, nga mepappáttu ta palung, gapu ta arubangad da yù paddák. ²⁵ Á ta maddaggunin mannawák, nallakalakák si Apu

Kesu sù utun na danum, nga jimikkì sù barangay nga natakayád da. ²⁶ Á pakasingan nayù ira sinudduán na kuna nga mallakalakák ta utun na danum, nakkalli ira ta nepallà yù assing da, á “Ye! Annáni! Annáni!” kud da. ²⁷ Ngam dagarágâ nga kinagi ni Apu Kesu nira, “Sikán yaw! Ari kayu maganássing,” kun na.

²⁸ Á pakkagi ni Apu karannian, “Apu,” kun ni Eduru, “nu kuruk nga sikaw, agálám makè laguk ta mallakágâ sawe utun na danum nga umay nikaw tán,” kun na. ²⁹ Á kinagi ni Apu Kesu kuna, “Wan, umay ka saw,” kun na. Á kinuruk na laguk ni Eduru, á gimitták ta barangay, á nallakák ta utun na danum nga minay kê Apu Kesu. ³⁰ Ngam pakasingan na ta dakal yù palung megapu sù paddák nga nasikan, naganássing. Á limimmak, á nakkalli nga kinagi na, “Apu, iyígù mà bì!” kun na. ³¹ Á dagarágâ nga singngalán ni Apu Kesu yù limá na, á ginápù na. “Anni ngillâ ta kabaddi na ángngikatalà mu nikán! Ngattá, ta mabbábáng ka?” kun ni Apu Kesu kuna. ³² Á nappittà ira ta barangay, á dagarágâ nga nattukkâ yù paddák. ³³ Á yù ira nga aijan sù barangay, jináyo ra si Apu Kesu, á kinagi ra, “Apu, kuruk nga sikaw yù Anâ ni Namarò!” kud da.

Yù Pamammapiá ni Apu Kesu sù ira Máttakì ta Purubinsia na Gennesaret

Markus 6:53-56

³⁴ Á pakáddè di Apu Kesu ta dammáng, naddung ira ta Gennesaret. ³⁵ Á yù ira tatolay nga taga Gennesaret, natákkilalád da si Apu Kesu. Á yáyù

nga ed da iniparámak yù labbè na tán ta ngámin nga tatolay ta lugár da. Á iniyánge ra kuna yù ira ngámin nga máttakì. ³⁶ Á nakimi-imállà ira kuna ta anugutan na nga siggeran nayù ira máttakì yù kiddanán nayù barawási na. Á nammapiá ngámin yù ira nga naniggek kuna.

15

Yù Ituddu nayù ngaw ira Naggaká sù ira Kudio Markus 7:1-13

¹ Á ajjan yù ira Parisio áнна yù ira mesturu nga mangituddu ta tunung na Kudio, nga naggapu ta Jerusalem, á minay ira kê Apu Kesu. Á iniyabbû da kuna, ² “Ngattá, ta arád da tuppálan nayù ira sinudduám mu yù kustombare nayù ira ngaw naggaká nittam? Nu kumán ira, arád da baggawán yù limá ra, nga nekontará gemma sù kustombare tam ngámin,” kud da. ³ Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na nira, “Á sikayu, ngattá, ta giddang naw yù bilin ni Namarò, tapè tuppálan naw yù kustombare naw? ⁴ Ta kinagi ni Namarò, ‘Maki-moray kayu sù ira darakal naw áнна iddi-iddukan naw ira.’ Á kinagi na gapay, ‘Mapapátay laguk yù tolay nga mangiparaparákè sù yáma na áнна yená na.’* ⁵ Ngam sikayu, kagian naw ta ángngarigán nu ajjan yù tolay nga makkagi kári ammò na kê innò na ta awán ta awayyá na nga mangabbák nira gapu ta neyátáng lá kê Namarò yù kukuá na nga ángngabbák na nira nakuan, ⁶ á arán nen máwák nga abbágán yù ira darakal na. Á gapu ta

* **15:4** Esodo 20:12; 21:17

kunnian yù ángngituddu naw, inuli naw yù ubobuk ni Namarò tapè tuttulan naw yù ággangnguá naw!
 7 Sikayu nga áppè pípiá! Kuruk nga nekanná nikayu yù inipetúrâ na ngaw ni Namarò kâ Isaya, nga kunniaw:

8 ‘Danniaiw nga tatolay,’ kun ni Namarò, ‘dayáwad dangà megapu sù simù da, ngam arayyu yù nonò da nikán.

9 Awán ta serbi nayù pakimore ra nikán, gapu ta ibiláng da ta bilin ni Namarò yù ituddu ra lápay, nga naggapu galâ ta nonò na tolay,’ kun ni Namarò.”†

Yù Mamaddaping ta Tolay

Markus 7:14-23

10 Á kabalín ni Apu Kesu nga nakkagi karanian, inagálán na yù ira tatolay, á kinagi na nira, “Ginnán naw yawe nga kagiak ku nikayu, tapè kuruk nga kánnámmuán naw,” kun na. 11 “Ari yù kanan nga itallung na tolay ta simù na yù mamaddaping ta tolay, nu ari galâ yù iniyubobuk na nga mallawán ta simù na yù paggapuán nayù karaping na. Yù pagubobuk na ta narákè nga naggapu ta nonò na, yawe yù mangari sù awayyá na nga makimoray kâ Namarò,” kun ni Apu Kesu.

12 Á yáyù nga minay laguk kâ Apu Kesu yù ira sinudduán na, á kinagi ra kuna, “Apu, arám mu panò ammu ta natakitán yù nonò nayù ira Parisio ta pakaginná ra sù kinagim?” 13 “Wan ay,” kun ni Apu Kesu. “Á mabaddul sangaw gemma ngámin nga katággítádday nga mulá nga arán na inimulá

---

† 15:9 Isaya 29:13

nayù Yámà nga aijan ta lángì. ¹⁴ Paguráyán naw lâ yù ira buling nga mangering sù ira kagittá ra nga buling nga umay mappetuluk nira. Á nu ituddu na buling sù kabbulun na nga buling yù pallakarád da, mapannâ ira duá sangaw ta abbû,” kun na.

¹⁵ Á kinagi na laguk ni Eduru kuna, “Ibukalám mungè nikami yù kebalinán nayù ángngarigán nga kinagim nira,” kun na. ¹⁶ Á kinagi ni Apu Kesu, “Arán naw panò lâ paga kánámnuán? ¹⁷ Arán naw panò ammu ta maguray lâ nga kanan yù ital-lung na tolay ta simù na, umay galâ ta bitúká na, á mallawán sangaw? ¹⁸ Ngam ta pagubobuk na, yù mallawán ta simù na, yaw naggapu ta nonò na tolay, á yáyù yù mamaddaping ta tolay, ána mangari sù awayyá na nga makimoray kâ Namarò. ¹⁹ Ta yù nonò na tolay yù paggapuán nayù narákè nga ággangnuá na nga mamapátay, mangarallaw ána makikarallaw, makkokò, á malladduk nga massistígu, ána mallilibâ. ²⁰ Danniaw yù mamaddaping ta tolay ána mangari ta awayyá na nga makimoray kâ Namarò. Ngam nu kumán nga ari mabaggawán yù limá na, ari yian yù mamaddaping ta tolay,” kun ni Apu Kesu.

*Yù Pangikatalà nayù Babay nga Ari Kudío
Markus 7:24-30*

²¹ Á nánaw laguk si Apu Kesu tán nga lugár, nga minay ta lugár nayù ira ili na Tiro ána Sidon. ²² Á aijan tán yù babay nga taga Kenan, nga minay kâ Apu Kesu. Á inikatol na nga kinagi kâ Apu Kesu, “Ikállà makè, Apu, sikaw nga Ginaká ni Patul

Dabid, ta narigirigâ yù anâ ku nga babay, nga nangunagán na anitu!” kun nayù babay. ²³ Ngam ari bulubugá simibbák si Apu Kesu. Á nakkallakalli yù babay nga jimináddán nira. Á yáyù nga jimikkì kâ Apu Kesu yù ira sinudduán na nga makikomá kuna, á kinagi ra, “Apu, papanáwam mu bì yù babay,” kud da kuna.

²⁴ Á gapu ta ari Kudio yù babay nga makkiddaw kâ Apu Kesu, kinagi ni Apu Kesu, “Jinok nangà nayù Yámà, tapè ek ku tudduán yù ira ginaká ni Israel, nga meyarík ta nagawáwán nga karneru.” ²⁵ Á pakkagi ni Apu Kesu karanniaw, namalittúkak yù babay sù arubáng na, á kinagi na, “Apu, abbágám mà bì,” kun na. ²⁶ Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na kuna, “Ari mepángngà nga mepamakán sù itu yù mepamakán nakuan sù abbing.” Yáyù kinagi ni Apu, gapu ta ari Kudio yù babay nga makikomá kuna, á meyarík yù ira ari Kudio ta itu, nga ari mesipà sù ira Kudio, nga tatole ni Namarò. ²⁷ Á simibbák yù babay, á kinagi na, “Wan, Apu. Ngam yù ira itu, kanad da yù buttá nga naggapu ta lamesá nayù yápu ra,” kun nayù babay kuna. ²⁸ Á kinagi na laguk ni Apu Kesu sù babay, “Tíyá, mapalurò laguk yù ikáyâ mu megapu sù napasigaggà nga ángngikatalà mu nikán.” Á dagarágâ nga nammapiá yù anâ nayù babay.

Yù Pammapiá ni Apu Kesu sù Aru nga Tatolay

²⁹ Á nánaw si Apu Kesu tán, nga nappatalay. Á nattalebák ta aggik na bebay na Galilia, á gimimon sù puddul, á nagitubang tán. ³⁰ Á jimináddán

kuna yù kitáru nga tatolay nga mangiyángay sù ira pilay, pukul ána nagappul, buling, umal, ána aru paga nga máttakì, nga inipe ra ta arubáng na. Á pinammapiá na ira ngámin. ³¹ Á napállâ yù ira tatolay ta pakasingad da ta nammapiángin ngámin yù ira máttakì nga mepulù nira, ta naginná ra nga makobobugin yù ira umal, á nasingad da yù ira pukul ána nagappul nga egga ngin yù limá ra ána takki ra, ána makalakák yù ira pilay, ána makasinganin yù ira buling. Á jinaráyo ra si Namarò, nga pakimorayán nayù ira ginaká ni Israel.

Yù Pammakán ni Apu Kesu ta Appátaribu nga Lálláki

Markus 8:1-10

³² Á gapu ta nabayák ira ta kakáddapán nga aranni ta bebay na Galilia, inagálán ni Apu Kesu yù ira sinudduán na nga umay kuna. Á kinagi na nira, “Nakalò yù allà ku sawe ira tatolay, ta tallu nga ággaw iren saw giák ku, á awánin ta kanad da. Á arák ku ikáyâ nga palabbetan ira, nga gibisibisinán, marakè makkakápi ira ána magali-wawang nga matombá ta pallakák da ta dálan,” kun na. ³³ Á kinagi nayù ira sinudduán na kuna, “Sisaw yù pangápát tam ta ipamakát tam sawe ira kitáru nga tatolay saw kalállammatán?” kud da. ³⁴ Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Pígiá bullung nga pán yù aijan nikayu?” kun na. “Pitu bullung nga pán, ána aijan baddi nga sirá gapay,” kud da kuna.

³⁵ Á yáyù nga pinagitubang na laguk ni Apu Kesu yù ira tatolay ta dabbun. ³⁶ Á inâ na yù

pitu bullung nga pán áanna yù ira sirá. Á kabalín na nabbalabálà kâ Namarò, giddigidduá na ira, á iniyawâ na sù ira sinudduán na. Á inisinek da sù ira tatolay. ³⁷ Á kiminán ira ngámin áddè ta kabat-tuk da. Á pitu nga darakal nga lappi yù napannu sù buná ra, nga inunnuk nayù ira sinudduán na. ³⁸ Á appátaribu nga lálláki yù kiminán, áanna yù ira bábbay áanna ábbing paga.

³⁹ Á ta kabalid da kiminán nayù ira magaru, pinalabbè ni Apu Kesu ira ta giád da. Á nánaw gapay di Apu Kesu nga nattakay ta barangay, á minay ira ta lugár na Magadan.

16

*Kiddawan nayù ira Parisio yù Panákkilalád da
Markus 8:11-13; Lukas 12:54-56*

¹ Á minay kâ Apu Kesu yù ira Parisio áanna yù ira Sadusio gapay, ta nattatádday ira nga magalek sù awayyá ra nga manukuk kuna. Á yáyù nga kinagi ra kuna ta ipasingan na nira yù pamagaddátu na, nga panákkilalád da ta kuruk nga ajjan kuna yù pakáwayyá na nga naggapu kâ Namarò ta lángì.

² Á simibbák si Apu Kesu nira nga kun na, “Á ta lammak na bilák, nu masingan naw ta ujjojin yù lángì, ammu naw ta mapiá támma yù tiempu sangaw nu ummá. ³ Á ta alippánnawák nu masingan naw ta ujjojin áanna maribbà yù lángì, ammu naw ta magurán onu mabbaggiu sangaw támma. Ammu naw manákkilála ta tiempu megapu sù lángì, ngam arán naw mánnámmuán yù kebalinán nayù panákkilalán ni Namarò nga mesimmu ta

kággággaw! ⁴ Anni ngillâ kinarákè nayù ira tatolay karanniaw nga ággaw, nga awán ta ángnguruk da kê Namarò! Alek kayu lâ alek ta panákkilalán nga makapállâ, ngam awán ta mepasingan nikayu, nu ari galâ yù kunnay sù napagaddátu nga nesimmu ngaw kê Jona,”* kun ni Apu Kesu nira. Á nánawán na ira.

Pagimuguran ni Apu Kesu yù ira Sinudduán na Markus 8:14-21

⁵ Á pakaráki di Apu Kesu ta dammáng na bebay, nanonò nayù ira sinudduán na ta náttamád da yù nabbálun ta pán. ⁶ Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Magimuguk kayu ána mappalán sù áppalappák ta pán nayù ira Parisio ána Sadusio,” kun na nira. ⁷ Á arád da kánámmuán yù kinagi na nira. Á yáyù nga nakkaká-ubobuk ira sù kinagi na nira, “Yawe kinagi na nittam támma gapu ta awán it-tam ta pán,” kud da. ⁸ Á ammu ni Apu Kesu ta arád da nánámmuán yù kebalinán nayù kinagi na, á yáyù nga kinagi na, “Aro, baddi garè yù ángngikatalà naw! Anni má ta ubu-ubobugan naw yù káwán na bálun naw nga pán? ⁹ Arán naw paga kánámmuán? Arán naw panò manonò yù límá bullung nga pán nga nepakán sù ira límáribu nga lálláki, ána pígiá nga lappi yù nonnuk naw nga buná ra? ¹⁰ Onu yù pitu nga bullung nga pán nga nepakán sù ira appátaribu nga lálláki, ána pígiá lappi nga buná ra yù nonnuk naw gapay tán? ¹¹ Ngattá, ta arán naw paga kánámmuán ta ari meyannung ta pán yù ubobugak ku nikayu? Mappalán kayu sù áppalappák ta pán nayù ira Parisio

---

* **16:4** Mattiu 12:40

ánna Sadusio!” kun na. ¹² Á yáyù nga nánnammuád da laguk ta ari gemma meyannung ta pán yù kinagi na nga palánad da, nu ari galá yù ituddu nayù ira Parisio ánna Sadusio.

Matákkilán ni Eduru yù Mangiyìgù nga Mammaguray

Markus 8:27-30; Lukas 9:18-21

¹³ Á minay laguk di Apu Kesu ánna yù ira sinudduán na ta lugár nga aranni sù ili na Sesaria Pilippi. Á keggá ra tán, nakiubobuk si Apu Kesu sù ira sinudduán na, á iniyabbû na nira, “Anni, kanu, yù kagian na tatolay nga meyannung nikán? Sikán nga Kaká na ngámin nga tatolay, asinningà, kanu?” kun na. ¹⁴ Á initabbák da kuna, “Ajjan yù ira makkagi ta sikaw kanu si Kuan nga Minánnigù,” kud da. “Á yù ira káruán kanu, kagiad da ta sikaw si Elias, nga yù ngaw ábbilinán ni Namarò. Á ajjan paga yù ira nga makkagi ta sikaw kanu si Jeremia onu tádday sù ira ngaw ábbilinán ni Namarò,” kud da kuna. ¹⁵ Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Á sikayu. Asinningà ta ánninganán naw?” kun na. ¹⁶ Á simibbák si Simon Eduru, á kinagi na, “Sikaw si Kiristu, nga Anâ nayù sigga-inángà nga Namarò, nga sinullà na nga umay mammaguray ta dabbuno,” kun na. ¹⁷ Á kinagi na laguk ni Apu Kesu kuna, “Napiá yù ággiám mu, Simon, nga anâ ni Jona! Ta ari tolay yù nangipakánnámmu nikaw sawe nga kinagim, nu ari galá yù Yámà nga ajjan ta lángì. ¹⁸ Á yáyù nga kagiak ku nikaw, ta ingágat taka laguk ta Eduru, nga batu yù kebalinán na, gapu ta kun na batu

nga maláddá yù kinagim nga meyannung nikán, nga pangikatalakán nayù ira ngámin nga metádday nikán. Á aggira nga metádday nikán, meyárik ira ta kapilliâ nga patáddagak ku. Á gapu ta pangikatalà da nikán, awán bulubugá ta makáppù nira, mássiki nu si Satanas áнна yù ira girakaráketán nga tumut-tul kuna. ¹⁹ Á ikatalà ku nikaw yù pakáwayyám nga mangilayalayâ ta meyannung sù pammagure ni Namarò, nga kun na ánnúsi nga mangibukâ sù pammagurayán na ta lánghi. Á yù ngámin nga ipugik mu nga mangnguá sawe dabbuno, yáyù gapay mepugik ta lánghi. Á ta kunnian gapay, ngámin yù anugutam mu nga mangnguá sawe dabbuno, yáyù gapay meyanugù ta lánghi,” kun ni Apu.

²⁰ Á kabalin na nakkagi kê Eduru karanniaw, pinappalán na laguk yù ira sinudduán na ta arád da iparámak ta aggina si Kiristu nga Mammaguray nga sinullà ni Namarò.

Ipalappâ ni Apu Kesu yù Duttál sangaw nga Jigâ na áнна Pate na
Markus 8:31-33; Lukas 9:22

²¹ Á áddè tán nga ággaw, pinegapuanán ni Apu Kesu nga ipakánnámmu sù ira sinudduán na yù mesimmuán na sangaw. Á kinagi na nira, “Máwák nga umayà ta Jerusalem, tapè attamáku ku yù panigirigâ da nikán nayù ira giriámán áнна yù ira kátannangán nga pári áнна yù ira mesturu nga mangituddu sù tunung. Á ipapáte rangà sangaw, ngam paginnanolan nangà ni Namarò sangaw nu mekatallu nga ággaw,” kun na. ²² Á pakaginná ni Eduru sù kinagi ni Apu Kesu, inililli na, á kinagi

na kuna, “Apu, parè bì ta ililli naka ni Namarò, tapè ari bulubugá mesimmu nikaw danniaiw nga kinagim!” kun na. ²³ Ngam inarubáng ni Apu Kesu si Eduru ána kinagi na kuna, “Arayyuám mà, ta iniyubobuk mu nikán yù ubobuk ni Satanas. Arám mà igaggak, ta tuppálak ku yù ipakuá ni Namarò nikán. Á ari naggapu kê Namarò yù ánononò mu, nu ari galâ negagángay nga ánononò na tolay,” kun na.

Taddánán ni Apu Kesu yù ira Tumuttuttul kuna Markus 8:34-9:1; Lukas 9:23-27

²⁴ Á kabalin na nakiubobuk kê Eduru, kinagi ni Apu Kesu sù ira ngámin nga sinudduán na, “Yù tolay nga máyâ nga metádday nikán, máwák na nga tumulù nikán. Á yaw lâ tuppálan na yù ipakuá kuna galâ, nga ari yù ikáyâ na, mássiki nu máwák nga attamán na lâ yù jigâ onu yù pate na megapu sù panguruk na nikán. Á ta kunnian iyabága na yù kurù na ána tuttulan nangà. ²⁵ Ta yù tolay nga mangengá sù ággián na, matay sangaw, á kengá lâ yù inángà na, gapu ta mesinná yù tolay kê Namarò ta áddè ta áddè. Ngam yù tolay nga ari mangengá sù ággián na, mássiki nu matay megapu sù panguruk na nikán, ajjan kuna yù mannanáyun nga inángà, gapu ta mesipà kê Namarò ta áddè ta áddè. ²⁶ Á napiá panò yù ággián na tolay, nu málâ na ngámin yù egga ta dabbuno, ngam awán ta ákkiyápu na kê Namarò? Ari gemma napiá, tanu awán ta ákkiyáma na kê Namarò, mesinná kuna. Ajjan panò yù awayyá na nga mappagá sù mannanáyun nga inángà? Awán gemma. ²⁷ Á duttál sangaw yù ággaw na panolì ta dabbuno,

sikán, nga Kaká na ngámin na tatolay, nga maddalingárang ta karáyo nayù Yámà ána áddalingárang na. Á mepulù nikán yù ira darobak ku. Á bálatak ku yù ngámin ira nga tatolay nga katággítádday ta meyanung galâ sù kingngikingnguá na. ²⁸ Á kukurugán nga kuruk yù kagiak ku nikayu. Ajjan ira saw nikayu nga ari sangaw paga matay áddè ta arád dangà masingan nga umay mammaguray sù ira tatolè, sikán nga Kaká na ngámin na tatolay,” kun ni Apu Kesu.

17

Nanguli yù Baggi ni Apu Kesu *Markus 9:2-13; Lukas 9:28-36*

¹ Á pappasá na annam nga ággaw, á inipulù ni Apu Kesu di Eduru ána yù ira duá nga mawwagi, di Ime kê Kuan. Á aggira lâ yù giminon sù puddul. ² Á labbè da ta utun na puddul, nanguli yù baggi ni Apu Kesu sù pakkaká-arubáng da, nga naddalingárang nga kunnay ta bilák. Á nerallà yù kapuro na barawási na, nga makatulang nga kunnay ta pattangngá na ággaw. ³ Á ikáddagâ lâ limittuák nira di Moyses kê Elias, nga yù ira ngaw ábbilinán ni Namarò, nga makiubobuk kê Apu Kesu. ⁴ Á yáyù nga kinagi ni Eduru kê Apu Kesu, “Apu, napiá ta ajjan ittam saw. Á nu ikáyâ mu, ipappadde takayu laguk ta tallu nga amíngán, nga ággítádde naw, sikayu kári Moyses kê Elias,” kun na.

⁵ Á ta pagubobuk na lâ paga ni Eduru, nalepuanán ira ta kunam nga makatulang. Á naginná ra yù ngáral nga naggapu sù kunam, á

kinagi na, “Yawe yù Anâ ku nga iddukak ku. Á kuruk nga ayatánà kuna. Magginná kayu laguk sù kagian na,” kun nayù ngárál.

⁶ Á pakaginná nayù ira sinudduán ni Apu Kesu sù ngárál, napállâ ira. Á nallakak ira ta dabbun, gapu ta nerallà yù assing da. ⁷ Á mináranni si Apu Kesu nira, á siniggek na ira, á kinagi na, “Gumikkáng kayu. Ari kayu maganássing,” kun na nira. ⁸ Á panánguk da kuna, awát ta tanakuán nga nasingad da nu ari lâ si Apu Kesu.

⁹ Á minutù di Apu Kesu ta puddul. Á utù da, sinaddánán na ira ni Apu Kesu ta napiá, “Arán naw ubobugan yù nasingan naw ta puddul áddè ta aringà maginnanolay, sikán nga Kaká na ngámin na tatolay,” kun na. ¹⁰ Á iniyabbû da kuna, “Á ngattá laguk, ta kagian nayù ira mangituddu sù tunung ta máwák nga mapolu bì nga duttál si Elias lage nayù Kiristu nga mammaguray?”* kud da. ¹¹ Á initabbák ni Apu Kesu, “Wan, kuruk yian, ta mapolu nga umay si Elias, tapè paránan na ngámin. ¹² Á kuruk yawe nga kagiak ku nikayu. Minay ngin si Elias, ngam arád da garè natákkilalán. Á kingnguá ra lâ kuna yù inikákáyâ da. Á kunnian gapay sangaw yù akkuád da nikán, nga Kaká na ngámin na tatolay,” kun ni Apu Kesu nira. ¹³ Á yáyù nga nánnámmuán nayù ira sinudduán na ta si Kuan nga Minánnigù yù ubobugan na nira.

Yù Pamapáno ni Apu Kesu ta Anitu sù Abbing nga Minábbaliák

---

* **17:10** Malakia 4:5

14 Á utù di Apu Kesu, aijan yù magaru nga tatolay nga jiminápun nira. Á jimikkì kê Apu Kesu yù tádday, nga namalittúkak ta arubáng na. Á nakimállà kuna, á kinagi na, 15 “Apu, ikállà mu bì yù anâ ku nga laláki, ta minábballiák, á nepallà yù jigâ na, ta sigídá mapannâ ta api onu danum. 16 Á iniyángè sù ira sinudduám mu, ngam arád da mapammapiá,” kun na. 17 Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na, “Aro! Anni yù katatole naw nga kitáttaggâ nonò naw! Ngattá, ta awán paga ta ángngikatalà naw kê Namarò? Pígiá nga ággaw paga yù paggiák ku nikayu? Kunnasi panò yù ággiyattam ku nikayu áddè ta arán nawà ikatalà? Iyánge naw bì saw nikán yù abbing,” kun na. 18 Á iniyánge ra yù abbing sù gián na. Á gimmá ni Apu Kesu yù nattaliponak, á nallawán sù abbing. Á dagarágâ nga nammapiá yù abbing.

19 Á kabalin na yaw, nu awánin yù ira káruán nga tatolay, minay lâ kê Apu Kesu yù ira sinudduán na, á iniyabbû da kuna, “Á anni má ta arám mi mapalawán yù anitu?” kud da kuna. 20 Á kinagi na nira, “Baddì lâ garè yù ángngikatalà naw kê Namarò. Á kuruk yawe nga kagiak ku nikayu. Nu aijan nakuan yù ángngikatalà naw nga kun na karakal na kabadditán nga bukal, makáwayyá kayu nga makkagi ta magalì yawe puddul, á magalì. Ta awán bulubugá ta arán naw makuá nu mangikatalà kayu kê Namarò,” kun ni Apu Kesu. 21 Ngam yù anitu nga kunnian, nu ikáyâ naw mapalawán, máwák nga ari kayu bì kumán, tapè tángngagan naw lâ yù pakimi-imállà naw kê Na-

marò.

*Pidduá ni Apu Kesu nga Kagian yù Pate na
Markus 9:30-32; Lukas 9:43b-45*

²² Á ta keggá di Apu Kesu áнна yù ira sinudduán na ta Galilia, kinagi na nira, “Sangaw nu manganánnuán, gaputad dangà, á iyawâ dangà sù ira tatolay nga malussaw nikán. ²³ Á papatáyad dangà. Á nu mappasá yù tallu nga ággaw, mag-innanolayà,” kun na. Á ta pakaginná nayù ira sinudduán na ta papatáyad da, nakalò yù daddam da.

Mabbuwì di Apu Kesu sù ira Mattuki ta Bale ni Namarò

²⁴ Á labbè di Apu Kesu áнна yù ira sinudduán na ta ili na Kapernium, jimikkì kê Eduru yù ira mináttuki ta buwì sù bale ni Namarò. Á iniyabbû da kuna, “Mappagá panò yù mesturu naw sù buwì nayù mangilin nga kapillíá?” kud da. ²⁵ “Wanay,” kun ni Eduru nira. Á simillung laguk si Eduru sù balay nga pagginán ni Apu Kesu. Á tallung ni Eduru ta balay, lage na nagubobuk, kinagi ni Apu Kesu kuna, “Anni yù kagiam mu, Simon? Asinni yù ira mappagá ta buwì onu seddulá sù ira patul nga mammaguray ta dabbuno? Mabbuwì panò yù ira pamiliá ra? Onu yù ira káruán nga tatolay?” kun na kê Eduru. ²⁶ Á kinagi ni Eduru, “Yù ira káruán nga tatolay,” kun na. “Wan,” kun ni Apu. “Á yáyù nga sittam nga pamiliá ni Namarò, arát tam máwák yù mappagá ta buwì sù bale na. ²⁷ Ngam arát tam akkuán yù ipappore ra. E ka laguk ta bebay nga mamannuì. Á yù olu nga

sirá nga málâ mu, á ungnátam mu yù simù na, á masingam mu yù kuártu. Apam mu, ta makatò ta pabbuwì na duá. Á em mu laguk ipappagá ta buwì ta,” kun ni Apu kê Eduru.

18

Yù Ituddu ni Apu Kesu nga Meyannung sù Ággián nayù Makáwayá

Markus 9:33-37; Lukas 9:46-48

¹ Á sangaw nu manganánnuán, minay kê Apu Kesu yù ira sinudduán na, á iniyabbû da kuna, “Apu, asinni nikami yù kátannangán sù pammagurayán ni Namarò ta lángì?” kud da kuna. ² Á inagálán na laguk ni Apu Kesu yù baddì nga abbing, nga inipe na ta tangngá ra. ³ Á kinagi na nira, “Innan naw yawe abbing. Kuruk yù kagiak ku nikayu, ari kayu bulubugá mesipà sù pammagurayán ni Namarò ta lángì nu arán naw ulian yù nonò naw ta kunnay ta nonò na yawe abbing nga tumulù. ⁴ Ta yù tolay nga tumulù ta kunnay sawe abbing, aggina yù kátannangán sù pammagurayán ni Namarò ta lángì. ⁵ Á yù tolay nga manguruk nikán, nu iddukan na yù kunnaw nga abbing megapu sù panguruk na nikán, sikán gapay yù iddukan na,” kun ni Apu.

Yù Mesimmu sù Tolay nga Mangirudduák ta Malliwâ yù Kabbulun na

Markus 9:42-48; Lukas 17:1-2

⁶ Á nagubobuk paga si Apu Kesu, á kinagi na, “Yù tolay nga manudduák nga mamalliwâ sù tádday nga kunnaw nga abbing nga mangikatalà

nikán, napiá nakuan nu gakkakád da ta batu nga ággilingán, á ed da itabbà ta bebay, tapè malag-gabán nga ari maketuddu ta narákè sù ira ábbing. ⁷ Á nakállállà yù ira tatolay ta dabbuno, ta aru yù ira mangituddu ta narákè, tapè makaliwâ yù ira kábulud da. Á negagángay gemma nga aijan yù ira manudduák sù ira kábulud da ta malliwâ ira. Ngam kábbi yù tolay nga mamalliwâ sù ira kábulun na, gapu ta narámmà sangaw yù pam-agikáru ni Namarò kuna. ⁸ Á ta ángngarigán nu yù limá naw onu takki naw yù paggapuán nayù pakaliwatán naw, á más napiá nu gappulan naw nakuan áнна itabbà naw, tapè arán naw mapid-duán yù malliwâ. Ta mássiki nu nagappul yù limá naw onu takki naw, á napiá lâ nu mesipà kayu kâ Namarò sù pagginán na ta lángì, ánnè sù keggá na duá nga limá naw onu duá nga takki naw, ngam metabbà kayu sangaw ta impiernu gapu ta arán naw likuránán yù liwâ naw. ⁹ Á ta ángngarigán nu yù matá naw yù paggapuán nayù pakaliwatán naw, mabbabáwi kayu laguk, áнна arán naw pid-duán yù malliwâ. Ta mássiki nu baddulan naw nakuan yù matá naw áнна itabbà naw, napiá lâ nu táttádday lâ yù matá naw, áнна mesipà kayu kâ Namarò ta lángì, ánnè sù keggá na duá nga matá naw, nga ketabbatán naw sangaw ta impiernu.

Yù Ángngarigán nga Meyannung sù Karneru nga Náváván

Lukas 15:3-7

¹⁰ “Magimuguk kayu laguk, tapè arán naw uyawan yù ira ábbing. Ta aijan yù ira daroban ni Namarò nga maggián ta lángì ta arubáng

nayù Yámà, nga manaron sù ira ábbing nga katággítádday. ¹¹ Á yáyù nga minayà sawe dab-buno, sikán nga Kaká na ngámin na tatolay, tapè iyígù ku yù ira tatolay nga nágawán. ¹² Á anni laguk ta ure naw? Ta ángngarigán anni akkuán nayù tolay nga ajjan magatù nga karneru na, nu nágawán yù tádday nira? Arán na panò panawán yù ira siámapulu ta siám, nga magárag sù garek na puddul, tapè en na aleran yù tádday nga nágawán? Wan, gemma. ¹³ Á kuruk yù kagiak ku nikayu, ta sangaw nu náleránin, magayáyâ yù tolay megapu sù tádday, ánnè sù ira siámapulu ta siám nga ari nágawán. ¹⁴ Á nu arán na ikáyâ na tolay ta máwawán yù ayám na, mássiki nu tádday lâ, á nepatalugáring kê Yáma naw ta lángì. Ta arán na ikáyâ ta mesinná kuna yù mássiki lâ tádday sù ira ábbing.

Nu Ajjan yù Kábulum mu nga Makaliwâ nikaw

¹⁵ “Á sikayu nga katággítádday, nu ángngarigán ta makaliwâ nikaw yù kabbulum mu nga manguruk níkan, umay ka sù gián na, á sangaw nu duddu-ruá kayu lâ, kagam mu kuna yù liwâ na. Á nu ginnán na yù kagam mu, mapiángin yù áwwagi naw. ¹⁶ Ngam nu arán na ka ginnán, á ipulù mu yù tádday onu duá nga kábulum mu, á pidduám mu umay makiubobuk kuna, tapè matuppál yù tunung nga netúrâ, nga máwák na yù duá onu tallu nga massistígu ta kuruk ngámin yù kagian naw. ¹⁷ Á nu arán na ira ginnán gapay, kagam mu sù ira ngámin nga kábulum mu nga manguruk nga nepattatádday ta paggagammungán naw. Á

nu panakitán na yù kagian nayù ira ngámin nga kábulum mu nga manguruk, ibiláng naw yian ta kunnay sù ira ari manguruk kê Namarò ána yù ira kagittá na mináttuki ta buwì, nga mangilogò.

Yù Pakáwayyá naw nga Makkagi ta Mepugik ána Meyanugù

¹⁸ “Á kuruk yaw nga kagiak ku nikayu, ta magamaguray lâ yù kagian naw nga mepugik nga akkuán na tolay ta dabbuno, yáyù gapay mepugik ta lánì. Á magamaguray lâ yù anugutan naw nga akkuán na tolay ta dabbuno, yáyù gapay meyanugù ta lánì. ¹⁹ Á aijan paga yù kagiak ku nikayu, ta nu aijan duá nikayu nga metádday ta nonò da nga meyanung sù ipakimállà da kê Namarò, yáyù palurotan na sangaw nayù Yámà ta lánì megapu nira. ²⁰ Ta nu aijan mássiki dudduruá lâ onu tallu nga maggagammung megapu sù pakiyápu ra nikán, aijanà gapay ta tangngá ra.”

Yù Mesimmu sù Tolay nga Manakì Mamakomá sù Kabbulun na

²¹ Á minay laguk si Eduru kê Apu Kesu, á iniyabbù na, “Apu, ta ángngarigán, nu aijan yù kabbuluk ku nga makaliwâ nikán, mamepígiá panò yù pamakomâ kuna? Mameppitu panò?” kun ni Eduru. ²² Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na, “Ari lâ mameppitu yù pamakomám kuna, ngam mássiki mamepígiá yù pakaliwâ na nikaw, kunnian gapay yù pamakomám kuna,” kun ni Apu Kesu.

²³ Á yáyù nga nagángngarigán si Apu Kesu, á kinagi na, “Á kunniaw laguk yù keyarigán nayù

pammagure ni Namarò ta lángì. Ajjan yù patul nga ikáyâ na pasikkálan yù nelistá nga gatù nayù ira tatole na. ²⁴ Á pamegapu na nga mattuki sù pagatù na, iniyángo ra ta arubáng na yù tádday nga jinibu yù gatù na. ²⁵ Á gapu ta awán bulubugá ta awayyá na nga mappagá, ipeláku nayù patul laguk ána yù atáwa na konsu yù ira ánâ na, ána yù ngámin nga kukuá ra, tapè mapagán yù gatù na. ²⁶ Á dagarágâ nga namalittúkak yù tolay ta arubáng nayù yápu na nga patul, nga nakimi-imállà kuna, ‘Apu, ikállà mà, á pagák ku sangaw ngámin yù gatù ku nikaw,’ kun na. ²⁷ Á nakalò yù allà nayù patul sù tole na, á pinakomá na ngámin yù gatù na, á pinalubbáng na yù tolay. Á pinapáno na, tapè lubbekin ta bale na.

²⁸ “Á ta páno nayù tolay sù bale nayù patul, nerapunán na yù kabbulun na nga nakagatù kuna ta baddì lâ. Nakúráng ta magatù yù gatù na kuna. Á ginápù na ána piddal na. ‘Pagám mu yù gatù mu nikán!’ kun na kuna. ²⁹ Á dagarágâ nga namalittúkak yù kabbulun na ta arubáng na nga nakikomá kuna, ‘Ikállà mà, ta pagák ku sangaw ngámin yù gatù ku nikaw,’ kun na kuna. ³⁰ Ngam nanakì, á en na laguk inipepukù áddè ta pakapagá na sù gatù na.

³¹ “Á pakasingan nayù ira kábulun na sù kingnguá nayù tolay nga napakomá nen nayù patul ta gatù na, nerallà yù daddam da. Á ed da iniránuk sù yápu ra. ³² Á inipágál nayù patul yù tolay, á kinagi na kuna, ‘Anni yù narámak ku nga kingnguám! Anni ngillâ kinarákè mu! Pinakomá taka

sù ngámin nga gatù mu nikán gapu ta nakimállà ka nikán. ³³ Ari panò napiá nu ikállà mu gapay nakuan yù kabbulum mu, nga kunnay sù pangikállà ku nikaw?’ kun nayù patul sù tolay. ³⁴ Á kitaporay yù patul, á inipebáluk na, tapè jirigátad da áddè ta mapagán na ngámin yù gatù na.

³⁵ “Á kunnian gapay sangaw yù akkuán ni Ammò ku ta lángrì sù katággítádday nikayu nga ari mamakomá sù kabbulun na nga nakaliwâ kuna,” kun na.

19

Yù Pangituddu ni Apu Kesu nga Meyannung sù Paggúnge nayù ira Magatáwa

Markus 10:1-12; Lukas 16:18

¹ Á kabalin na nagubobuk ni Apu Kesu karan-niaw, nánaw ta purubinsia na Galilia, nga minay sù lugár na Judiya ta dammáng na danum na Jordan. ² Á jimináddán kuna yù ira magari nga tatolay. Á pinammapiá ni Apu Kesu ngámin yù ira máttakì tán nga lugár.

³ Á jiminikkì kâ Apu Kesu yù ira Parisio nga makiubobuk kuna, ta ikáyâ da nakuan nga tukubán nu kunnasi yù itabbák na sù iyabbû da. “Máyâ panò sù tunung na rilisiot tam nu igúnge na laláki yù atáwa na, magariy lâ yù kegapuánán na?” kud da kuna. ⁴ Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na, “Arán naw panò binibbik yù netúrâ sù dán nga libru, ta pinarò ni Namarò yù tolay nga laláki áanna babay sù ngaw o-olu nga ággaw? ⁵ Á kinagi ni Namarò, ‘Yáyù gapu na nga panawán na laláki

yù ira darakal na, tapè metádday sù atáwa na. Á mabbáli yù ira magatáwa nga kunnay ta táttádday lâ yù baggi ra.* ⁶ Á gapu ta ari iren duá, nu ari lâ nga táttádday, yáyù nga ari mánugù nga passinnán na tolay yù ira nga pinattádde ni Namarò,” kun ni Apu Kesu.

⁷ Á pakaginná nayù ira Parisio sù kinagi na, iniyabbû da laguk, “Á ngattá, ta initúrâ ni Kákay Moyses yù tunung nga makkagi ta aijan yù awayyá na laláki nga igúngay yù atáwa na nu iyawâ na yù permá na nga pakasinganán ta paggúnge ra, lage na papanáwan yù atáwa na?” kud da. ⁸ Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Nataggâ garè yù ulu naw, á yáyù nga inanugù ni Moyses ta igúnge naw yù atáwa naw. Ngam ari nga kunnian ádde ngaw sù ngaw o-olu nga ággaw. ⁹ Á yawe laguk yù kagiak ku nikayu. Yù tolay nga mangigúngay ta atáwa na, mássiki nu ari nga nakikarallow yù babay, á nu mangatáwa yù laláki sangaw ta tanakuán nga babay, makaliwâ, ta mebiláng ta mangarallow,” kun ni Apu.

¹⁰ Á pakaginná nayù ira sinudduán ni Apu Kesu sawe nga kinagi na sù ira Parisio, kinagi ra kuna, “Á nu kunnian yù ággián nayù magatáwa, napiángin lállaguk nu awán ta mangatáwa,” kud da. ¹¹ Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na, “Arán na ngámin ira mágalán ni Namarò nga manuppál sawe netuddu, nu ari galâ yù ira pinassikan ni Namarò. ¹² Ta nakkakerumá yù gapu na nga ari mangatáwa yù ira lálláki. Aijan yù ira nga

---

* **19:5** Genesis 1:27; 2:24

nakeyanatád da yù ari mangatáwa. Á ajjan yù ari mangatáwa gapu ta nakapun. Á ajjan gapay yù mabbaluntáriu nga ari mangatáwa tapè tángngagan na yù pangipakánnámmu na ta meyannung sù pammagure ni Namarò. Á yù makatuppál sawe ituddù, tuttulan na laguk,” kun ni Apu.

*Yù Pagayáyâ ni Apu Kesu sù ira Ábbing
Markus 10:13-16; Lukas 18:15-17*

¹³ Á ajjan yù ira tatolay nga nangiyángay sù ira ábbing kê Apu Kesu, tapè támmitan na ira ána ipakimállà na ira kê Namarò. Ngam gimmá ra ira nayù ira sinudduán ni Apu. ¹⁴ Á kinagi ni Apu Kesu, “Anugutan naw ta umay nikán yù ira ábbing. Arán naw ira gammán. Ta yù ira tatolay nga tumulù, nga mangikatalà nikán ta kunnay sawe ira ábbing, aggira yù mesipà sù pammagure ni Namarò,” kun na. ¹⁵ Á inipotun na laguk yù limá na nira. Á kabalin na nanangngal nira, á nánawin.

Yù Tolay nga Maríku

¹⁶ Á ajjan yù tolal nga minay kê Apu Kesu, á kinagi na kê Apu, “Mesturu, anni laguk yù napiá nga akkuák kù nakuan, tapè mepattolayà nga mesipà kê Namarò ta áddè ta áddè?” kun na. ¹⁷ Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na, “Ngattá, ta iyabbû mu nikán yù meyannung sù napiá? Si Namarò yù napiá, nga táttádday lâ. Á nu ikáyâ mu nga mepattolay nga mesipà kê Namarò ta áddè ta áddè, kurugam mu yù ngámin nga tunung ni Namarò,” kun na. ¹⁸ “Á anni nga tunung?” kun nayù tolal kê Apu. Initabbák ni Apu Kesu, “Ari ka

mamápátay. Ari ka mangarallaw. Ari ka makkokò. Ari ka malladduk nga massistígu. ¹⁹ Makimoray ka sù ira darakal mu, á iddukam mu yù ira kábulum mu ta kunnay ta pangiddù mu sù baggim,”† kun ni Apu. ²⁰ Á kinagi nayù tolay kuna, “Kurugak ku ngámin dannian. Á anni paga yù máwák ku nga akkuán?” kun na. ²¹ Á kinagi na laguk ni Apu Kesu, “Nu ikáyâ mu nga palurotan yù kukurugán nga napiá, em mu iláku ngámin yù kukuám, á isinek mu yù pallakuám mu sù ira pobare nga marigirigâ, tapè ajjan yù tagikuám mu ána yù napiá nga paggianám mu ta lángì. Á umay ka laguk mepulù nikán,” kun na. ²² Á pakaginná nayù tolay sù kinagi ni Apu Kesu, nánaw nga nepallà yù daddam na, gapu ta aru yù kukuá na.

²³ Á pakasingan ni Apu Kesu sù páno nayù maríku, kinagi na sù ira sinudduán na, “Kuruk yù kagiak ku nikayu, ta marigâ garè nga tumulù yù maríku kê Namarò tapè mesipà nakuan sù pammagurayán ni Namarò. ²⁴ Á ta ángngarigán, yù kamel. Más malogon yù állabbû na kamel sù abbû na dágum, ánnè ta tumulù yù tolay nga maríku kê Namarò, tapè mesipà sù pammagure na,” kun na. ²⁵ Á pakaginná nayù ira sinudduán na karannian, nepallà yù kapállâ da. Á kinagi ra, “Asinni laguk meyígù nga mesipà kê Namarò?” ²⁶ Á iningan na ira ni Apu Kesu, á kinagi na, “Awán ta tolay nga makakuá karanniaw. Si Namarò lâ yù makáwayyá ta ngámin, ta awán gemma ta áddè na pakáwayyá na,” kun na.

---

† 19:19 Exodo 20:12-16

27 Á yáyù nga nagubobuk si Eduru, á kinagi na, “Ye, sikami, nilikuranám mingin ngámin ána siminuttul kami nikaw. Á anni laguk sangaw yù balabálà mi?” 28 Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Kukurugán nga kuruk yù kagiak ku nikayu. Manguli si Namarò sawe dabbuno sangaw, á sikán, nga Kaká na ngámin na tatolay yù meparáyaw nga magitubang sù maddalingárang nga pagitubangán nayù patul nga mammaguray. Á sikayu nga mapulu duá nga siminuttul nikán, magitubang kayu gapay ta mapulu duá nga pagitubangán naw, nga mammaguray ána mamanunnù sù ira ngámin nga Kudio, nga ginaká nayù ira mapulu duá nga ánâ ni Israel. 29 Á ngámin yù ira tatolay nga panawád da yù bale ra, onu yù wáwwagi ra, darakal da, ánâ da, onu yù ákkomanád da megapu sù pangayá da ána panguruk da nikán, á aru yù bálà da nga alawatad da sangaw, á mepattolay ira nga mesipà kê Namarò ta áddè ta áddè. 30 Ngam aru sù ira kátannangán kunangan, nga mapagukák sangaw. Á aru yù ira nagukák kunangan, nga kátannangán sangaw.”

20

Yù Meyannung sù Pabbalabálà ni Namarò sù ira Tatole na

1 Á pagángngarigán ni Apu Kesu paga, kinagi na, “Á kunniawe yù keyarigán nayù pammagurayán ni Namarò ta lángì. Ajjan yù tolay nga makákkuá ta namulán ta úbas. Á naggammiá yù tolay nga

minay magágál sù ira mangallu nga umay mattarabáku ta kobasán na. ² Á pagágál na nira, initarátu na ta táddanán na ira nga katággítádday sù negagángay ta tangággaw, á minay ira laguk nga mattarabáku sù kamulán na.

³ “Á sangaw nu ággawin, minay yù tolay ta dápun, á nasingan na yù ira káruán nga lálláki nga awán ta pattarabakuád da. ⁴ Á kinagi na nira, ‘E kayin mattarabáku gapay sù kobasák ku, ta iyawá ku nikayu sangaw yù mepángngà nga táddán naw,’ kun na. ⁵ Á minay ira laguk.

“Á manganánnuán, pattangngá na ággaw, minay galâ yù tolay ta dápun, á inagálán na yù ira nga aijan tán. Á pannarek na bilák, kunnian galâ má kingnguá na, ta en na jinok yù ira nálek na ta umay ira mattarabáku. ⁶ Á ta púgágin, minay má galâ yù tolay, á nasingan na yù ira nga lálláki paga tán, á iniyabbû na nira, ‘Ngattá, ta tangatangággaw kayu nga makiubobuk saw?’ kun na. ⁷ Á initabbák da, ‘Awán garè ta pattarabakuám mi.’ Á kinagi na nira, ‘E kayu gapay laguk mattarabáku sù kobasák ku,’ kun na.

⁸ “Á pajjibbà, minay yù makákkua ta kobasán, á kinagi na sù pangikárguán na, ‘Agálám mu yù ira mangallu, á táddanam mu ira. Papoluam mu nga táddanán yù ira tatolay nga naporían, á paporianam mu nga táddanán yù ira napolu,’ kun na. ⁹ Á ánge nayù ira mangallu nga naporían, sináddanán na ira laguk nga katággítádday sù negagángay ta tangággaw. ¹⁰ Á ánge ra gapay nayù ira napolu, kagiad da ta malannapán támma yù táddád

da. Ngam negittá galâ yù táddád da sù neyawâ sù ira naporían. ¹¹ Á pakálawâ da sù táddád da, naddagaragim ira. ¹² Á kinagi ra sù makákkúá ta dabbun, ‘Ngattá, ta inigittám yù táddád da sù táddám mi? Ta danniw ira, táttádday lâ nga oras yù pattarabáku ra. Ngam sikami, tangatangággaw kami nga nagiyangngà ta pátu na bilák!’ kud da. ¹³ ‘Ey, kopun,’ kun nayù makákkúá sù kobasán sù tádday nira, ‘arát taka nilogò, á awán ta liwâ ku nikaw. Arát ta panò nattarátuán nga táddanát taka sù mepángngà ta tangággaw? ¹⁴ Apam mu laguk yawe táddám mu, á lubbè kangin ta balem. Ari panò napiá nu ikáyâ ku nga igittá yù itáddák ku sù naporían ána yù itáddák ku nikaw? ¹⁵ Awán panò ta awayyâ nga maggástu sù kukuâ? Mamassil ka támma garè, gapu sù ángngikállà ku!’ kun na.”

¹⁶ Á inibalin na laguk nga kinagi ni Apu Kesu, “Á kunnian yù ággián nayù ira tatolay ta pam-magurayán ni Namarò ta lángi. Ta mapolu nga mabálatán sangaw yù ira maporián nga mágalán kunangan. Á maporián nga mabálatán sangaw yù ira mapolu nga mágalán kunangan,” kun na.

Yù Pamillu ni Apu Kesu nga Makkagi ta Pate na Sangaw

Markus 10:32-34; Lukas 18:31-34

¹⁷ Á god di Apu Kesu ta ili na Jerusalem, inillili na yù ira mapulu duá nga sinudduán na sù ira káruán nga tatolay. Á ta pallakalakák da ta dалан, nakiubobuk nira, á kinagi na, ¹⁸ “Ginnán naw yawe kagiak ku. Gumon ittam ta Jerusalem. Á labbè tam sangaw, gaputad dangà, sikán nga Kaká

na ngámin na tatolay. Á ikeká rangà ta arubáng nayù ira kátannangán nga pári ána yù ira mesturu nga mangituddu sù tunung. Á pagikaruad dangà sangaw ta patay. ¹⁹ Á iyawâ dangà sangaw sù ira ari Kudio. Á uyoyungád dangà, á palapaligatad dangà. Á ipátà dangà laguk sangaw ta kurù. Á sangaw sù mekatallu nga ággaw, maginnanolayà,” kun ni Apu Kesu.

Yù Kiniddo nayù Yená di Ime kê Kuan

Markus 10:35-45

²⁰ Á manganánuán, jimikkì kê Apu Kesu yù atáwa ni Sebedo, nga nepappupúlù sù ira ánâ na, di Ime kê Kuan. Á namalittúkak yù babay ta arubáng ni Apu Kesu, ta aijan yù ipakimállà na. ²¹ Á iniyabbú ni Apu Kesu kuna, “Anni yù ikáyâ mu?” Á simibbák yù babay, “Apu, parè bì lâ nakuan tanu magitubang ka sangaw nga mammaguray sù páppatulám mu, á mepagitubang bì nakuan gapay nikaw yawe ira duá nga ánâ ku, á passidduá nga bangád daka, nga tádday ta jiwanám mu ána tádday ta jimigim,” kun na. ²² Á kinobobuk ni Apu yù ira sinudduán na, di Ime kê Kuan, á kinagi na nira, “Arán naw garè ammu yù kiddawan naw. Tumulù kayu panò nga mepagiyattam sù panigirigâ nayù ira tatolay, ta kunnay sù attamák ku sangaw?” kun na. Á kinagi ra, “Wan, meyattam mi,” kud da. ²³ Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Kuruk nga attamán naw noka yù jigâ nga kunnay ta ággiyattam ku sangaw. Ngam awán ta awayyâ nga mappíli sù ira mepagitubang ta jiwanák ku ána jimigì. Dannian nga pagitubangán yù naparán

megapu sù ira nga piníli ni Ammò ku,” kun na nira.

²⁴ Á pakaginná nayù ira mapulu nga sinudduán ni Apu sù kiniddo nayù ira duá nga kábulud da kuna, nakujjà yù mammang da laguk sù ira duá nga mawwagi. ²⁵ Á yáyù nga inagálán ni Apu Kesu yù ira sinudduán na, á kinagi na, “Ammu naw gemma yù kustombare nayù ira patul nga mammaguray, ta kitarok ira sù ira tatole ra. Á yù ira makáwayyá nga gádde ra, aripanad da yù ira tatolay. ²⁶ Ngam sikayu, arán naw ira párigán! Ari nga kunnian yù akkuán naw. Ta yù tolay nga máyâ nga mebiláng ta kotunán naw, tumulù laguk nga mabbaluntáriu nga masserbi nikayu. ²⁷ Á yù tolay nga máyâ nga mebiláng ta kátannangán naw, máwák na laguk nga mangabbák nikayu nga kun na aripan naw. ²⁸ Á yáyù yù kunnay gapay nikán, nga Kaká na ngámin na tatolay. Aringà minay nga passerbián na tatolay, ngam umayakin masserbi nira áнна metapilà nga magikáru sù liwâ na aru nga tatolay, tapé makipakomá ira kê Namarò áнна meyígù ira sù liwâ da,” kun ni Apu Kesu.

Yù Pamammapiá ni Apu Kesu sù ira Duá nga Buling

Markus 10:46-52; Lukas 18:35-43

²⁹ Á ta páno di Apu Kesu áнна yù ira sinudduán na ta ili na Jeriku, jimináddán kuna yù ira magaru. ³⁰ Á ajjan yù duá nga buling nga nagitubang ta aggik na dálan. Á pakaginná ra ta nattalebák si Apu Kesu, pine ra nakkatol, “Apu, ikállà kami bì, sikaw nga ginaká ni Patul Dabid,” kud da. ³¹ Á

napporayád da ira nayù ira tatolay. Á kinagi ra nira ta ari ira mattannuk. Ngam pine ra lâ nakkatakato! nga iniyássikad da, “Apu, ikállà kami bì, sikaw nga ginaká ni Patul Dabid!” kud da. ³² Á pakaginná ni Apu Kesu, nagginnà ta dálan, á inagálán na ira. Á iniyabbû na nira, “Anni yù ikáyâ naw nga akkuák ku megapu nikayu?” kun na. ³³ Á kinagi ra, “Apu, ikáyâ mi ta makasingan kamingin,” kud da. ³⁴ Á nakalò yù allà ni Apu Kesu nira áнна siniggek na yù matá ra. Á dagarágâ nakasingan iren, á nepappupùlù ira kuna.

21

Yù Ánge ni Apu Kesu ta Jerusalem

Markus 11:1-11; Lukas 19:28-40; Kuan 12:12-19

¹ Á ánge ra paga di Apu Kesu ta ili na Jerusalem, nakáranni ira ta babálay na Bepagi, ta garek na puddul na Olibo. Á pinapolu ni Apu Kesu yù duá nga sinudduán na. ² Á kinagi na nira, “Mapolu kayu lâ nga umay ta babálay,” kun na. “Á labbè naw tán, dagarágâ masingan naw yù dongki* nga negálù áнна yù kigo na. Ubbarán naw ira laguk ta iyánge naw saw níkan. ³ Á nu ajjan yù mangiyabbû nikayu, kagian naw lâ kuna, ‘Máwák na ira ni Apu,’ kun naw, á iyanugù na nga dagarágâ nga apan naw ira,” kun ni Apu Kesu nira. ⁴ Á nesimmu dan-niaw tapè matuppál yù inipeyubobuk na ngaw ni Namarò nga nabayák, sù ngaw ábbilinán na, nga kunniaw:

* **21:2** Yù dongki yù baddi nga kabáyu nga apaddu talingá na.

⁵ “Kagiam mu sù ira tatolay ta Jerusalem, ‘Innan nawè. Umayin yù patul naw, nga tumulù, nga mattakay ta kígaw na dongki. Ammán! Yù kígaw na dongki yù pattakayán na.’”†

⁶ Á yáyù nga minay laguk yù ira duá nga sinudduán ni Apu Kesu, á sinuppál da yù kinagi na. ⁷ Iniyánge ra yù ayám ána yù kigo na. Á iniyullák da yù gámì da sù barâ nayù ayám, á nattakay si Apu Kesu kuna. ⁸ Á aru yù ira tatolay nga nepappupúlù kuna, nga iniyullák da yù ira gagámì da sù dалан nga pallakarán na. Á yù ira káruán nga magaru, sippisippáng da yù pangapangá na káyu, nga iniyullák da gapay sù dалан. ⁹ Á nagayáyâ nga nagaragiák ngámin yù ira magaru nga napolu kê Apu ána yù ira naporían kuna gapay. Á inikatakotol da nga kinagi, “Dayáwat tam yù Patul tam, nga ginaká ni Patul Dabid! Mepagayáyâ kê Namarò yù Patul nga jinok na ta umay mammaguray! Meparáyaw si Apu Namarò ta lángì!”‡ kud da.

¹⁰ Á labbè ni Apu Kesu ta Jerusalem, napállâ yù ira ngámin nga tatolay sù ili. “Asinni yaw?” kud da ngámin. ¹¹ Á simibbák yù ira magaru nga nepulupulù kê Apu Kesu, á kinagi ra, “Si Apu Kesu yaw, nga ábbilinán ni Namarò nga taga Nasaret sù purubinsia na Galilia,” kud da.

Yù Ánge ni Apu Kesu sù Dakal nga Bale ni Namarò ta Jerusalem
Markus 11:15-19; Lukas 19:45-48; Kuan 2:13-22

† 21:5 Sakariâ 9:9 ‡ 21:9 Salmo 118:26

¹² Á pakatunù ni Apu Kesu ta Jerusalem, simillung sù karakalán nga kapilliá, nga mangilin nga bale ni Namarò, á pinaturiák na ngámin yù ira nga minálláku ta lágum nayù balay ána yù ira nga gumugumátang. Á binalabalittak na yù ira lamesá nayù ira minánnáli ta kuártu ána yù ira ággitubangán nayù ira minálláku ta lummun. ¹³ Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Ajjan yù kinagi ni Namarò, nga netúrâ sù dán nga libru, nga kunniaw, ‘Mangngágan yù balè ta Balay nga Ákkimállatán na ngámin na tatolay.’ Ngam sikayu, pabbalinan naw ta patuttukán nayù ira minákkokò!”§ kun na.

¹⁴ Á minay laguk kê Apu Kesu sù bale ni Namarò yù ira tatolay nga buling ána pilay, á pinammapiá na ira ngámin. ¹⁵ Ngam yù ira kátannangán nga pári ána yù ira mesturu nga mangituddu sù tunung na rilisiod da, napporay ira nu nasingad da yù pinagaddátu ni Apu Kesu nga makapállâ. Á nepallà yù pore ra ta pakaginná ra sù paddáyo nayù ira ábbing tán, nga nakkatakato, nga kud da, “Dayáwat tam yù ginaká ni Patul Dabid.” ¹⁶ Á iniyabbû da laguk nayù ira pári kê Apu Kesu, “Arám mu panò maginná yù kagian nayù ira ábbing?” kud da kuna. “Á wan,” kun ni Apu Kesu. “Maginnákay. Á arán naw panò binibbik yaw nga netúrâ nga Úbobuk ni Namarò? Ajjan netúrâ nga kunniaw, ‘Yù ira ábbing, mássiki yù ira babaddi, netuddu nira yù makkagi sù mepángngà nga áddáyo ra kê Apu.’ ”*

---

§ 21:13 Isaya 56:7; Jeremia 7:11 * 21:16 Salmo 8:2

17 Á kabalin na nakkagi ni Apu Kesu karanniw, nánawán na ira laguk, á nánaw ta ili nga minay nagammâ sù babálay na Bitania.

Yù Káyu nga Ari Mabbungá
Markus 11:12-14, 20-24

18 Á ta pannawák, pattoli di Apu Kesu ta ili, á nabisinán. 19 Á nasingan na yù káyu nga igò ta aggik na dалан, á jimikki kuna, ta innan na nu aijan bungá na. Ngam awán bulubugá ta nasingan na nga bungá na, nu ari lâ dipúru don. Á kinagi na laguk sù káyu, “Ari ken bulubugá mabbungá!” Á dagarágâ nallelay ána nakkatáng yù káyu. 20 Á yù ira sinudduán na, napállâ ira ta pakasingad da karanniw. “Á ngattá, ta dagarágâ nga nakatáng yawe káyu?” kud da. 21 Á simibbák si Apu Kesu, á kinagi na nira, “Kuruk yù kagiak ku nikayu. Nu kuruk nga mangikatalà kayu kê Namarò, ána ari kayu bulubugá mabbábáng, makuá naw gapay sangaw yù kunnay sù kingnguâ sawe káyu. Á ari lâ kunnian yù awayyá naw, ta nu kagian naw táne puddul, ‘Magali ka tán nga umay ta bebay,’ á makuá laguk. 22 Á nu mangikatalà kayu kê Namarò, maguray lâ yù kiddawan naw nga pakimállâ naw kuna, á mapalurò sangaw,” kun ni Apu Kesu.

Yù Meyannung sù Paggapuán nayù Pakáwayyá
ni Apu Kesu
Markus 11:27-33; Lukas 20:1-8

23 Á nanoli laguk si Apu Kesu sù dakal nga bale ni Namarò, tapè mangituddu sù ira tato-lay. Á pangituddu na nira, minay kuna yù ira kátannangán nga pári ána yù ira karakalán nga Kudio, á iniyabbû da kuna, “Anni yù pakáwayyám nga mangnuá ta ngámin karanniw nga akka-akkuám mu? Asinni yù nangiyawâ nikaw sù pakáwayyám?” kud da kuna. 24 Á simibbák si Apu Kesu nira, á kinagi na, “Ajjan gapay bì yù iyabbû ku nikayu. Nu matabbák nawà, á kagiak ku gapay nikayu yù paggapuán nayù pakáwayyâ. 25 Á yawe yù iyabbû ku. Isaw panò yù paggapuán nayù pakáwayyá ni Kuan nga Minánnigù? Nag-gapu kâ Namarò, onu naggapu ta tolay?” kun na. Á nakkaká-abba-abbû ira, “Anni yù itabbák tam? Nu kagiat tam ta naggapu kâ Namarò, á kun na sangaw nittam, ‘Á ngattá, ta ari kayu nanguruk kuna?’ 26 Á nu kagiat tam ta naggapu ta tolay, maganásing ittam sù ira tatolay, marakè akkuád da ittam. Ta aggira ngámin, ibiláng da ta kuruk nga ábbilinán ni Namarò si Kuan,” kud da. 27 Á yáyù nga initabbák da kâ Apu Kesu, “Arám mi garè ammu,” kud da. Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Á arák ku gapay laguk kagian nikayu yù paggapuán nayù pakáwayyâ nga mangnuá sù akka-akkuák ku,” kun na.

Yù Ángngarigán nga Meyannung sù ira Duá nga Mawwagi

28 Á nagángngarigán si Apu Kesu laguk, á kinagi na, “Anni yù kagian naw ta ure naw nga meyan-nung karanniw. Ajjan yù tolay nga yáma na duá

nga ánâ na nga lálláki. Á minay sù kaká, á kinagi na kuna, ‘Anâ ku, e ka bì mattarabáku sù komán,’ kun na. ²⁹ ‘Molang ku,’ kun na anâ na kuna. Ngam sangaw, nabbabáwi sù initabbák na kâ ammò na, á minay galâ. ³⁰ Á minay yù yáma ra sù mekaruá nga anâ na, á kinagi na gapay kuna ta kunnay sù kinagi na sù kaká na. ‘Wan, Ammò. Umayà,’ kun nayù urián. Ngam ari minay. ³¹ Asinni nira yù nanuppál sù kinagi nayù yáma ra?” kun ni Apu Kesu. Á kinagi ra, “Yù kaká ngay!” Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Wan, á kuruk yawe nga kagiak ku níkayu nga karakalán, ta yù ira minálliwâ nga kunnay sù ira minángngilogò nga mináttuki ta buwì áanna yù ira bábbay nga minákkarallow, mapolu ira nga mesipà sù pammagurayán ni Namarò ánnè níkayu. ³² Ta si Kuan nga Minánnigù, minay nga mangituddu níkayu sù napiá áanna matunung nga tuttulan naw nakuan, tapè mabbalin ta napiá yù ággangnguá naw, ngam arán naw kinuruk. Ngam nanguruk kuna yù ira mináttuki ta buwì áanna yù ira bábbay nga minákkarallow. Á mássiki nu nasingan naw yù pabbabáwi ra, ari kayu paga nabbabáwi tapè kurugan naw yù inituddu na,” kun ni Apu Kesu.

Yù Ángngarigán nga Meyannung sù ira Karakalán nga Kudío

Markus 12:1-12; Lukas 20:9-19

³³ Á kinagi na laguk ni Apu Kesu nira, “Ginnán naw paga yù tádday nga ángngarigák ku. Ajjan yù tolai nga nammulá ta úbas sù ákkomanán na. Á inalitukán na yù kobasán, á pidde na

gapay yù áppappatán ta úbas, tapè apan na yù tabbuk na. Á pidde na gapay yù atannáng nga balay, nga ájjiapatán nayù magguárdiá sù kobasán. Á ta kabalin na nappadday, inikárgu na sù ira minánnaron, á nánaw nga minay ta arayyu nga lugár.

³⁴ “Á gapu ta jiminakal nga nabbungá yù úbas, á jiminittál yù pappusik da. Á jinok na laguk nayù makákkuá ta kobasán yù ira aripan na sù ira manaron ta kobasán na, tapè málá da yù balle na. ³⁵ Ngam ta labbè da ta kobasán, ginápù da ira nayù ira minánnaron. Á tádday yù pinalapalù da, á pinapáte ra yù mekaruá, ána pinayáng da ta batu yù mekatallu. ³⁶ Á yáyù nga jinok na mángin nayù makákkuá yù aru nga aripan na ánnè sù ira olu nga minay. Ngam kingnguá ra má gapay ira nayù ira minánnaron ta kobasán.

³⁷ “Á yáyù nga ninonò nayù makákkuá ta kobasán ta doban na laguk yù aná na nga umay sù ira minánnaron, ta kagian na ta nonò na, ‘Yawe nga aná ku yù kukurugán nga pakimorayád da,’ kun na. ³⁸ Ngam ta pakasingan nayù ira minánnaron sù aná na, inigagánge ra, ta kagiad da, ‘Ye! Aggina yù makákkuá ta kobasán sangaw nu matay yù yáma na. Arà! Et tamin, ta papatáyat tam tapè kukuá tam sangawin yù kobasán,’ kud da. ³⁹ Á ginápù da laguk, á inilawád da sù nálitukán nga kobasán, á pinapáte ra.

⁴⁰ “Á anni laguk yù akkuán nayù makákkuá ta kobasán sù ira minánnaron sangaw nu umay sù kobasán na?” kun ni Apu Kesu nira. ⁴¹ Á

simibbák ira kuna, á kinagi ra, “Ari bulubugá mabbábáng nga mamapátay sù ira narákè nga minánnaron, tapè ikárgu na yù kobasán na sangaw sù ira tanakuán nga minánnaron nga mangiyawâ kuna sù balle na sangaw nu mapusik,” kud da.

⁴² Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Uwan á! Á arán naw paga panò nabibbik yù dán nga netúrâ nga Ubobuk ni Namarò? Ajjan yù netúrâ nga kunniaw,

‘Yù tádday nga batu nga panakitán nayù ira map-padday ta balay, aggina galâ yù nabbáli ta ánnáddagán na balay.

Yaw yù kingnguá ni Apu Namarò, á nerallà yù kapállâ tam megapu kuna.’†

⁴³ Á yáyù nga kagiak ku nikayu,” kun ni Apu Kesu nira, “mássiki nu sikayu nga Kudio yù piníli ni Namarò áddè ngaw, patalián na kayu sangaw. Ta gapu ta panakitán naw yù sinullà na nga mam-maguray, ari kayu mesipà sù pammagure ni Namarò nu ari galâ yù ira tatolay nga magayáyâ nga manuppál sù ipakuá na nira. ⁴⁴ Á ngámin ira nga kun na mesiddúkal sù batu, kunnay ira ta mapakpakakká. Á ngámin yù ira mapannátán nayù batu sangaw, marappi ira nga maburuburâ,” kun ni Apu Kesu.

⁴⁵ Á pakaginná nayù ira kátannangán nga pári ána yù ira Parisio sù ira ángngarigán ni Apu Kesu, nánámmuád da ta aggira yù ubu-ubobugan na, nga meyárik sù ira nanakì sù makákkuá ta kobasán ána meyárik ira gapay sù ira nanakì sù batu nga nabbáli ta ánnáddagán na balay. Á yáyù nga

---

† 21:42 Salmo 118:22-23

mappanà yù pore ra. ⁴⁶ Á pinarubád da nakuan gaputan, ngam naganássing ira sù ira magaru nga tatolay, gapu ta kinuruk nayù ira tatolay ta ábbilinán ni Namarò si Apu Kesu.

22

Yù Ángngarigán nga Meyannung sù Bodá *Lukas 14:15-24*

¹ Á nagángngarigán paga si Apu Kesu. Á kinagi na, ² “Á kunniaw yù keyarigán nayù ángngisipà ni Namarò ta tatolay sù pammagure na. Ajjan yù patul nga namarán ta bodá nayù anâ na nga laláki. ³ Á kabalid da namarán, jinok nayù patul yù ira aripan na nga umay magágál sù ira tatolay nga inapà na. Ngam nanakì yù ira inapà na nga umay makibodá. ⁴ Á yáyù nga jinok na laguk nayù patul yù ira tanakuán nga aripan na. Á kinagi na nira, ‘Kagian naw bì sù ira inapà ku ta umay lâ ira nga umay, ta dán nga naparán yù ipabbodá mi. Napártingin yù ira báka ána yù ira matabá nga kígaw, á naparánin ngámin yù máwák tam,’ kun na. ⁵ Ngam pinaguráyád da yù pangágál nayù patul nira, á inupù da yù akka-akkuád da. Ajjan yù ira nga minay ta ákkomanád da ána yù ira minay nalláku. ⁶ Á yù ira káruán, ginápù da yù ira káruán nga aripan nayù patul, á inipasapisiránád da ira, ána pinapáte ra yù ira káruán.

⁷ “Á pakarámak nayù patul karannian, nepallà yù pore na, á jinok na yù ira suddálu na, ta ed da papatáyan yù ira namapátay. Á sinuggi ra yù ili ra. ⁸ Á kinagi na laguk nayù patul sù ira aripan

na, ‘Dán nga naparánin ngámin yù ipabbodâ, ngam ari mepángngà yù ira olu nga inagálák ku. ⁹ E kayu ta dápun, á apatan naw nga umay makibodá yù ira ngámin nga masingan naw,’ kun na. ¹⁰ Á minay laguk yù ira aripan nayù patul, á inagálád da ngámin yù ira narángnganád da ta dálan, nga tatolay nga napiá onu narákè. Á yáyù nga nannu yù bale nayù patul sù ira makibodá.

¹¹ “Á minay laguk yù patul nga nakiubobuk sù ira álliuk na, á nasingan na yù tádday nga ari nappabbisti ta ákkibodá. ¹² Á iniyabbû nayù patul kuna, ‘Kopuk ku, ngattá, ta simillung ka saw nga ari nappabbisti ta ákkibodá?’ kun nayù patul. Á ari nakatabbák yù tolai. ¹³ Á kinagi na laguk nayù patul sù ira masserbi kuna, ‘Gaputan naw ta baluran naw, á ilappák naw ta lawán sù kakallatán, nga gián nayù ira gikulukuletán, nga mangngarangngaringngì megapu sù jigâ da.’ ”
¹⁴ Á kinagi na laguk ni Apu Kesu, “Aru yù ira nga agálán ni Namarò nga tumuttul kuna, ngam baddi lâ yù ira napíli na nga mesipà kuna.”

Yù Pangiyabbû da ta Meyannung sù Pappagá ra ta Buwì sù Patul

Markus 12:13-17; Lukas 20:20-26

¹⁵ Á ta kabalin na yaw, nánaw laguk yù ira Parisio tán, á minay ira nakkaká-ubu-ubobuk nu kunnasi yù ánnukuk da kê Apu Kesu ta meyannung sù ubobuk na. ¹⁶ Á yáyù nga jinok da laguk kê Apu Kesu yù ira kábulud da nga Parisio, nga nepapupúlù sù ira kábulun ni Patul Erodo. Á labbè da sù gián ni Apu Kesu, kinagi ra kuna, “Apu, ammu mi

nga awán ta ángngilogò mu áнна kuruk yù ituddum nga bilin ni Namarò nga ipakuá na ta tatolay. Á awán ta irumurumám nga tatolay, gapu ta awán ta ikaburung mu nu anni yù kagiad da, mássiki nu makáwayyá ira. ¹⁷ Kagiam mu bì laguk yù nonò mu nga meyannung karanniaw. Arán na panò ipugik nayù tunung tam yù pappagá tam ta buwì kâ Sisar, nga patul nga mammaguray ta Roma?” kud da. ¹⁸ Ngam natagenà ni Apu Kesu yù narákè nga nonò da. Á yáyù nga kinagi na nira, “Sikayu, nga agippípiá! Ngattá, ta paraparubán nawà nga tukubán? ¹⁹ Ipasingan naw bì nikán yù kuártu nga ipappagá naw ta buwì,” kun na. Á iniyawâ da kuna yù pirâ. ²⁰ Á iniyabbû ni Apu Kesu nira, “Asinni yù maká-alinu áнна makángngágan nga nemárká sawe pirâ?” kun na. ²¹ “Si Patul Sisar,” kud da. Á kun na laguk ni Apu Kesu, “Á kukuá ni Patul Sisar laguk yù pirâ nga namárkán ta kágappà nayù mammang na áнна yù ngágan na. Á yáyù nga pagán naw yù buwì nga meyannung sù pakáwayyá na. Á tuppálan naw gapay yù ipakuá ni Namarò nikayu, nga meyannung sù pakáwayyá na gapay,” kun ni Apu Kesu. ²² Á pakaginná nayù ira kábulun ni Patul Erodo áнна yù ira Parisio sù kinagi ni Apu Kesu, nepallà yù kapállá da sù kasírik nayù itabbák na. Á nánawád da.

Yù Meyannung sù Paginnanole nayù ira Námmatay

Markus 12:18-27; Lukas 20:27-40

²³ Á tán nga ággaw galâ, minay gapay yù ira káruán nga Sadusio. Aggira yù makkagi ta ari

maginnanolay yù ira námmatay. Á jiminikkì ira nga nagiyabbû kê Apu Kesu. ²⁴ Á kinagi ra, “Mes-turu, aijan yù netúrâ nga inittuddu na ngaw ni Moyses. ‘Nu matay yù laláki nga natayán na yù atáwa na nga awán ta anâ da, máwák nayù wagi nayù natay nga atawán na yù bálu, tapè maganá ira, á mebiláng yù anâ da ta anâ nayù wagi na nga natay.’ ²⁵ Á gári, aijan sawe giám mi yù ira pitu nga mawwawági nga lálláki. Á nangatáwa yù kaká, á natay nga awán ta anâ na. Á yáyù nga inatáwa nayù urián na yù bálu, nga asípák na. ²⁶ Á natay laguk yù mekaruá nga laláki gapay nga awán ta anâ na. Á kunnian gapay yù nesimmu sù mekatallu nga laláki ána yù ira dumaddáddán nga wáwwagi na áddè sù mekapitu. Aggira ngámin, nattutubbátád da nga inatáwa yù babay nga bálu nayù kaká ra, á natay ngámin yù ira mawwawági nga awán ta anâ da. ²⁷ Á naporían nga natay gapay yù babay. ²⁸ Á yawe bì yù iyabbû mi nikaw. Noka nu duttál yù ággaw na paginnanolay nayù ira námmatay, asinni laguk sù ira ngaw pitu nga lálláki yù atáwa nayù babay? Nepatalugáring ta inatáwa ra ngámin nga pitu,” kud da.

²⁹ Á simibbák si Apu Kesu nira, á kinagi na, “Nakaliwâ kayu ta pannononò naw, gapu ta arán naw garè mánnámmuán yù dán nga netúrâ nga Ubobuk ni Namarò, ána arán naw gapay mánnámmuán yù pakáwayyá ni Namarò. ³⁰ Sangaw nu maginnanolay yù ira námmatay, mapataliánin yù ággián na tatolay, á kunnay ira sù ira daroban ni Namarò ta lángì, nga ari

makiatáwa áнна mangatáwa. ³¹ Á ta meyannung sù paginnanolay nayù ira námmatay, arán naw paga panò nabibbik yù kinagi ni Namarò nikayu? Netúrâ yaw nga kinagi na, ³² ‘Sikán si Namarò, nga pakimorayád di Abrakam kári Isak kê Akup,’ kun ni Namarò. Á si Namarò, ari gemma yù pakimorayán nayù ira námmatay, nu ari galâ yù pakimorayán nayù ira matolay,”* kun ni Apu Kesu nira. ³³ Á ta pakaginná nayù ira magaru nga tatolay karannian nga kinagi ni Apu Kesu, napállâ ira sù pangituddu na. Ta nánammúád da ta mepattolay lâ paga yù ira ngaw naggaká nira, di Abrakam kári Isak kê Akup, mássiki nu natay yù baggi ra ngaw nga nabayágin lage na nakkagi ni Namarò ta aggina yù pakimorayád da.

Yù Kapoluán nayù ira Taddán ni Namarò nga Máwák na Tolay nga Tuppálan

Markus 12:28-34; Lukas 10:25-28

³⁴ Á pakaginná nayù ira Parisio ta ari nakatabbák yù ira Sadusio kê Apu Kesu, naggagammung ira, á jiminikkì ira kuna. ³⁵ Á aijan nira yù abugádu nga makáwayyá ta meyannung sù tunung nayù rilisiod da. Nagiyabbû kê Apu Kesu, ta parubán na tukubán, á kinagi na, ³⁶ “Mesturu, anni yù kapoluán nayù ira ngámin nga taddán ni Namarò nga máwák na tolalay nga tuppálan?” kun na. ³⁷ Á kinagi ni Apu Kesu kuna, “ ‘Iddi-iddukam mu yù Yápum nga namarò nikaw megapu sù ngámin nga ayâ nayù putum, megapu sù ngámin nga urem, áнна megapu sù

* 22:32 Exodo 3:6

ngámin nga nonò mu.’† 38 Yane yù napolu nga tunung nga máwák na tolay nga tuppálan. 39 Á negittá sù kapoluán yù mekaruá nga tunung ni Namarò, nga kunniaw: ‘Iddi-iddukam mu yù ira ikáttolem gapay nga kunnay sù pangiddù mu sù baggim.’‡ 40 Á yawe ira duá nga tunung ni Namarò yù nabbatayán nayù ira ngámin nga tunung nga inikatalà ni Namarò kâ Moyses áanna yù ngámin nga inituddu nayù ira ábbilinán ni Namarò áddè ngaw.”

*Yù Ángngiyabbû nayù Tolay nga Meyannung sù Mangiyígù nga Mangngágan ta Kiristu
Markus 12:35-37; Lukas 20:41-44*

41 Á gapu ta ajjanin yù ira Parisio nga naggagam-mung, á lage ra nánaw, nagiyabbû si Apu Kesu nira, nga kun na, 42 “Anni laguk yù kagian naw nga meyannung sù Mangiyígù nga mangngágan ta Kiristu, nga umay mammaguray? Asinni yù naggaká kuna?” kun na. Á simibbák ira, á kinagi ra, “Aggina yù ginaká nayù ngaw Patul Dabid,” kud da. 43 Á iniyabbû na laguk ni Apu Kesu nira, “Á nu kuruk nga ginaká nayù ngaw Patul Dabid, ngattá laguk ta kinagi ni Patul Dabid ta aggina yù Yápu na? Ta yáyù inipeyubobuk na ngaw nayù Ikararuá ni Namarò kâ Dabid, nga kunniaw:

44 ‘Si Apu Namarò, kinagi na sù Yápu: E ka bì magitubang ta jiwanák ku,
sù ággitubangán nayù meparáyaw, áddè ta arák
ku appútan yù ira malussaw nikaw.’§

---

† 22:37 Deuteronomio 6:5   ‡ 22:39 Libitiko 19:18   § 22:44 Salmo 110:1

⁴⁵ Á gapu ta pakkagi ni Dabid ta aggina yù Yápu na, ngattá laguk ta kagian naw ta ginaká na galâ ni Dabid?” kun ni Apu Kesu nira. ⁴⁶ Á awán bulubugá ta makatabbák kâ Apu Kesu. Á yáyù nga namegapu tán nga ággaw, awán bulubugá ta makeyangngà nga magiyabbû kuna.

23

Yù Pamappalán ni Apu Kesu nga Meyannung sù ira Parisio ána yù ira Mesturu nga Mangituddu ta Rilision

Markus 12:38-39; Lukas 11:43, 46; 20:45-46

¹ Á pagubu-ubobuk ni Apu Kesu sù ira magaru nga tatolay ána yù ira sinudduán na, kinagi na laguk, ² “Yù ira mesturu nga mangituddu ta rilision ána yù ira Parisio, aijan yù pakáwayyá ra nga ibukalán yù tunung ni Namarò nga inipetúrâ na kâ Moyses. ³ Á yáyù nga kurugan naw ána tuppálan naw laguk ngámin yù kagiad da nikayu. Ngam arán naw párigán yù akka-akkuád da, ta arád da tuppálan yù ubu-ubobugad da. ⁴ Á aru yù ilannà da sù tunung nga ipakuá ra nikayu, nga narigâ nga mapalurò, nga kunnay ta narámmâ nga ipakáttu ra nikayu, ngam arád da kayu bulubugá abbágán nga mangáttu. ⁵ Á ngámin yù akka-akkuád da, akkuád da ta arubáng na tatolay, tapè masingan nayù ira tatolay ána dayáwad da ira. Yáyù nga parakalad da yù ággianán nayù papel nga netúratán nayù Ubobuk ni Namarò, nga ibabbak da ta mukâ da ána labunagád da. Á pakápadduad da yù uge na barawási ra, nga ipappeddaráyo ra

gapay. ⁶ Á nu umay ira makilálláng, onu maggagammung ira sù paggagammungád da, ikáyâ da magitubang sù kapiánán nga ággitubangán nayù tolay nga meparáyaw. ⁷ Á pappassiár da ta dápun, káyatád da yù pakimore nayù ira tatolay nira ána mangabbún nira ta Mesturu.

⁸ “Ngam sikayu, arán naw iyanugù nga abbúnad da kayu ta Mesturu nayù ira kábulun naw. Ta mawwawági kayu, á awán gemma ta mesturu naw nu ari sikán galâ nga táttádday. ⁹ Á arán naw abbúnan ta Ammò yù ira kábulun naw sawe dabbuno, gapu ta táttádday lâ yù Ammò naw nga si Namarò nga aijan ta lángì. ¹⁰ Á arán naw iyanugù nga abbúnad da kayu ta Apu, gapu ta táttádday lâ yù pakiyápuán naw, nga sikán nga si Kiristu nga naggapu kê Namarò. ¹¹ Á yù makáwayyá nga tolay nga kátannangán naw, máwák nga aggina yù masserbi nga mangabbák nikayu, nga kun na aripan naw. ¹² Ta yù tolay nga mappeddaráyaw, aggina yù mepagukák sangaw nga mepasiránán. Á yù tolay nga tumulù nga gumukák, aggina yù mepotun sangaw nga meparáyaw.”

Ipalappâ ni Apu Kesu yù Nonò nayù ira Áppè Pípiá, nga Mangituddu ta Rilision ána yù ira Parisio Markus 12:40; Lukas 11:39-42, 44, 52; 20:47

¹³ Á kinagi na paga ni Apu Kesu, “Magimuguk kayu, sikayu nga mesturu nga mangituddu ta rilision naw ána sikayu nga Parisio, nga áppa-áppè nga tumuttuttul kê Namarò. Agippípiá kayu! Anni ngillâ yù ámmagikáru ni Namarò sangaw nikayu!

Nakaliwâ kayu ta pangituddu naw, megapu sù kotun na nonò naw. Ari kayu bulubugá nga mesipà sù pammagure ni Namarò megapu sù narákè nga ággangngúá naw. Ari lâ yù panaki naw nga mesipà, nu ari gapay ta ilogò naw yù ira tatolay nga makkaragâ nga mesipà sù pammagure ni Namarò. Manaki kayu nga tumuttuttul kê Namarò, á arán naw ira anugutan nga tumuttuttul kuna.

¹⁴ “Magimuguk kayu, sikayu nga mesturu nga mangituddu ta rilision ána sikayu nga Parisio. Napiá yù lawán naw, ngam narákè yù unak naw. Agippípiá kayu! Ngattá, ta lannapán naw yù ikáru naw kê Namarò? Ngattá, ta darogatan naw yù ira bábbay nga bálu, tapè gubatan naw yù kukuá ra ána bale ra. Á kabayagan naw yù ákkimállà naw, tapè mepasingan sù ira tatolay ta napiá kayu, ngam áppè pípiá kayu lâ. Yáyù nga mappaná sangaw yù ámmagikáru ni Namarò nikayu.

¹⁵ “Magimuguk kayu, sikayu nga mesturu nga mangituddu ta rilision ána sikayu nga Parisio. Agippípiá kayu! Ngattá, ta dumáki kayu ta dammáng na bebay nga umay ta arayyu nga lugár, tapè aleran naw mássiki táttáday nga patuttulan naw. Á nu ajjan sangaw yù mapatuttul naw, yá lâ mepángngà nga labbetán na yù api ta impiernu nga ari máddà ta áddè ta áddè, nepatalugáring ta narákè yù akka-akkuán na ánnè sù kingnguá naw.

¹⁶ “Magimuguk kayu, sikayu nga kun na buling nga mangituddu ta dálan sù ira kábulun na nga buling. Ta pangituddu naw, á ngattá, ta kagian naw, ‘Nu ipappagássingán na tolai yù mangilin nga bale ni Namarò sù pangitabbá na, arán na

máwák nga tuppálan yù initabbá na. Awán ta liwâ na nu arán na tuppálan yù initabbá na. Ngam nu yù buláwán nga aijan ta lágum nayù mangilin nga bale ni Namarò yù ipappagássingán na, máwák nga tuppálan na yù initabbá na, 'kun naw. ¹⁷ Kunnay ta buling kayu áнна ulapá! Anni panò yù kangilinán? Mangilin panò nakuan yù buláwán nga aijan ta bale ni Namarò nu ari lâ megapu sù kangilin nayù bale ni Namarò?

¹⁸ “Á ngattá ta kagian naw, ‘Nu ipappagássingán na tolay yù ángngiyátangán, arán na máwák nga tuppálan yù initabbá na, ta awán ta liwâ na nu arán na tuppálan. Ngam nu ipappagássingán na yù iyátáng na kê Namarò nga ipotun na sù ángngiyátangán, á máwák nga tuppálan na yù initabbá na, 'kun naw. ¹⁹ Ari panò kuruk nga kunnay kayu ta buling! Anni panò yù kangilinán? Mangilin panò yù iyátáng na tolay kê Namarò, nu ari galâ megapu ta nepotun sù mangilin nga ángngiyátangán? ²⁰ Á yáyù nu aijan yù itabbá na tolay kê Namarò, á nu ipappagássingán na yù ángngiyátangán nga mangilin, mesipà gemma gapay yù ngámin nga meyátáng tán. ²¹ Á kunnian gapay, nu ipappagássingán na tolay yù mangilin nga bale ni Namarò, mesipà gemma gapay sù pappagássingán na si Namarò nga maggián ta bale na. ²² Á nu ipappagássingán na tolay yù lángì, nga pammagurayán ni Namarò, mesipà gemma gapay si Namarò nga mammaguray tán.

²³ “Magimuguk kayu, sikayu nga mesturu nga mangituddu ta rilision áнна sikayu nga Parisio, ta pagikaruan na kayu sangaw ni Namarò.

Agippípiá kayu! Ngattá, ta iyawâ naw kê Namarò yù mekamapulu nga makkakerumá nga kiruk na atang nga inimulá naw, ngam arán naw tuppálan yù tunung nga kuruk nga máwák naw nga tuppálan. Ari matunung yù akka-akkuán naw. Awán ta ángngikállà naw sù ira kábulun naw. Á ari kayu mekatalà. Napiá yù pangiyawâ naw sù mekamapulu kê Namarò, ngam máwák naw gapay nakuan nga ari lonán yù napiá nga akka-akkuán naw nga matunung áнна yù ángngikállà naw sù ira kábulun naw áнна yù panuppál naw sù pakáwayyá naw nga mekatalà nikayu. ²⁴ Meyárik kayu ta buling nga mangituddu ta dалан sù ira kábulun na nga buling. Tángngagan naw ta napiá yù káruán nga ituddu nayù tunung, ngam pinaguráyán naw yù kapiánán nga ituddu na nga máwák naw tuppálan. Meyárik kayu gapay ta mangalissî sù inuman na, tapè irián na yù ilà, ngam golpian na tallanan sangaw yù kamel!

²⁵ “Magimuguk kayu laguk, sikayu nga mesturu nga mangituddu sù rilision áнна sikayu nga Parisio, ta pagikaruan na kayu sangaw ni Namarò. Agippípiá kayu! Ngattá, ta magugâ kayu ta passuelu áнна tariaw, tapè narenu yù lawán na. Ngam ari narenu yù ajjan ta unak naw, ta arán naw napakarenuán yù nonò naw. Mangilogò kayu áнна mukkuk kayu nga ari makáppak! ²⁶ Sikayu nga Parisio, kunnay kayu ta buling! Papoluan naw nga pakarenuán bì yù narákè nga nonò naw, nga ari masingan, tapè mepasingan sangaw ta napiá gapay yù akka-akkuán naw.

²⁷ “Magimuguk kayu, sikayu nga mesturu nga

mangituddu ta rilision naw áнна sikayu nga Parisio, ta pagikaruan na kayu sangaw ni Namarò. Agippípiá kayu! Ta kunnay kayu ta tanam nga napappuraw ta píntá, nga nakástá yù lawán na, ngam ta unak ajjan yù tulutuláng na natay áнна narúnù nga nabuyù. ²⁸ Á kuruk nga karannian yù keyarigán naw, ta kunnay ta napiá áнна matunung kayu ta ánninganán na tatolay, ngam narákè yù unak naw, ta áppè pípiá kayu nga minálliwâ.”

Yù Pangipakánnámmu ni Apu Kesu sù Pamagikáru ni Namarò

Lukas 11:47-51

²⁹ Á kinagi na paga ni Apu Kesu, “Magimuguk kayu, ta pagikaruan na sangaw ni Namarò nikayu, sikayu nga mesturu nga mangituddu ta rilision áнна sikayu nga Parisio. Agippípiá kayu, ta pakástán naw yù katanamán nayù ira ngaw ábbilinán ni Namarò áнна yù pantiong nayù ira ngaw napiá nga tatolay. ³⁰ Á kagian naw, ‘Nu ajjan kami lâ nakuan sù ngaw ággaw nayù ira naggaká nikami, ari kami nepattádday sù ira minámmapátay sù ira kábulud da nga ábbilinán ni Namarò,’ kun naw. ³¹ Á megapu sù kagian naw, palappátan naw ta kuruk nga sikayu yù ginaká nayù ira ngaw namapátay sù ira ngaw ábbilinán ni Namarò. ³² Arà! Balinan naw laguk yù narákè nga pinegapuanán nayù ngaw ira naggaká nikayu. ³³ Kunnay kayu ta ánâ na iráw, ta naggigittá kayu sù ira ngaw naggaká nikayu, nga narákè yù nonò da áнна minángngilogò ira. Egga panò yù awayyá naw nga mattálaw, tapè ari kayu mekanakanâ sù pamagikáru ni Namarò ta impiernu? Ari kayu

gemma makalilli kuna! ³⁴ Á yáyù nga dobak ku sangaw nikayu yù ira ábbilinán ni Namarò, yù ira masírik, ána yù ira mesturu, ta ed da kayu nakuan tudduán. Á papatáyan naw sangaw yù ira káruán nira, á ipátà naw ta kurù yù ira káruán, á aijan yù ira nga paligatan naw sangaw sù ira ággagammungán naw. Á ta pattálo ra, sissimmátan naw ira lâ, á jigirigátan naw ira ta ngámin nga ili nga angayád da. ³⁵ Á yáyù nga mekanakanâ kayu galâ sangaw sù pamagikáru ni Namarò sù ira namapátay sù ira ngámin nga napiá nga tatolay, nga namegapu ta áddè ngaw kê Abel nga anâ ni Lákay Adan, ta áddè kê Sakariâ, nga anâ ni Barakiâ, nga pinapáte naw sù lállátán nayù bale ni Namarò ána yù ánnuggián ta meyátáng. ³⁶ Á kuruk yù kagiak ku nikayu, sikayu nga gakagaká ngawe, mekanakanâ kayu sù pamagikáru ni Namarò, megapu sù pamapáte nayù ira ngaw naggaká nikayu sù ngámin ira nga ábbilinán na.”

*Yù Pangiddù ni Apu Kesu sù ira taga Jerusalem
Lukas 13:34-35*

³⁷ Á kinagi na laguk ni Apu Kesu, “Sikayu nga taga Jerusalem! Nepallà yù daddam ku, ta arán nawà ginnán! Papatáyan naw yù ira ábbilinán ni Namarò ána payangan naw ta batu yù ira nga jinok na nga manuddu nikayu! Á namepígiá yù inamma-ammung ku nakuan nikayu nga kunnay sù ángngammung na úpá sù píyà na, ngam manakì kayu! ³⁸ Á yáyù nga sikayu lállaguk maguray, ta nánawán na kayin, nga pinaguráyán ni Namarò. ³⁹ Á yaw kagiak ku nikayu. Arán nawà sangawin

masingan ta áddè ta dattál na ággaw nga panolì, á tákkilán nawà ána kagian naw, ‘Dayáwat tam yù Umay nga pannakabaggi ni Apu Namarò nga mammaguray!’ ”*

24

Yù Pangipakánnámmu ni Apu Kesu sù Karabbâ na noka nayù Dakal nga Bale ni Namarò ta Jerusalem

Markus 13:1-2; Lukas 21:5-6

¹ Á páno ni Apu Kesu sù mangilin nga kapilliá, nga bale ni Namarò, minay kuna yù ira sinudduán na, ta ituddu ra kuna yù ira makkakerumá nga balay sù dakal nga kapilliá. ² Á simibbák si Apu Kesu nira, a kinagi na, “Innan nawè ngámin yawe ira nakástá nga balay kunangan, ta kuku-rugán nga kuruk yù kagiak ku nikayu, nga awán bulubugá ta dakal nga batu nga mabattang sangaw sù gián na, mássiki lâ tádday, nga ari sangaw mewarawarâ, gapu ta marabbâ ngámin sangaw,” kun na.

Yù Jigâ nga Duttál sangaw

Markus 13:3-13; Lukas 21:7-19

³ Á ta páno ni Apu Kesu ta Jerusalem, minay sù puddul na Olibo, á nagitubang tán. Á jimikkì kê Apu yù ira sinudduán na, aggira lâ, á kinagi ra kuna, “Apu, kagam mungè bì nikami, nu káni yù kesimmu nayù ngámin nga kinagim gangù nikami? Á anni yù panákkilálám mi ta duttálin yù panolim ána yù pagáddekán na ággaw?” kud

---

* **23:39** Salmo 118:26

da kuna. ⁴ Á kun ni Apu Kesu nira, “Mag-imuguk kayu tapè awán ta mangilogò nikayu, marakè mepakkáttuay kayu laguk sù panguruk naw nikán. ⁵ Ta aru yù ira mattutubbâ nga umay, nga makkagi ta aggira yù MakKiristu. Á aru yù ira nga ilogò da sangaw, nga mepakkáttuay sù panuttul da nikán. ⁶ Á marámak naw sangaw yù ira makigerrá nga aranni nikayu áнна yù ira makigerrá gapay sangaw ta arayyu nga lugár. Ari kayu mabburung nu mamegapu danniaw, ta máwák nga mesimmu danniaw, ngam ari paga yaw yù pagádekán na dabbuno. ⁷ Ta makigerrá sangaw yù makkakerumá nga tatolay sù ngámin nga lugár da áнна páppatulád da. Á duttál sangaw yù bisin ta makkakerumá nga lugár, áнна lunik sù makkakerumá nga gián. ⁸ Á ngámin danniaw yù pamegapu na jigâ nga kunnay sù pappasíkal nayù maganá.

⁹ “Á sangaw nu mamegapu yù jigâ, ikalusso ra kayu nayù ira tatolay megapu sù panguruk naw nikán. Á gaputad da kayu laguk áнна ikeká ra kayu ta arubáng nayù ira makáwayyá, tapè jigirigátad da kayu áнна papatáyad da yù ira káruán nikayu. ¹⁰ Á aru yù ira nga pallikuránád da yù ángnguruk da nikán. Á makkakálussaw ira áнна makkakáránuk ira. ¹¹ Á aru yù ira mattá-ábbilinán nga arán na jinok ni Namarò, á aru yù ira tatolay nga ilogò da, nga mekáttuay sù panuttul da nikán. ¹² Á gapu ta yù pagaru na kinarákè nga akka-akkuán na tatolay, mallummin sangaw yù ayâ nayù ira aru nga tatolay. ¹³ Ngam yù ira nga makeyattam sù

jigâ, nga napasigaggà yù panguruk da nikán ta áddè ta pagáddekán, meyígù ira nga mepattolay kâ Namarò ta áddè ta áddè. ¹⁴ Á lage na pagáddekán na ággaw, melayalayâ ta ngámin nga tatolay ta dab-buno yù napiá nga dâmak nga meyannung sù pam-magure ni Namarò. Á ta kabalin na yaw, duttálin laguk yù pagáddekán na ággaw na dabbuno.”

Yù Meyannung sù Makálla-állirák nga Makánnanássing

Markus 13:14-23; Lukas 21:20-24

¹⁵ Á kinagi na paga ni Apu Kesu, “Masingan naw sangaw yù makálla-állirák nga makánnanássing, nga mappassippíl nga manáddak sù mangilin nga gián nga arán na pakáwayyá nga panáddagán, nga kunnay sù kinagi na ngaw gári ni Daniel, nga yù ngaw ábbilinán ni Namarò.* Á yù ira mabbibbik karanniw, parè bì ta kánnámmuád da laguk yù kebalinán na. ¹⁶ Á nu masingan naw yaw sangaw, á sikayu nga maggián ta Judiya, máwák naw mattálaw sù gián naw nga umay ta puddul. ¹⁷ Á yù tolai nga aijan ta námmuák na bale na, aringin laguk tullung sù unak na bale na nga mangâ ta kukuá na. ¹⁸ Á yù tolai nga aijan ta ákkomanán, aringin laguk lubbè nga umay mangâ ta gámì na. ¹⁹ Bay! Kábbi, ta makállállà yù ira mabussi ána yù ira mappasusu sangaw nu duttál dannian nga ággaw. ²⁰ Á yáyù nga ipakimállà naw laguk kâ Namarò ta ari mekanná yù pattálo naw ta ammián onu ta ággaw na ággibannák. ²¹ Ta yáyù nga duttálin yù nepallà nga jigâ paga ánnè sù nesimmu ta áddè

* **24:15** Daniel 11:31

ngaw kaparò na dabbuno ta áddè kunangan, á mássiki ta áddè noka awán bulubugá ta kagittá na. ²² Á nu arán na pangarián ni Namarò yù ággaw na jigâ, awán nakuan ta tolay nga matolay ta dabbuno. Á yáyù nga pangarián na sangaw laguk ni Namarò danniaw nga ággaw megapu sù ira piníli na nga tatole na.”

²³ Á kinagi na paga ni Apu Kesu, “Á yáyù gapu na nga nu aijan yù makkagi nikayu, ‘Innan nawè, aijanin saw yù Kiristu!’ onu ‘Aijanin tuke!’ nu kud da, arán naw kurugan. ²⁴ Ta dúttál sangaw yù ira nga áppè Kiristu ána yù ira áppè ábbilinán ni Namarò, á ipasingad da sangaw yù pamagaddátu ra nga makapállâ, tapè ilogò da nakuan mássiki yù ira piníli ni Namarò, tapè mekátuay ira nakuan sù panuttuttul da kê Namarò. ²⁵ Ginnán naw laguk ta napiá, ta kinagikin nikayu danniaw lage na mesimmu, tapè dán nga ammu naw ána ari kayu melogò. ²⁶ Á yáyù nga nu kagiad da nikayu, ‘Ye, aijanin si Kiristu tukewà sù puddul!’ ari kayu gumon. Á nu kagiad da, ‘Aijan nga nattuttù sù lágum na balay!’ arán naw kurugan. ²⁷ Ta sangaw nu manolingà, sikán nga Kaká na ngámin na tatolay, mepasingan yù panoli nga kunnay sù kilâ nga mamannawák ta lángrì áddè ta lalassangan ta áddè ta lalammarán. ²⁸ Á ammu naw yù bunnakè nga, ‘Mássiki nu sisaw nga gián nayù natay, yáyù paggagammungán nayù ira gayáng,’ ” kun na.

*Yù Panoli na sangaw ni Apu Kesu
Markus 13:24-27; Lukas 21:25-28*

29 Á kinagi na paga ni Apu Kesu, “Á sangaw nu mappasá danniaw nga jigirigâ, á dagarâgâ nga makkallâ yù bilák ána ari mannawák yù bulán. Á mappannâ yù ira bituan, á mewarawarâ ngámin yù aijan ta lángì. 30 Á mappasingan laguk ta lángì yù panákkilalán sù panoli, sikán nga Kaká na ngámin na tatolay. Á ngámin makkakerumá nga tatolay ta dabbuno, makalò yù daddam da ána nerallâ yù pábbo ra. Á masingad dangâ nga umay nga naggapu ta utun nga mepulù ta kunam, sikán nga Kaká na ngámin na tatolay, nga makáwayyá ta ngámin ána maddalingárang megapu sù karáyò nga naggapu kê Apu Namarò. 31 Á aijan sangaw yù magamariung nga masikan. Á ta pagamariung na, dobak ku laguk yù ira darobak ku nga umay mangammung sù ira tatolay nga piníli ni Apu Namarò, aggira ngámin nga naggapu sù giád da ta ngámin nga lugár nga aranni ána arayyu, ta aruk na ammiánán, abagátán, lalassangán, ána lalammarán.

*Yù Keyarigán nayù Káyu nga Igò
Markus 13:28-31; Lukas 21:29-33*

32 “Innan nawè yù káyu nga igò,” kun ni Apu Kesu. “Nu masingan naw ta mallugu yù pangá na, ammu nawin ta nappasángin yù ammián ána mangulingin yù tiempu. 33 Á kunnian gapay, nu masingan naw sangaw ta mesimmu danniaw nga kunnay sù kinagì nikayu, ammu naw ta kuruk nga mabíkin, á manolingà. 34 Á kuruk yù kagiak ku nikayu, nga mesimmu ngámin danniaw nga

kinagì lage na matay ngámin yù ira tatolay nga matolay kunangan. ³⁵ Á mássiki nu mapasá sangaw yù dabbuno ána ngámin yù ajjan ta lángì, ngam maggián lâ ta áddè ta áddè yù ngámin nga ubobuk ku, nga ari bulubugá moli.

*Awán ta Tolay nga Makánnámmu sù Ággaw ána Oras nga Panoli ni Apu Kesu Kiristu
Markus 13:32-37; Lukas 17:26-36*

³⁶ “Á ta meyannung ta dattál na ággaw onu oras nga panoli, awán bulubugá ta makánnámmu, nu ari galâ si Ammò. Ta mássiki yù ira daroban ni Apu Namarò nga maggián ta lángì, arád da ammu. Á sikán gapay nga Anâ na, arák ku ammu, gapu ta si Ammò lâ yù makánnámmu.

³⁷ “Á ta kunnay sù kingngikingnguá nayù ira tatolay sù ngaw keggá ni Noe, kunnian gapay yù akka-akkuán nayù ira tatolay sangaw nu ággaw nga panoli. ³⁸ Ta yù ira ngaw tatolay ta keggá na ngaw ni Noe, awán ta assing da lage na nalítu yù ngámin nga dabbuno, á sinuttul da lâ yù negagángay nira nga nakkakákán ána ámma-ámminum ána naggagáttáwa áddè ta tallung ni Noe sù dakal nga barangay. ³⁹ Á arád da ninonò yù mesimmu nira áddè ta jiminakal yù danum ána nalítu yù dabbun, á neburuk ira ngámin nga nalag-gabán. Á kunnian gapay yù mesimmu sangaw nu manolingà.

⁴⁰ “Á yáyù nga sangaw nu manolingà, ta ángngarigán nu ajjan duá nga lálláki nga mattarabáku sù ákkomanád da, á málâ sangaw yù tádday, ána mabattáng yù kabbulun na. ⁴¹ Á

nu aijan duá nga bábbay nga mabbáyu, á málâ yù tádday, áнна mabattáng yù kabbulun na. ⁴² Á yáyù nga magimuguk kayu laguk, ta arán naw gemma ammu yù ággaw nga labbè ku, sikán nga Yápu naw. ⁴³ Á ta ángngarigán, nu aijan yù makábbalay, á nu ammu na nakuan yù oras na ánge nayù minákkokò, á ari nakuan makkaturuk nu ari lâ magguárdiá, tapè ari makatallung yù minákkokò sù unak na bale na. ⁴⁴ Yáyù nga kunnian gapay nikayu, magimuguk kayu laguk, tapè dán nga naparán kayu, ta sikán nga Kaká na ngámin na tatolay, umayà sangaw nu arán nawà iddanamán,” kun ni Apu Kesu.

Yù ira Aripán nga Mekatalà áнна yù ira Aripán nga Ari Mekatalà

Lukas 12:41-48

⁴⁵ Á kinagi ni Apu Kesu, “Á ta ángngarigán, nu aijan yù aripán nga mekatalà áнна masírik, aggina yù tullatan nayù yápu na nga manaron sù ira kábulun na nga aripán, tapè aggina yù mangiyawâ nira ta kanad da sù negagángay nga pakkákád da. ⁴⁶ Á napiá yù ággián na yane aripán nu maratang nayù yápu na nga kunnian yù akka-akkuán na. ⁴⁷ Kuruk yù kagiak ku nikayu, nga yane aripán yù ikatalà na sangaw nga makkárgu ta ngámin nga kukuá na. ⁴⁸ Á ta ángngarigán nu narákè yù aripán, á kagian na ta nonò na ta megaggak támma nga mabayák paga yù labbè na yápu na. ⁴⁹ Á yáyù nga palapalutan na laguk yù ira kábulun na nga aripán. Á yá lâ tángngagan na yù makipakán áнна makipappissán sù ira minággillellaw. ⁵⁰ Á ikáddagâ

lâ sangaw nga lubbè yù yápu na sù ággaw nga arán na iddanamán, á makaddák yù aripan sù labbè na. ⁵¹ Á pakarámak na yápu na sù narákè nga kingnguá na, talamánan na laguk, á ipe na sù gián nayù ira agippípiá, tapè mekanakanâ sù ira gikulukuletán nga mangngarangngaringngì megapu sù jigâ da.”

25

Yù Ángngarigán nga Meyannung sù ira Mapulu nga Mámmagingánay

¹ Á kinagi na paga ni Apu Kesu, “Á sangaw nu pagáddekán na ággaw, nu duttál yù pammagure ni Namarò ta dabbuno, kunniaw yù ággián nayù ira tatolay ta dabbuno. Meyárik ira ta mapulu nga mámmagingánay nga inipulù da yù tulu ra, tapè ed da dapunan yù nobiu nga umay ta bodá. ² Á loku yù límá ira nga mámmagingánay. Á límá gapay yù ira nasírik.

³ “Á yù ira límá nga magingánay nga loku, inipulù da gapay yù tulu ra, ngam arád da garè binálun yù mayán na tulu ra. ⁴ Ngam yù ira límá nga nasírik, inipulù da yù tulu ra, áanna binálud da gapay yù mayán na tulu ra, tapè ari ira sangaw mapunuán. ⁵ Á gapu ta nabayák nga ari limibbè yù nobiu, nakatummà nga nakakaturuk laguk yù ira ngámin nga mámmagingánay.

⁶ “Á tangngá na gabi, aijan yù nakkatol, á kinagi na, ‘Aijanin yù nobiu! Umay ngin! Arà! En nawin dapunan!’ kun na. ⁷ Á giminikkáng laguk yù ira mapulu nga mámmagingánay, á pinarád da yù ággisinganád da. ⁸ Á kinagi nayù ira loku nga

mámmagingánay sù ira nasírik, ‘Iddán naw kami ngè sù bálun nayù tulu naw, ta máddakánin garè yù ira isingam mi!’ kud da. ⁹ ‘Ari!’ kun nayù ira nasírik nira. ‘Marakè ari makatò nittam ngámin. E kayu ngillâ gumátáng ta máwák naw,’ kud da. ¹⁰ Á nánaw laguk yù ira loku nga mámmagingánay, tapè umay ira gumátáng. Á sù kapállikuk da, nattállabbè yù nobiu. Á yù ira mámmagingánay nga dán nga naparán ána magiddi-iddak, nepulù ira sù nobiu nga simillung sù ábbodán, á naserrán yù puertá.

¹¹ “Á manganánnuán, limibbè yù ira loku nga mámmagingánay. Á naggián ira ta puertá nga nakkatol, nga kud da, ‘Apu, Apu, patallungan kami bì,’ kud da. ¹² Á simibbák yù nobiu nira, á kinagi na nira, ‘Molangà, ta arát takayu amma-ammu,’ kun na. ¹³ Á yáyù nga kagiak ku nikayu nga mapparán kayu laguk, ta arán naw ammu yù ággaw ána oras nga panoli!” kun ni Apu Kesu.

Yù Ángngarigán nga Meyannung sù Ángngiyusá na Tatolay ta Kukuá ra

Lukas 19:11-27

¹⁴ Á nagángngarigán si Apu Kesu paga, á kinagi na, “Á sangaw nu manolingà, kunniaw yù ke-yarigán nayù pammagure ni Namarò. Ajjan yù maríku nga tolay nga maggagannuâ nga umay ta arayyu nga lugár. Á kabalin na naggagannuâ, inagálán na yù ira aripan na, á inikárgu na nira yù kukuá na. ¹⁵ Iniyawâ na yù límá ribu sù tádday nga aripan na. Á duá ribu yù iniyawâ na sù mekaruá. Á maribu yù iniyawâ na sù mekatallu,

ta iniyawâ na sù ira katággitádday yù meyannung sù pakáwayyá na. Á kabalín na nangiyawâ nira, nánaw laguk.

¹⁶ “Á páno nayù yápu ra, á yù aripan na nga nangalawâ ta límá ribu, dagarágâ nga pinakkumer-siu na ngámin yù iniyawâ nayù yápu na, á nakaganánsiá ta límá ribu. ¹⁷ Á kunnian gapay sù aripan na nga nangalawâ ta duá ribu, nakaganánsiá ta duá ribu. ¹⁸ Ngam yù aripan na nga nangalawâ ta maribu, en na inikokkok yù kuártu nayù yápu na, tapè awán ta makálek kuna.

¹⁹ “Á pappasá na aru nga ággaw, nanoli yù yápu nayù ira aripan, á inagálán na ira, tapè umay ira makikuentá kuna. ²⁰ Á minay kuna yù neddán ta límá ribu, á kinagi na kuna, ‘Apu, límá ribu yù iniyawâ mu nikán. Á aijanin yawe mapulu ribu, gapu ta nakaganánsiángà ta lannà na nga límá ribu,’ kun na. ²¹ Á kinagi nayù yápu na kuna, ‘Napiá yù kingnguám. Kuruk nga napiá ka nga masserbi nikán, ta pangikatalakán ka! Á gapu ta mekatalà ka sù baddì nga inikárgù nikaw, aru sangaw yù ikatalà ku nikaw. E ka saw laguk, ta mesipà ka nga mepagayáyâ nikán nga yápum!’ kun na.

²² “Á kabalín na yaw, siminubbâ nga minay laguk sù yápu na yù mekaruá nga aripan na nga neddán na ta duá ribu. Á kinagi na, ‘Apu, aijan yù iniyawâ mu nikán nga duá ribu ána yù lannà na gapay nga duá ribu nga naganánsiá,’ kun na. ²³ Á kinagi nayù yápu na gapay kuna, ‘Napiá yù kingnguám. Kuruk nga napiá ka nga masserbi

nikán, ta pangikatalakán ka. Á gapu ta mekatalà ka sù baddì nga inikárgù nikaw, aru sangaw yù ikatalà ku nikaw. Arà! E ka saw laguk, ta mesipà ka nga mepagayáyâ nikán nga yápum!’ kun na.

²⁴ “Á kabalin na yaw, minay laguk yù mekatallu nga aripan na nga neddán ta maribu, á kinagi na sù yápu na, ‘Apu, ammù gemma ta mapporray ka nga awán ta allà mu, ta apam mu yù bungá nayù arám mu inimulá áнна maggaták ka sù arám mu kinomán. ²⁵ Á yáyù nga naganássingà, á inikokkok ku yù kuártum nga iniyawâ mu nikán. Itolì yawe ngin nga kukuám,’ kun na. ²⁶ Á kinagi nayù yápu na kuna, ‘Kitarákè ka nga aripan nga kitatalakák! Ngattá, ta kagam mu ta mappusigà sù arák ku inimulá áнна maggatágà sù arák ku kinomán? ²⁷ Á nu kuruk nga ammum, ngattá, ta arám mu pinakappián ta bángku yù iniyawâ ku, tapè sangaw nu manolingà, á itolim laguk nakuan yù kuártù áнна yù anâ na?’ ²⁸ Á kinagi na laguk sù ira káruán nga aripan na, ‘Apan naw yù kuártu nga aijan kuna, á iyawâ naw sù tádday nga aijan yù mapulu ribu kuna. ²⁹ Ta yù tolay nga mekatalà, malannapán sangaw yù neyawâ kuna, tapè aru sangaw yù aijan kuna. Ngam yù tolay nga ari mekatalà, mári sangaw mássiki yù baddì nga neyawâ kuna. ³⁰ Á yawe tolay nga awán ta serbi na, itabbà naw laguk ta lawán sù kakallatán. Yane yù gián nayù ira gikulukuletán nga mangngarangngaringngì megapu sù jigá da.’”

Yù Pamanunnù ni Apu Kesu ta Tatolay sù

Pagáddekán na Ággaw

³¹ Á kinagi na paga ni Apu Kesu, “Sangaw nu manolingà nga mammaguray, sikán nga Kaká na ngámin na tatolay, ajjan nga mepulù nikán yù ira ngámin nga daroban ni Namarò. Á magitubangà nga meparáyaw sù ággitubangán nayù Mamanunnù. ³² Á meyarubáng nikán sangaw ngámin yù ira tatolay nga makkakerumá, nga naggapu ta ngámin nga lugár ta dabbuno. Á passinnák ku ira laguk ta duá nga sinná nga kunnay sù pamassinná nayù minánnaron sù ayám na nga karneru ána kajjing. ³³ Á yù ira tatolay nga napiá yù nonò da, aggira yù ipè ta jiwánák ku. Á ta jimigì yù pangipayák ku sù ira narákè yù nonò da.

³⁴ “Á kabalik ku sangaw mamassinná nira, sikán nga Patul nga mammaguray, kagiak ku sù ira ajjan ta jiwánák ku, ‘Sikayu yù inikállà nayù Yámà. Umay kayu laguk mesipà sù pammagurayán na, nga dán nga iniparán na nikayu áddè ngaw ta kaparò na dabbuno. ³⁵ Ta ammu naw mangikállà, á nu nabisinà ngaw ána napangálà, pinakán nawà ána pinenum nawà. Á nu minayà ngaw nikayu nga naggapu ta arayyu nga lugár, napiá yù ángngálluik naw nikán, ta inilágum nawà. ³⁶ Á sù ngaw awánà ta barawási, á binarawasián nawà. Á nu natakikà ngaw, sinaronán nawà. Á sù kebáluk ku ngaw, en nawà sinullúnán,’ kuk ku sangaw nira. ³⁷ Á iyabbù da laguk nikán nayù ira matunung nga ajjan ta jiwánák ku, á kagiad da, ‘Apu, káni yù pakasingam mi ngaw nikaw nga mabisin ána mapangál, á sikami yù namakán ána na-

menum nikaw? ³⁸ Á káni yù pappassiár mu ngaw ta giám mi nga kun na álliuk nga naggapu ta arayyu nga lugár, á sikami yù nangálliuk nikaw? Á káni yù pakasingam mi ngaw nikaw nga nagilongán, á sikami yù namarawási nikaw? ³⁹ Á káni yù pakasingam mi ngaw nikaw, nga natakì ka áнна nebáluk, á sikami yù nanúllun nikaw?’ kud da sangaw. ⁴⁰ Á sikán, nga Patul nga mammaguray, kagiak ku sangaw nira, ‘Kuruk yawe nga kagiak ku nikayu, ta mássiki nu táttádday lâ yù inikállà naw nga inabbágán, nga kagukábán nga tolay nga makituddu nikán, á nebiláng ta pangikállà naw nikán,’ kuk ku nira sangaw.

⁴¹ “Á kagiak ku sangaw laguk sù ira tatolay nga ajjan ta jimigì, ‘Mánaw kayu nikán, sikayu nga pagikaruan ni Apu Namarò. Metabbà kayu sangaw sù api nga ari bulubugá máddà, nga dán nga neparán kári Satanas áнна yù ira daroban na. ⁴² Ta sù ngaw kabisik ku áнна kapangál ku, awán bulubugá ta iniyawâ naw nikán. ⁴³ Á ta pakiálliuk ku ngaw nikayu, arán nawà pinaddulò. Á ta pagilongák ku ngaw, arán nawà iniddán ta barawási. Á ta katakì ku áнна kebáluk ku ngaw, arán nawà garè sinullúnán,’ kuk ku sangaw nira. ⁴⁴ Á iyabbû da sangaw gapay nikán, á kagiad da, ‘Apu, káni panò yù pakasingam mi ngaw nikaw nga nabisin áнна napangál, nga nakiálliuk onu nagilongán, nga natakì áнна nebáluk, ngam arám mi ka inikállà nga inabbágán?’ kud da nikán sangaw. ⁴⁵ Á kagiak ku nira sangaw laguk, ‘Kuruk yù kagiak ku nikayu, ta gapu ta panakitán naw nga

abbágán yù tádday nga kagukábán nga tolay nga manguruk níkán, á nebiláng ta sikán yù nanakitán naw nga inikállà, kuk ku sangaw nira. ⁴⁶ Á yáyù nga danniauw yù umay sangaw ta impiernu, nga api nga ari bulubugá máddà, á marigirigâ ira ta áddè ta áddè. Ngam yù ira matunung, mepattolay ira nga mesipà kâ Namarò ta áddè ta áddè.”

26

Yù Pangigagé ra kâ Apu Kesu

Markus 14:1-2; Lukas 22:1-2; Kuan 11:45-53

¹ Á kabalin ni Apu Kesu nga nagubobuk ta ngámin karanniauw, kinagi na sù ira sinudduán na, ² “Ammu naw gemma nga duá nga ággaw lákin pángè nayù piestá nga panaddamát tam ta patalebák nayù daroban. Yúrin sangaw nga ággaw yù kepagápù ku, sikán nga Kaká na ngámin na tatolay, tapè mepátakà ta kurù,” kun na nira.

³ Á tán nga ággaw, aijan yù ira kátannangán nga pári áнна yù ira karakalán, nga naggagammung ta dakal nga bale nayù kotunán nga pári nga mangngágan ta Kayapas. ⁴ Á inigagé ra nu kunnasi yù paggápù da áнна pamapáte ra kâ Apu Kesu nga awán bulubugá ta makánnámmu. ⁵ Á nag-gigittá yù nonò da nga nakagi, “Arát tam igiddán sù piestá, marakè akkuád da ittam nayù ira tatolay nga makipestá,” kud da.

Jinenuán nayù Babay yù Ulu ni Apu Kesu

Markus 14:3-9; Kuan 12:1-8

⁶ Á ta keggá di Apu Kesu ta Bitania, aijan ira sù bale ni Simon nga yù ngaw naggoggong nga

pinammapiá na. ⁷ Á ta pakkákád da, ajjan nga jimikkì kâ Apu Kesu yù babay nga nanangngal ta nakástá nga boteliá nga napadday ta puraw nga batu nga alabaster. Á napannu ta nangingá nga denu nga bábbanguk. Á inibubbù nayù babay ngámin yù bábbanguk ta ulu ni Apu Kesu. ⁸ Á pakasingan nayù ira sinudduán na sù kingnguá nayù babay, napporay ira. Á nakkaká-ubobuk ira, á kinagi ra, “Ye! Kengá lâ yù bábbanguk!” kud da. ⁹ “Aru nakuan yù kelakuán na, nga meyawâ nakuan sù ira pobare,” kud da. ¹⁰ Ngam ammu ni Apu Kesu yù ubobugad da, á kinagi na nira, “Ngattá, ta buruburionán naw yawe babay? Kuruk nga napiá yù kingnguá na nikán. ¹¹ Á yù ira pobare, mepaggián ira nikayu ta áddè ta áddè. Ngam sikán, aringà nikayu mepaggián ta áddè ta áddè. ¹² Á pangibubbù nayù babay sù bábbanguk ta ulù, pinarán na yù baggì ta ketanam ku sangaw. ¹³ Á kuruk yù kagiak ku nikayu, nga mássiki sisaw nga gián sù ngámin nga dabbuno yù pangilayalay-atán na tolay sù napiá nga dámak, mepakánnámmu gapay yù kingnguá na yawe babay nikán, nga panaddamán na tatolay kuna.”

Yù Pangitarátu ni Kudas sù ira Maggápù kâ Apu Kesu

Markus 14:10-11; Lukas 22:3-6

¹⁴ Á kabalin na yaw, nánaw yù mekamapulu duá nga sinudduán ni Apu Kesu, nga mangngágan ta Kudas Iskariote, á minay sù gián nayù ira kátannangán nga pári. ¹⁵ Á iniyabbù na nira nga kun na, “Pígiá yù itáddán naw nikán, nu ituddù

nikayu si Kesu?” Á pinagád da ta tallupulu nga pirâ nga pinaláta. ¹⁶ Á yáyù nga pinegapuán ni Kudas nga nagala-alek ta awayyá na nga mangituddu kê Apu Kesu, tapè magápù da.

Yù Pangngilid di Apu Kesu sù Piestá nga Panaddamád da ta Pattalebák nayù Daroban

Markus 14:12-21; Lukas 22:7-14, 21-23; Kuan 13:21-30

¹⁷ Á jimittál laguk yù olu nga ággaw nayù Piestá, nga pakkákán nayù ira Kudío sù pán nga awán ta állapparán na.* Á minay kê Apu Kesu yù ira sinudduán na, á iniyabbû da kuna, “Sisaw yù ikáyâ mu nga pangiparánám mi ta pamúgák tam sù piestá?” kud da. ¹⁸ Á kinagi na, “E kayu sù tádday nga tolay nga aijan tán nga ili na Jerusalem, á kagian naw kuna ta ipakagi nayù mesturu naw ta ‘Duttál ngin yù ággò, á matayà sangaw. Umay kamingin laguk ta balem, sikán ána yù ira sinudduák ku gapay, tapè kumán kami sù panaddamán sù pattalebák,’ kun naw kuna.” ¹⁹ Á yáyù nga sinuppál nayù ira sinudduán na yù inibilin na nira, á iniparád da yù pamúgák da ta piestá na panaddamán ta pattalebák nayù daroban.

²⁰ Á ta pajjibbà, nakkakálalláng di Apu Kesu ána yù ira mapulu duá nga sinudduán na. ²¹ Á ta

* **26:17** Yane Piestá yù Panaddamán nayù ira Kudío sù pattalebák nayù daroban ni Namarò sù bale ra sù pakipaggiád da ta Egipto. Á pártiad da gapay yù kígaw nga karneru, nga kunnay sù kingguá nayù ira ngaw naggaká nira, lage ra pinay yù dága na ta utun ána taging na puertá na bale ra, tapè mattalebák lâ yù daroban ni Namarò, ána ari ira mekanakanâ sù ira Egipto, sù pamapáte na ngaw nayù daroban sù ira kaká nga ánâ da.

pakkákád da, kinagi na nira, “Kuruk yù kagiak ku nikayu, nga ajjan nikayu yù tádday nga mangituddu níkán sangaw,” kun na. ²² Á pakaginná ra karanniw, nepallà yù daddam da, á kinagi ra nga katággítádday kuna, “Apu, ari síkán yù kagam mu, unè?” kud da. ²³ Á inittabbák ni Apu Kesu, á kinagi na, “Aggina yù kagiddák ku nga nangisosaw ta pán sù nangisosawák ku. ²⁴ Á síkán nga Kaká na ngámin na tatolay, matayà sangaw gemma, nga kunnay sù inipalappâ na ngaw ni Namarò sù dán nga netúrâ. Ngam kakábbi lâ yù tolay nga mangiránuk níkán. Napiá ngillâ nakuan nu ari neyanâ!” kun ni Apu Kesu. ²⁵ Á si Kudas Iskariote, nga mangituddu sangaw kuna sù ira maggápù kuna, kinagi na, “Mesturu, síkán panò yù kagam mu?” Á kinagi ni Apu Kesu kuna, “Asinni paga laguk dumá?” kun na.

Yù Kaporianán nga Pamúgák di Apu Kesu

Markus 14:22-26; Lukas 22:14-20; 1 Korinto 11:23-25

²⁶ Á pakkákád da paga, inâ ni Apu Kesu yù pán, á nabbalabálà kê Namarò. Á kabalin na nabbalabálà, giddigidduá na yù pán nga inisinek na sù ira sinudduán na áнна kinagi na nira, “Mangâ kayu ta kanan naw, ta baggì yaw,” kun na.

²⁷ Á kabalin na yian, inâ na laguk ni Apu Kesu yù inumad da, á nabbalabálà kê Namarò. Á kabalin na nabbalabálà, iniyawâ na nira áнна kinagi na nira, “Sikayu ngámin, mattutubbâ kayu nga ámmimum sawe. ²⁸ Ta yawe yù dágà nga malláddá sù bagu nga tarátu ni Namarò, yù dágà

nga mebubble sangaw megapu ta aru nga tatolay, tapè mapakomá ira ta liwiliwâ da. ²⁹ Á kagiak ku nikayu, aringakin ámminum sù naggapu sù tabbuk na úbas ta áddè noka nu mepattatádday ittam nga ámminum sù bagu, sangaw nu ajjan ittam sù pam-magurayán ni Ammò ku.”

³⁰ Á kabalin na yaw, nattatádday ira nga nakkansion sù áddáyo ra kê Namarò. Á nánaw ira laguk nga minay ta puddul na Olibo.

Yù Pangipalappâ ni Apu Kesu ta Panáji na sangaw ni Eduru kuna

Markus 14:27-31; Lukas 22:31-34; Kuan 13:36-38

³¹ Á gapu ta pallakák di Apu Kesu nga umay ta puddul, kinagi na sù ira sinudduán na, “Sikayu ngámin, kunangane galâ nga gabi, táttájjíán nawà, ta yáyù sangaw yù kapalurò nayù dán nga netúrá nga Ubobuk ni Namarò, nga kunniaw: ‘Papatáyak ku yù mináppárak, á mewarawarâ sangaw yù ira karneru na, gapu ta awán ta manaron nira.’†

³² Ngam sangaw nu maginnanolayà, oluát takayu túrin ta purubinsia na Galilia, á iddagát takayu tán.”

³³ Á sù pakkagi ni Apu Kesu nira ta táttájjíád da sangaw, kinagi ni Eduru kuna, “Ari sikán. Mássiki nu aggira ngámin nga kábuluk ku yù manáji nikaw, ngam sikán, arát taka bulubugá nga tájjíán,” kun na. ³⁴ Ngam kinagi na laguk ni Apu Kesu kuna, “Kuruk yù kagiak ku nikaw, ta sangaw nu gabi, lage na magittarákkò yù manù, á kapamillum sangawin nga nakkagi ta arám mà ammu.” ³⁵ Ngam

† 26:31 Sakariâ 13:7

kinagi na paga ni Eduru kuna, “Mássiki nu matayà sangaw nga mekanâ nikaw, arák ku bulubugá ilímak ta ammu taka!” kun na. Á kunnian gapay yù kinagi nayù ira ngámin nga sinudduán na.

Yù Pakimállà ni Apu Kesu kê Namarò ta Gián na Getsemani

Markus 14:32-42; Lukas 22:39-46

³⁶ Á kabalid da kiminán, nánaw laguk di Apu Kesu áнна yù ira sinudduán na, á minay ira ta gián nga mangngágan ta Getsemani. Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Magitubang kayu saw, ta ek ku bì tuke nga makimi-imállà,” kun na. ³⁷ Á inipulù na di Eduru áнна yù ira duá nga ánâ ni Sebedo. Á nakalò laguk yù daddam na áнна narámmà yù gáko na. ³⁸ Á kinagi na nira, “Mággekakin matay ta nepallà nga daddam ku! Maggián kayu bì saw nga mepatturá nikán,” kun na.

³⁹ Á kabalin ni Apu Kesu nakkagi nira, minárayyu nira ta baddì laguk, á namalittúkak nga nallakak ta dabbun, nga nakimállà, nga kinagi na, “Ammò ku, nu awayyá na, ililli mà sù jigâ nga patayák ku. Ngam ari yù urè yù mapalurò, nu ari galâ yù urem,” kun na. ⁴⁰ Á kabalin na nakimállà, nanoli sù gián nayù ira tallu nga nepulù kuna, á naratang na ira nga nakkaturuk. Á kinagi na kê Eduru, “Ngattá panò, ta arán naw awayyá nga mepatturá nikán ta mássiki lâ tangoras? ⁴¹ Matturá kayu laguk nga makimállà, tapè ari kayu mekattuay sù ángnguruk naw. Ta mássiki nu dán nga naparán yù nonò na

tolay nga manguruk, ngam makapi garè yù baggi na, nga ari mamalurò,” kun na.

⁴² Á kabalin na nga nilukák ira, minárayyu si Apu Kesu má ta baddi nira, á pinidduán na nakimállà, á kinagi na, “Ammò ku, nu kuruk nga máwák ku, á parubák ku yawe jigâ, tapè mapalurò laguk ngámin yù ipakuám nikán,” kun na. ⁴³ Á nanoli má sù ira tallu, á naratang na ira nga gikakaturugán ira lâ paga, ta arád da megimmúlák. ⁴⁴ Á nánawán na ira má, á namillu nga minay nakimállà nga kunnian galâ sù inipakimállà na.

⁴⁵ Á ta kabalin na nakimállà ni Apu Kesu, nanoli laguk sù ira kábulun na. Á iniyabbû na nira, “Ngattá, ta makkaturuk áнна magibannák kayu lâ paga? Jimittálin yù oras nga keyalawâ ku sù ira minálliwâ, sikán nga Kaká na ngámin na tatolay. ⁴⁶ Gumikkáng kayu laguk. Et tamin! Innan nawè. Ajjanin yù umay mangituddu nikán,” kun na.

Yù Paggápù da kê Apu Kesu

Markus 14:43-50; Lukas 22:47-53; Kuan 18:3-12

⁴⁷ Á pagubobuk na paga ni Apu Kesu, limibbè si Kudas, nga mekamapulu duá sù ira sinudduán ni Apu Kesu. Á nepulupulù kê Kudas yù magaru nga tatolay nga aru ármás da nga badáng áнна palù, nga jinok nayù ira kátannangán nga pãri áнна yù ira karakalán na Kudio. ⁴⁸ Á lage ra umay, kinagi ni Kudas nira yù panákkilalád da kê Apu Kesu. Ta kinagi na, “Yù tolai nga ummaták ku sangaw, aggina yù aleran naw. Á gaputan naw laguk,” kun na nira. ⁴⁹ Á yáyù nga dagarágâ nga jimikkì si Kudas kê Apu Kesu. “Apu!” kun na kê Apu Kesu,

á inummatán na. ⁵⁰ Á kinagi ni Apu Kesu kuna, “Arà! Tuppálam mu yù sinalákkuruk mu,” kun na. Á jimikkì laguk kê Apu Kesu yù ira nagármas, á ginápù da.

⁵¹ Á gapu ta paggápù da kê Apu Kesu, ajjan yù tádday nga kabbulun na nga inásù na yù badáng na, á kittak na yù aripan nayù kotunán nga pári, á napingarán yù talingá na. ⁵² Ngam kinagi ni Apu Kesu kuna, “Iyalák mu yù badáng mu, ta yù tolay nga mangiyusá ta badáng nga mangnguá ta tolay, aggina gapay yù matay ta badáng. ⁵³ Arám mu panò ammu ta ajjan yù awayyâ nga makimállà ta abbágán nangá nayù Yámà, á dargarágâ nga doban na yù jinibiribu nga daroban na nga umay mangiyígù nikán? ⁵⁴ Ngam nu kid-dawak ku nakuan yù kunnian nga ángngabbák na nikán, ari garè mapatuppál yù dán nga inipetúrâ na ngaw.”

⁵⁵ Á kinagi na laguk ni Apu Kesu sù ira magari nga ajjan tán, “Tulisánà panò, ta nattagibadáng áanna nattagipalù kayu nga umay maggápù nikán? Arán nawà ginápù sù ngaw pagitubang ku ta kággággaw sù mangilin nga bale ni Namarò nga nangituddu nikayu. ⁵⁶ Ngam mesimmu ngámin danniaiw tapè matuppál yù inipetúrâ na ngaw ni Namarò sù ira ngaw ábbilinán na,” kun ni Apu Kesu. Á yù ira ngámin nga sinudduán na, dargarágâ nga nattaláwád da laguk si Apu Kesu.

Yù Pangikeká ra áanna Pangiyabbû da kê Apu Kesu

Markus 14:53-65; Lukas 22:54-55, 63-71; Kuan 18:13-14, 19-24

⁵⁷ Á paggápù nayù ira nagármás kâ Apu Kesu, inipáno ra ta ed da ituluk sù bale ni Kayapas nga kotunán nayù ira pári. Á nepaggagammung tán yù ira mesturu nga mangituddu sù tunung ána yù ira karakalán na Kudio. ⁵⁸ Á jimináddán si Eduru, ngam arayyu lâ nira. Á pakáddè da ta námмуák na bale nayù kotunán nayù ira pári, minay si Eduru gapay ta námмуák ána nepagitubang sù ira magguárdiá, tapè mánnámmuán na yù kabalin na. ⁵⁹ Á yù ira kátannangán nga pári ána yù ira giriámán nga Kudio, nagala-alek ira ta massistígu nga massirisiri ta ipappaliwâ da kâ Apu Kesu, tapè mapapáte ra. ⁶⁰ Á mássiki nu aru yù ira massirisiri ta pangikeká ra kuna, awán ta nálerád da nga ipamapáte ra kuna. Á ta manganánnuán, aijan yù duá nga tolay nga minay, ⁶¹ nga nakkagi, “Yane tolay, kinagi na ta aijan yù awayyá na nga dabbátan yù mangilin nga bale ni Namarò, á patáddagan na galâ, á balinan na ta mekatallu nga ággaw,” kud da.

⁶² Á pakaginná nayù kotunán na pári sù kinagi ra, limikkâ laguk, á iniyabbû na kâ Apu Kesu, “Anni yù itabbák mu karanniaw nga ipappaliwâ da nikaw?” kun na. ⁶³ Ngam ari bulubugá nakkituk si Apu Kesu. Á kinagi nayù kotunán nga pári, “Mappagássingán ka sù ngágan nayù siggatotolay nga Namarò, á kagam mu nikami nu sikaw yù Kiristu nga Anâ ni Namarò,” kun na. ⁶⁴ Á kinagi ni Apu Kesu kuna, “Wan, kuruk yù nakagim. Á kagiak ku nikayu ngámin, ta pappasá na yaw sangaw, nga ari mabayák, masingan nawà, nga Kaká na ngámin na tatolay, nga magitubang sù

ággitubangán nayù maráyaw ta jiwanán ni Namarò nga Makáwayyá. Á masingan nawà nga duttál ta kunam nga maggapu ta lángì.”

⁶⁵ Á pakaginná nayù kotunán nga pári sù kinagi ni Apu Kesu, pinisil na yù barawási na lápay, nga kunnay ta maguyung. Á kinagi na sù ira kábulun na nga pári, “Narákè yù inubobuk na, ta ipotun na yù baggi na tapè mepaggittá kâ Namarò. Arát tam máwák yù ira massistigu sù ipappaliwâ da kuna. Ye! Naginná naw yù kinagi na nga aggina yù Anâ ni Namarò! ⁶⁶ Anni laguk yù ure naw?” kun na. Á kinagi ra, “Kuruk nga nalliawâ nga mepángngà nga matay,” kud da. ⁶⁷ Á nallulutábád da laguk yù mammang ni Apu Kesu, áнна sinusultù da. Á lippilippák da gapay nayù ira káruán. ⁶⁸ Á kinagi ra kuna, “Sikaw nga Kiristu, kanu, labbúnam mè nu asinni yù mallappák nikaw!” kud da.

Yù Pangilímak ni Eduru ta Pakánnámmu na kâ Apu Kesu

Markus 14:66-72; Lukas 22:56-62; Kuan 18:15-18, 25-27

⁶⁹ Á ajjan lâ paga si Eduru nga nepagitubang ta námмуák nayù balay. Á jimikkì kâ Eduru yù babay nga aripan nayù kotunán nga pári, á kinagi na, “Ari panò sikaw gapay yù nepulupulù kâ Kesu nga taga Galilia?” kun na. ⁷⁰ Á nilímak ni Eduru ta arubáng da ngámin. Kinagi na, “Arák ku amma-ammu yù kagam mu,” kun na.

⁷¹ Á minárayyu si Eduru ta baddì laguk nga nappángè ta puertá ta jijjing na alitù. Á ajjan tán

yù tádday nga aripan nga babay. Á pakasingan na kê Eduru, kinagi na sù ira tatolay tán, “Yawe laláki yù kabbulun ni Kesu nga taga Nasaret,” kun na. ⁷² Á pidduá na nilímak ni Eduru. Á nappagássingán, á kinagi, “Arák ku amma-ammu yane tolay!” kun na.

⁷³ Á manganánnuán, mináranni kê Eduru yù ira tatolay nga nattatáddak tán, á kinagi ra kuna, “Kuruk nga sikaw gapay yù kabbulud da! Awán ta awayyám nga mangilímak, ta mepaggittá yù ággubobuk mu sù ággubobuk nayù ira taga Galilia,” kud da. ⁷⁴ Á nappagássingán má si Eduru, á kinagi na, “Mássiki pagikaruan nangà ni Apu Namarò nu ari kukurugán yù kagiak ku! Arák ku bulubugá amma-ammu yian nga tolay!” kun na. Á dagarágâ nagittarákkò yù manù.

⁷⁵ Pakaginná ni Eduru ta pagittarákkò na manù, nanonò na yù kinagi ni Apu Kesu kuna, “Lage na pagittarákkò na manù sangaw nu gabi, namillun- gin yù pakkagim ta arám mà ammu.” Á nánaw si Eduru, ta nepallà yù daddam na, á inigabbuâ na nakkulukulè.

27

*Yù Keyánge ni Apu Kesu kê Gubinador Pilatto
Markus 15:1; Lukas 23:1-2; Kuan 18:28-32*

¹ Á ta pannawák, naggagammung yù ira kátannangán nga pári ána yù ira karakalán, nga nakkaká-ubobuk, tapè igagánge ra yù ámmapáte ra kê Apu Kesu. ² Á kabalid da nakkaká-ubobuk, bináluk da si Apu Kesu, á iniyánge ra laguk kê

Gubinador Pilatto nga taga Roma, tapè ikeká ra ta arubáng na.

Yù Pate ni Kudas Iskariote, nga Nappagápù kâ Apu Kesu

Kingnguá 1:18-19

³ Á si Kudas nga nangiránuk kâ Apu Kesu, narámak na ta pagikaruad da ta pate na si Apu Kesu nga awán ta liwâ na. Á pakánnámmu ni Kudas sù akkuád da, nakalò yù daddam na, á nabbabáwi laguk sù kingnguá na. Á en na initali yù tallupulu nga pirâ nga pinaláta sù ira kátannangán nga pári ána yù ira karakalán. ⁴ Á pangitoli na sù pirâ, kinagi na nira, “Apan naw, ta nakaliwákâ gapu ta inipagápù ku yù tolay nga awán ta liwâ na,” kun na. Á simibbák ira nga kinagi kuna, “Á arám mi ammu yian! Sikaw lápay yù makaliwâ tán!” kud da kâ Kudas. ⁵ Á iniwári ni Kudas yù tallupulu nga pirâ sù áttallungán nayù mangilin nga kapilliá ni Namarò, á nánaw laguk nga minay nga binesin na yù baggi na, á natay.

⁶ Á ta páno ni Kudas, jimmà da laguk nayù ira kátannangán nga pári yù pirâ. Á kinagi ra, “Yawe pirâ yù nepappagá sù inángà na tolay. Mekontará sù tunung tam nu ilannà tam nakuan yawe pirâ sù ággianán nayù kuártu nga nelimù nga napakap-pián ta mangilin nga kapilliá,” kud da. ⁷ Á kabalid da nakkaká-ubobuk, ed da laguk inigátang yù pirâ ta dabbun nayù mináddamili, nga pabbalinad da ta pangitanamád da sù ira ari Kudio. ⁸ Á yáyù nga mangngágan yane katanamán ta Naragán ta áddè kunangan, gapu ta ginátang da sù kuártu nga

pagá nayù inángà nayù pinapáte ra. ⁹ Á kunnian natuppál yù kinagi na ngaw ni Jeremia, nga yù ngaw ábbilinán ni Namarò, nga dán nga netúrâ nga kunniaw:

“Inâ da yù tallupulu nga pirâ nga pinaláta, nga pagá na inángà na tolay nga kinagi nayù ira taga Israel ta pattarátu ra,

¹⁰ á inigátáng da ta dabbun nayù mináddamili, gapu ta yáyù kinagi ni Namarò nikán.”*

*Yù Pamestigá ni Gubinador Pilatto kê Apu Kesu
Markus 15:2-5; Lukas 23:3-5; Kuan 18:33-38*

¹¹ Á pakáddè nayù ira karakalán na Kudio ta gián ni Gubinador Pilatto, iniyarubáng da si Apu Kesu sù Gubinador, tapè bestigarán na. Á iniyabbû ni Pilatto kuna, “Sikaw panò yù patul nayù ira Kudio?” Á simibbák si Apu Kesu, nga kun na, “Kuruk yù nakagim,” kun na. ¹² Ngam sù pamaliwâ da kuna nayù ira kátannangán nga pári ána yù ira karakalán, awán bulubugá ta itabbák na. ¹³ Á yáyù nga kinagi nayù Gubinador kuna, “Arám mu panò maginná yù ipappaliwâ da nikaw?” kun na. ¹⁴ Ngam ari bulubugá simibbák si Apu Kesu. Awán bulubugá ta initabbák na sù ipappaliwâ da kuna. Á yáyù nga nakalò yù kapállâ nayù Gubinador sù pagimammâ na.

*Pinagikáru ra si Apu Kesu ta Matay nga Awán ta Liwâ na
Markus 15:6-15; Lukas 23:13-25; Kuan 18:39-19:16*

---

* **27:10** Innan naw yù netúrâ sù libru ni Sakariâ 11:12-13

15 Á kádaragun sù piestá na panaddamád da sù pattalebák nayù daroban, ajjan yù kustombare nayù Gubinador nga mamalubbáng sù tádday nga nebáluk nga pilian nayù ira tatolay. 16 Á tán nga ággaw, ajjan yù nebáluk nga mangngágan ta Kesu Barabas, nga neparámak sù ira ngámin nga tato-lay megapu sù narákè nga kingngikingnguá na. 17 Á paggagammung nayù ira magari nga tatolay, yáyù nga iniyabbû na laguk ni Gubinador Pilatto nira, “Asinni yù ikáyâ naw nga palubbángak ku? Si Kesu Barabas? Onu si Kesu nga mangngágan ta Kiristu?” kun na. 18 Ta ammu ni Pilatto ta mangabubu yù ira karakalán nga Kudio kê Apu Kesu, á yáyù lâ yù ipangikeká ra kuna.

19 Á pagitubang na paga ni Gubinador Pilatto sù ámmanunnután, inipakagi nayù atáwa na kuna, “Arám mu akkuán bulubugá yane tolay nga awán ta liwâ na. Ta narigákà ta pattatagenà ku sù gabi, á nepallà yù burung ku megapu kuna!”

20 Ngam yù ira kátannangán nga pári ána yù ira karakalán, pinappatapátu ra yù ira magari nga tatolay ta kiddawad da kê Pilatto ta palubbangan na si Barabas ána ipapáte na si Apu Kesu. 21 Á pid-duán na laguk nayù Gubinador nga nangiyabbû nira, “Asinni sawe ira duá yù ikáyâ naw nga palubbángak ku?” kun na. Á kinagi ra, “Si Barabas!” kud da. 22 Á iniyabbû ni Pilatto nira, “Anni laguk yù akkuák ku kê Kesu nga mangngágan ta Kiristu?” kun na. “Ipepátà mu ta kurù!” kud da ngámin. 23 Á iniyabbû na má ni Pilatto, “Anni má? Anni panò yù liwâ na?” kun

na. Á nappanà ira nga nangikatakaton, nga kud da, “Arà! Ipepàtà mu ta kurù!” kud da.

²⁴ Á pakánnámmu ni Pilatto ta awánin ta awayyá na sù ira magaru, ána natagenà na ta aijan sangaw yù akkuád da nga jikkù gapu ta nappanà yù pagaragiák da, á nangá yù Gubinador ta danum tapè baggawán na yù limá na ta arubáng nayù ira tatolay. Á pabbaggo na, kinagi na nira, “Akkuák ku yaw nga ipakánnámmu nikayu ta awán ta liwá ku megapu sù pamapáte naw sawe tolay! Sikayu lággapay noka yù manabbák kuna!” kun na nira.

²⁵ Á inikatol nayù ira ngámin nga tatolay nga kinagi ra, “Paguráyám mu lâ, ta sikami ána yù ira gakagaká mi noka yù manabbák sù kapapáte na!” kud da. ²⁶ Á yáyù nga pinalubbáng na laguk ni Pilatto si Barabas nira. Á kabalín na nangipapaligà kâ Apu Kesu, iniyawâ na sù ira suddálu, tapè ipàtà da ta kurù.

*Yù Panguyoyung nayù ira Suddálu kâ Apu Kesu
Markus 15:16-20; Kuan 19:2-3*

²⁷ Á initalung da laguk nayù ira suddálu ni Pilatto si Apu Kesu sù bale nayù Gubinador. Á inagálád da ngámin yù ira káruán nga kábulud da nga suddálu, á nagarimummungád da si Apu Kesu.

²⁸ Á niluppù da yù barawási na, á binarawasiád da ta apaddu nga ujjojjin, nga kun na barawási na patul. ²⁹ Á nilubik da yù sî nga pidde ra ta kun na kuroná, nga inibarungù da kuna. Á inipatangngal da yù tagisi ta jiwanán nga limá na nga kun na baston na patul. Á namalittúkak ira ta arubáng na, nga áppè maddayaráyaw ta panguyo ra kuna.

Á kinagi ra, “Ajjan ka pá nga maráyaw nga Patul nayù ira Kudio!” kud da. ³⁰ Á nallulutábád da, á inâ da yù tagisi nga sinangngalán na, á inipalpalù da ta ulu na. ³¹ Á kabalid da nanguyoyung kuna, iniriád da yù apaddu nga inibarawási ra kuna, á inibarawási ra lággapay kuna yù barawási na lápay. Á inilawád da, tapè ed da ipátà ta kurù.

Yù Pangipátà da kê Apu Kesu ta Kurù

Markus 15:21-32; Lukas 23:26-43; Kuan 19:17-27

³² Á páno nayù ira suddálu ta ili, nga mammártiá ta dálan, nerapunád da yù tolay nga taga Sirine nga mangngágan ta Simon. Á inipakáttu ra kuna yù kurù ni Apu Kesu. ³³ Á nakáddè ira ta gián nga mangngágan ta Golgota, nga Gián na Balakábâ yù kebalinán nayù ngágan na. ³⁴ Á iniyawâ da nakuan kê Apu Kesu yù binaráyáng nga nakirugán ta uru nga napè, nga ámmannay ta anutù. Ngam ta pakakákkâ na kuna, arán na ininum. ³⁵ Á inipátà da ta kurù.

Kabalid da nangipátà kê Apu Kesu ta kurù, nabbúnù ira tapè pabballáyád da yù gámì na.

³⁶ Á nagitubang ira laguk nga magguárdiá kuna.

³⁷ Á sù kurù ta aruk na ulu na ajjan yù nipe ra nga netúratán nga inipappaliwâ da kuna nga kunniaw: “Yaw si Kesu nga Patul nayù ira Kudio.”

³⁸ Á ajjan gapay duá ira nga tulisán nga inipátà da ta kurù da. Á pamatáddak da sù ira kurù da, natangngán nayù ira tulisán si Apu Kesu, ta pinatáddak da yù tádday sù jiwanán na ána yù tádday sù jimigi na.

³⁹ Á yù ira tatolay nga nattalebák tán, gilingilingián ira nga makkakagi kâ Apu Kesu. ⁴⁰ Kinagi ra kuna, “Sikaw yù nakkagi ta dabbátam mu yù bale ni Namarò, á patáddagam mu galâ nga balinan ta tallu nga ággaw! Ye! Arà! Iyígù mu ngè laguk yù baggim, nu Anâ naka ni Namarò! Ámmutták ka ngè laguk saw!” kud da. ⁴¹ Á yù ira kátannangán nga pári, yù ira mesturu nga mangituddu ta tunung ána yù ira karakalán, kunnian gapay yù ángnguyo ra kuna. ⁴² Kinagi ra, “Ajjan kanu yù ira iniyígù na, ngam arán na meyígù yù baggi na, mássiki nu aggina kanu yù Patul nayù ira taga Israel! Ámmutták laguk nakuan kunangan, á manguruk ittam kuna! ⁴³ Ikatalà na kanu si Apu Namarò! Á kinagi na ta aggina yù kuruk nga Anâ ni Namarò. Si Namarò nakuan laguk yù mangiyígù kuna, nu kuruk nga ikáyâ na,” kud da. ⁴⁴ Á kunnian gapay yù pamarabárù da kuna nayù ira tulisán nga kagiddán na nga nepátà ta kurù da.

Yù Pate ni Apu Kesu

Markus 15:33-41; Lukas 23:44-49; Kuan 19:28-30

⁴⁵ Á ta tangngá na ággaw, nakkallà yù tangapáddabbunán áddè ta alas tares, nga pannarek na bilák ta púgák. ⁴⁶ Á ta alas tares ta púgák, inikáddagâ na lâ nakkatol ni Apu Kesu ta nasikan, á kinagi na, “Eli, Eli, lema sabák tani?” kun na. Á yaw kebalinán nayù kinagi na, “Ammò ku nga Apu Namarò, ngattá, ta sinájjíám mà?” kun na.

⁴⁷ Pakkatol ni Apu Kesu, á yù ira tatolay nga aranni kuna, naginná ra, á kinagi ra, “Katolán na támma yù ngaw Elias nga ábbilinán,” kud da. ⁴⁸ Á dagarágâ nga nakkarerá yù tádday nira nga en na inâ yù kun na sine na áttabbatabbúru nga nakatáng. Á inipasassà na sù nássam nga inumad da, á inipe na ta áttukil, tapè ipasussù na kê Apu Kesu. ⁴⁹ Ngam yù ira káruán nga tatolay, kinagi ra, “Magiddak ittam lábbi, tapè masingat tam nu umay si Elias nga mangiyígù kuna,” kud da. ⁵⁰ Á nakkalli mángin laguk ta nasikan si Apu Kesu, á inibbatán na yù ikararuá na, á nagattâ yù inángà na.

⁵¹ Á pakagattâ na inángà ni Apu Kesu, negiddán nga napisil nga naggadduá yù nakannak nga kortíná nga nerijjing sù kangilinán nga lágum, nga paggianán ni Namarò sù mangilin nga kapilliá. Á namegapu yù pisil na kortíná ta utun na ta áddè ta gukák, áнна nallunik, á napakkapakká yù ira darakal nga batu. ⁵² Á nabbukâ yù ira kuebá nga katanamán, á aru yù ira nanguruk kê Namarò nga naginnanolay laguk nga naggapu sù ira námmatay. ⁵³ Á gilawalawanán ira sù tanam da. Á ta kabalin ni Apu Kesu nga naginnanolay, minay dannian laguk sù mangilin nga ili na Jerusalem, á aru yù ira tatolay nga nakasingan nira.

⁵⁴ Á yù kapitán áнна yù ira suddálu na nga magguárdiá kê Apu Kesu, pakasingad da ta nal-lunik áнна yù ngámin nga nesimmu, á nepallà yù assing da. Á kinagi ra, “Kuruk nga Anâ ni Namarò yaw lagugam!” kud da. ⁵⁵ Á aru gapay

yù ira bábbay nga naggián ta arayyu ta baddì, nga mangirípâ. Aggira yù nepulupulù kê Apu Kesu ána nangabbák kuna áddè sù páno na ta Galilia. ⁵⁶ Á aijan sù ira bábbay di Maria Maddalena, kári Maria nga yená di Ime kê Kusè, ána yù yená nayù ira ánâ ni Sebedo.

Yù Ketanam ni Apu Kesu

Markus 15:42-47; Lukas 23:50-56; Kuan 19:38-42

⁵⁷ Á ta púgágin limibbè yù tádday nga maríku, nga mangngágan ta Kusè nga taga Arimatia. Aggina gapay yù siminuttul kê Apu Kesu. ⁵⁸ Á minay laguk kê Pilatto, á kiniddo na kuna yù baggi ni Apu Kesu. Á binilin ni Pilatto ira ta iyawâ da kuna. ⁵⁹ Á en na laguk inâ ni Kusè yù baggi ni Apu Kesu, á binungubungun na sù bagu nga sinnun nga kun na kustombare ra. ⁶⁰ Á pineddá na sù unak na kuebá, nga kapákkokkok na lâ paga ta batu tapè dán nga naporán ta baggi na lápáy nu matay nakuan. Á iniserrá na sù áttallungán na tanam yù dakal nga batu nga kinarebu na sù puertá na, á nánaw. ⁶¹ Á aijan paga tán di Maria Maddalena ána yù tádday nga Maria, nga nabattáng nga nag-itubang ta arubáng nayù tanam.

Yù ira Magguárdiá sù Tanam ni Apu Kesu

⁶² Á ta pannawák na Sabadu, nga ággibannák nayù ira Kudio, minay yù ira kátannangán nga pári ána yù ira Parisio ta gián ni Gubinador Pilatto. ⁶³ Á kinagi ra kuna, “Apu, manonò mi yù kinagi nayù minángngilogò ta keggá na paga nga matolay. Kinagi na ta maginnanolay sangaw

nu mappasá yù tallu nga ággaw. ⁶⁴ Á yáyù nga ikomá mi nikaw ta dobam mu yù ira magguárdiá sù tanam na áddè ta mappasá yù mekatallu nga ággaw, marakè ed da kokotan nayù ira sinud-duán na yù baggi na, nepatalugáring ta istoriá ra sangaw ta naginnanolayin. Á nu kunnian yù ángngilogò da sangaw, mappanà laguk sangaw yù pangiloku ra nikami,” kud da. ⁶⁵ “Wan á,” kun ni Pilatto. “Mangâ kayu laguk sù ira magguárdiá, áнна ipataron naw nira ta napiá yù netanamán na,” kun na. ⁶⁶ Á minay ira laguk sù kuebá nga netanamán na, á nasingad da ta naserrán yù tanam ta napiá, á minárkád da yù batu nga tákkak na kuebá, tapè ammu ra nu ajjan yù mabbukâ sù tanam. Á bittáng da laguk tán yù ira suddálu nga magguárdiá.

28

Yù Pagginnanole ni Apu Kesu

Markus 16:1-10; Lukas 24:1-12; Kuan 20:1-10

¹ Á pappasá na Sabadu, nga ággibannák, á ta alippánnawák na Liggu, minay di Maria Madalena áнна yù tádday nga Maria, sù netanamán ni Apu Kesu, ta ed da sinullúnán. ² Á inikáddagâ lâ nallunik ta masikan. Ta ajjan yù daroban ni Namarò nga nappagukák nga naggapu ta lángì, á en na laguk kinarebu yù batu nga nepanerrá sù áttallungán na tanam, á yáyù nagitubangán na. ³ Á makatulang yù mammang na nga kun na kilâ, áнна kitapuraw yù gámì na. ⁴ Á yù ira suddálu nga

magguárdiá, pakasingad da kuna, namippippik ira ta assing da, á napeddá ira nga kun na natay.

⁵ Á nagubobuk yù daroban sù ira bábbay. Kinagi na nira, “Ari kayu maganássing. Ammù gemma ta ala-aleran naw si Apu Kesu nga nepátà ta kurù.

⁶ Awánin saw, ta naginnanolayin nga kun na kinagi na ngaw. Tullung kayu laguk, ta en naw innan yù nagiddán na. ⁷ Á mabbíbi kayu lâ, ta mánaw kayu nga umay mangipakánámmu sù ira sinudduán na ta naginnanolayin, á mapolungin ánnè nikayu nga umay ta Galilia. Maporián kayu laguk, ta masingan naw lâ sangaw túrin. Arà! Mánaw kayin, ta yaw lâ kagiak ku nikayu,” kun nayù daroban nira.

⁸ Á pakkagi nayù daroban, inapurá ra laguk nayù ira bábbay nga nánaw sù tanam. Á mássiki nu maganássing ira, ngam nepallà yù pagayáyâ da gapay. Á nakkarerá ira, ta umay ira mangiparámak sù ira sinudduán ni Apu Kesu. ⁹ Á páno ra nga nakkarerá, inikáddagâ lâ jiminápun nira si Apu Kesu, á kinagi na nira, “Ajjan kayu pál” Á pakasingad da kuna, namalittúkak ira ta arubáng na, á sinangngalád da yù takki na áнна nakimoray ira kuna. ¹⁰ Á kinagi ni Apu Kesu nira, “Ari kayu maganássing. En naw laguk kagian sù ira wáwwagì ta umay ira ta Galilia. Á túrin sangaw yù pakkakásinganát tam,” kun ni Apu Kesu nira.

Yù Iniránuk nayù ira Suddálu nga Nagguárdiá

¹¹ Á páno nayù ira bábbay, nánaw gapay yù ira káruán nga suddálu nga nagguárdiá, á minay ira ta ili na Jerusalem tapè iránuk da sù ira kátannangán

nga pári yù ngámin nga nesimmu. ¹² Á yáyù nga nepaggagammung yù ira kátannangán nga pári sù ira karakalán, tapè ubobugad da nu anni laguk yù akkuád da. Á kabalid da nakkaká-ubobuk, aru yù kuártu nga iniyawâ da sù ira suddálu. ¹³ Á kinagi ra nira, “Kagian naw lâ sù ira tatolay ta minay yù ira sinudduán ni Kesu ta tangngá na gabi sù pakkaturuk naw, á kinokò da yù baggi na. ¹⁴ Á nu marámak na sangaw nayù Gubinador ta nakkaturuk kayu ta pagguárdiá naw, ari kayu maburung, ta sikami yù makiubobuk kuna, tapè arán nakayu pagikaruan,” kud da nira. ¹⁵ Á inâ da laguk nayù ira suddálu yù kuártu, á kinuruk da yù kinagi ra nga akkuád da. Á yáyù lâ paga yù dámak nga massamá sù ira Kudio áddè ta ággawo.

Yù Pappasingan ni Apu Kesu sù ira Sinudduán na

Markus 16:14-18; Lukas 24:36-49; Kuan 20:19-23; Kingnuá 1:6-8

¹⁶ Á minay laguk yù ira mapulu tádday nga sinudduán ni Apu Kesu túrin ta Galilia, sù puddul nga kinagi ni Apu nga angayád da. ¹⁷ Á pakasingad da kâ Apu, nakimoray ira kuna, mássiki nu nabbábáng paga yù ira káruán. ¹⁸ Á jimikkì si Apu Kesu nira, á kinagi na nira, “Neddánà sù ngámin pakáwayyá nayù mammaguray ta lángì áнна dab-buno. ¹⁹ Umay kayu laguk ta ngámin nga tatolay ta ngámin nga lugár, á ituddu naw nira yù inittuddù nikayu, tapè manguruk ira gapay níkán. Á jigutan naw ira laguk, megapu sù pakáwayyá ni Ammò ku áнна yù pakáwayyâ nga Anâ na, áнна yù pakáwayyá

nayù Mangilin nga Ikararuá. ²⁰ Á ituddu naw nira ta napiá, tapè tuppálad da ngámin yù bilik ku nikayu. Á nonopan naw yaw, nga ajjanà nga mannanáyun nga mepulupulù nikayu ta áddè ta pagáddekán na ággaw.”

**Yù bilin ni Namarò nga meyanung kê Apu
Kesu Kiristu: Yù bagu nga tarátu ni Namarò
sù ira nga mangikatalà kê Apu Kesu Kiristu
New Testament in Atta, Pamplona**

copyright © 1996 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Pamplona Atta (Atta, Pamplona)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 1996, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Atta, Pamplona

© 1996, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,

please contact the respective copyright owners.

2014-08-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

b48ec929-782f-5e43-b9b5-5ce8e5d5989a